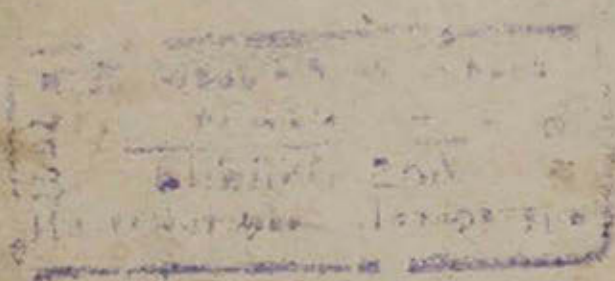

1 my name is John H. H.

1-18-1818

1-18-1818

1-18-1818

5676

202

Պ Ս Մ Ո Ւ Թ Ւ Ի
Երջանիկ վարաց' և վահ
Հան Երանելի առն ՍՄ
Արդյն Մ' Եծին 'յերանի
Եւ որ ինչ վարդարեակն
Հոգւով առաց նախ
Քան զԼինիլն:

Եւ վառն Սրբական Գոր
ծոյն Քաջին Մաշկալ
Մաքկունոյ: Եւ անպարտ
Մահւան նորին զրպարտա
նօք նենդողաց:
Լայլ ինչ:

Տղայիւ 'Թովն ու Տէգ

Յաղագս Սբանչելի Օննդեան
 Սրբոյն Ս' Էծին 'Կերսեսի
 Եւ Կառելոյն Աթոռ
 Հայրապետութ
 Հայոց:

Յ ՈՒԹԵՒՏԵՍՍ

ամի Թագաւորութեն արդար
 ապա Կառաւ յաթոռ սրբոյն
 Թագաւորութեան առաքելոյն՝ Լու
 սաւորիչն Հայոց սուրբն Գր

րիգոր - որ դարձոյց զամ' Հայոց 'ի
 դիտութի Զմայրութեն Բրիտանի:

Եւ յետ երեսուն ամաց փոխեցաւ
'իկարգս հրեշտակաց:

Եւ դա՛ւար զնա հովռաց վախճա
նեա, յան լերինն, ո՛չ ծանօնք զ
նա թէ ո՛վ որեւ. եթաղեցին զնա
իւր հանդերձիւն. քարակոյտ ա
րաբեալ խկրաց նորա:

Իսկ 'ի կենդանութն իւրում՝ օտը
րն գրկոյր ձեռնադրեաց փոխ
նորդ իւր զլրտտեր որդին իւր զա
րիտակէս:

Եւ 'իսպառիչ Թագաւորութնն ար
շակունեց՝ բաժանեցին զերկիրն հայ
ոյ՝ Թագաւորքն յունաց եպարսից:
Յորում Ժամանակի Թագաւորն յա
նաց առաջեաց զօրավար 'իմիջա
դետս հայոց զպննոխանս:

Եւ յաւուրան յայնտիկ յայանեցաւ
նշխարք սրբոյն գրկոյր լուսաւոր
չին հայոց. եազդ եղև հայսերն յա
նաց զննոխ: Եւ նա առաջեաց բա

Ժաջկի մամկոնոյ և այլ զօրացն ան
 կերոյ 'ի մեծ պատերազմին . զոր կո
 տարենն հայք մինչև ցայսօր :
 Եւ յիս այսորիկ վախճանեցաւ վր
 թանկս խաղաղական մահաւանդ .
 և թաղեցին զնա 'իդիւղն թորդան :
 Եւ եկաց քահանայապետ հայոց մե
 ծաց ամս տաանեկեթն :
 Յեա նր յաջորդեաց զաթոռ նորա՝
 մանաւին յուսիկ . կրտսեր որդին վր
 թանխի : Եւ յուսկանն լեալ երկու
 որդի . անունն նոցա պապ և աթո
 նադինէ : Եւ տեսեալ յուսկանն զոր
 դիմն անուղղայ գնացիւք . ոչ ար
 ժանաւոր լեալք աթոռոյն քահա
 նայապետուէ . ապա 'իտուդանհը
 նարին մտանէր և կայր անմիտար :
 Եւ հոգարով յազօթօ կայր առ մը
 անհանգիստ : Ապա 'ի միում գիշե
 լի երևեցաւ նմա հեշտակ մն և
 ասէ . մի արամիր յուսիկ վասն որ
 Զ ԴՆԵ

Գոյն քոյ որ չեն արժանի քահա
 նայաւի: Օնցի 'ի զաւակե քում
 մէ այլ զաւակ: որ նորոգեացն ըզ
 վիճակ թաթկասի առաքելոյն և հաս
 տասեացն զաթոռ մեծ քահանայա
 պետին գրիգորի ի հայրաւան աշխար
 հի: Եւ անունան անուն նորա ներ
 սեւ: Եւ 'ինմանե բոլանն շնորհք
 պատուիրանացն ալ: և խաղաղութ
 րազում և շինութի և կեդեցւոյ 'ինը
 մանն շնորհեցի: Բազում մոլորեւ ը
 և ապեաք դարձցին 'ի ճշմարտութի
 և քա 'ի բարգմաջ ըզոճաց փառաւո
 րեացի նոքօք: Սինք հաւատոյ ը
 ցին և մատակարարք բանին կենաց:
 Եւ բազում տունիք պաղարկեք և
 շահեկան շառաւիղք և օգտակարք
 հոգևոր դրախտին: 'ինոյս մշակու
 թենն ժողովեցին զշտեմարանս
 ալ: Եւ բազում անդամ կացցեն 'ի
 հալածանս վրան քի պատուիրանին
 և

Եւ

և անապոստոլն անշարժ և հաստատուն իր
 րեւ զգլեմ: Եւ յետ նոյա անշարժ
 լոյն թաղաւորէ տունի յապարա
 սան աղծաթաւեր և անձնաւեր 'ի
 ստարան և անպիտան մարդկան: .
 ապա հաղիւ թէ կարացե ոք զո
 սրն 'ի հաստատուն անել ըստ շա
 րուն ժամանակին: Չայս ամ լուել
 յաւիկ 'ի հրեշտակէն . մի թիւարեր
 յետ և զօհանայր զմեկ . որ աղծա
 նի արար զնա այնպիսի տեսիան և
 յայտնութիւն: Ապա ամենապաշտա
 նէր յաւիկ զորդին իւր զաթանա
 դին: . ամենով նմա 'ի կնուի ըզքոյ
 րն թաղաւորին տիրանայ . որոյ ա
 նուն էր բանիւն: Եւ 'ի նմանե ծը
 նաւ բարենշան որդի մի . և անուն
 նեաց զանուն նորա ներաւս ըստ հր
 րեշտակին ամերոյ 'ի տեսիանն:
 Եւ աշտարիկ վաթի ճանեցաւ յաւիկ
 շարչարանօք 'ի տիրանայ . և ամեն
 և զին

Եղիշն զնա 'ի շիրխան հօրն իւրոյ վրէ
 Թանխի 'ի Թորդան: Իր կալաւ զա
 Թա կաթողիկոսուն հայոց մեծայ
 անս վեց: Ապա յետ մահաւանս յաւ
 կայ՝ ոչ գտին յազգէն օրոյն գրէ
 գորի կարգել քահանայապետ հայ
 ոց: Վասն որոյ զոմն փառնէս անուն
 Խառնքին կաթողիկոս հայոց: որ է
 կայ անս չորս: Եւ յետ մահաւան
 Խորին զայն անս լուսայ հայրապե
 տութին հայոց: Եղարձան 'ի գոր
 ծրս առաջին:
 Իսկ մանուկն Ներսէս արնեալ 'ի կե
 տարացոյ գաւառին անուանաւ իւ
 րով: Եւ զի որդի մի: Եւ անուանեաց
 զնա Թահակ: 'ի կնոջն որում ա
 նունն էր Կանդակոս: յազգէն մտն
 կանկից: Եւ յետ երկից ամաց մեռաւ
 անուփնն իւր Կանդակոս 'ի կեոս
 րիս: Եւ հայրն նր՝ վարդան մաթիկոն
 տարեալ զմարդին նր՝ 'ի Թիլիսան
 Թ Եւանդ

Ամենակեցեալ և անկեցեալ զմեզ շնորհակցեալ

Եւ անդ թաղեաց զնա:

Եւ յեւ յայտարիկ թաղաւորնաց ար

շակ զսոխանակ հօր իւրոյ տիրանայ:

Եւ եկեալ ներսեւ եղև աննկատեա

նաւ եղևրակացու ամ գանձուց նր:

Ամեն զի որպէս յուցաք յառաջ՝ հօ

րաքեա որդի եր ներսեւ արշակայ

թաղաւորին: Իսկ աշխարհն հայոց

իսկահաւանե յուսկանն մինչև ի մե

ծըն ներսեւ խտտարեալ եին իմանա

պարհայն այ ի մեծամեծաց մինչև

ցիտքուձա . և դործեին զմեզս անխը

տիր: Ամեն աշխարիկ եթող զնաւ

ամ ի ձեռաց ամսանեաց ի ձեռա

թընամեաց . որք ներդէին զնաւս յամ

կողմանց:

Ապա միայնակեացք աշխարհին հայ

ոց ի մի վայր ժողովեալ . ծանեան

մարդարեական հագւով . թե ոչ լի

ցի նաւ կալ աշխարհիս հայոց . և

թե ոչ գացի առաջնորդ յազդեն տըր

Ժ րոյն

Ամենակեցեալ և անկեցեալ զմեզ շնորհակցեալ

Բայն գրիգորի: Սպա մի ոմն 'ի մեծ
 նախարարաց 'ի գաւառէն շիրակոյ: Ե
 որ եր միայնացեալ 'ի լիւրինա . եւ եր 'ի
 յազգէն գնումեաց . որում անունն
 եր պարգև: Սա յայնժամ յառաջ
 մտառցեալ իւրե . 'ի տեսչութենէն
 այլ և առե . եւ տեսի 'ի տան Թագա
 ւորին յազգէն սրբոյն գրիգորի . ո
 րում կոչի անունն ներսեօ . կառարել
 հասակաւ և լի խմատութեւ և շքնոր
 հօքն այլ: Սպա լռել զայս ուրախ
 եղին յոյժ . զի 'ի ձեռն նր տալոց
 եր ան զիրկութի աշխարհին հայոց
 որ եղև խել: Եւ տեսեալ արշակայ
 օր ոչ գտանի առաջնորդ . 'ի մընա
 ցորդաց ազգին մեծ քահանայապե
 տին այլ սրբոյն գրիգորի . Եւ ոչ զօ
 րավար 'ի քաջ և 'ի տիրապեր ազգէն
 մամիկանեից . և Թէ աներունն աշ
 խարհիս հայոց՝ յազատս այսր պատ
 ճառանաց եղև: Սպա յարուցեալ
 Ժա Ինքն

Եւ ինքն իսկ թագաւորն զօրօք խորովք
 'ի իմոյ իր եղանկը քաջ աղղին մամբ
 կանկեց . որ եկն մարտիչք և մանկա
 կալք թագաւորն հայոց: Եւ եր
 թեալ դռաներ զնոսա յամբարն աշ
 խարհին տայոց: Ընդ նոսին և զղբ
 նունիքն . և դարձայց զնոսա առ ին
 քն և երկր ընդ իւր: Ասան զի պա
 կասել երն յընտանութենէ և 'ի զօրն
 և յամ գործոց հայոց 'ի մամանակին
 տիրանայ թագաւորն: Եւ եկն յաղ
 պեն մամբկանեց և զբարք շորք . աշ
 նաւանք նոցա՝ վարդան , վասակ,
 վահան , և վարդաթան: Որդիք ար
 տաւաղոց , որդւոց վաչեի մամբկո
 նոց: Եւ կայոց զնոսա զօրավարս
 հայոց մեծաց . զոր տաւաղին թագա
 ւորքն անխոյթ եղեալ յրաւեալ եկն
 յաւրանց ժամանակին:

Եւ ասար զդռանդն հայոց 'ի ձեռն
 վասակայ . կալ ընդդէմ պատերազ
 Ժր մայ

արամիք. կուտակալք. զօրապլուխք.
 տահմանապահք. եպիսկոպոսք. և
 բիշոպնք. և ամ իրանիճաղանճ մար
 դիք: Իբք ամենեքեան 'իսի հաւա
 նութիւն միաբանուէ եկեալ՝ տան
 ցարքայն արշակ, վասն զի որպէս
 նորոգեաց ամ զաթոռ թագաւորու
 թնդ. արշակունեաց, և զազգն զօրա
 վարութե քաջազգին մարտիանեից,
 այսպէս պարտե նորոգել և զաթոռ
 հայրապետուէ հայոց՝ յազգեն ար
 բոյն գրիգորի. զի լուսաւորել պայ
 ծառայցին վարք աշխարհիս հայոց.
 Ասե թագաւորն, և ես ինքնին 'ի
 ինդիրեմ այդմ գործոյդ: Ապա յա
 կանե յանուանե՝ ինդրեր աշխար
 հաժողով բազմութիւն զմանակն ներ
 սես. զորդի աթանապինեի. արդւոյ
 յուսկանն. արդւոյ վեթանիսի. որ
 րդւոյ արբոյն գրիգորի լուսաւորչին:
 Եւ եր նա 'իողայութեն արնեալ և
 Ժդ. ուս

[illegible]

զնորակս , զի արասցեն զնա հայրա
 պետ հայոց : Եւ իբրեւ ամին զնա
 առաջի Թագաւորին , երեսը զբար
 բառ ժողովրդեանն , բախաւ ասել
 բան շար զանձնե խրովե երանգաւորա
 նրա մեղաց եանօրենաւ : Եւ զոր ոչ եր
 գործեալ . Թե անարժան եմ այդ ժ
 րործոյ : Իսկ իբրեւ լուան բազմա
 թին , առ հասարակ զաղաղակ բար
 ձեալ ասին , այդ մեղաւորդ լիցի
 մեզ առաջնորդ եհովիւ . եմասցի
 յաթոռ առաքելոյն Թագեոսի . ե
 մեծ քահանայապետին գրկոյտի . ե
 բաւան հարկանեին զնմանե : Իսկ
 նա ասեր , զայլոսի մեղապարա երկու
 շարեւորի , ո՞րպէս միջնորդ կացաւ
 ցանկեք առ ան կառ մարդիկ : առ
 ամենայն ձերոյ ասեմ . իշխանութի
 ունիք մահա խնայ եկեմաց . եահա
 իմեաւ ձեր կամ . բայց այդ շէ
 նորհի եւ ոչ եմարժանի : Տաւ ձեզ
 Ա իզ աներ

աներ ըստ յուսոյդ։ Հերոյ տեսուչ և
 վերակացու։ Ձոր իւրեւ լուան բազ
 մութն ։ գիտացին որ վամս ցայ եր
 կիւղածուեն խօսեր գունձնէն խիղճ։
 Ապա առ հասարակ ամենեքեն հան
 դերձ թագաւորաւն թուլացել ի
 նկին 'իծաղուէ։ Եւ պատգակեցին
 առ հասարակ ասելով։ 'իմզ և'ի
 գլուխ մեր գարշցին այն մեղքն զոր
 գործեցեր։ բայց դու զվերակացու
 թի հարցն քոյ նորոգեա 'իմզ։
 Իսկ ներսեւ իւրեւ այլ ոչ լնչ կարաց
 սալ պատասխաւ ի զի 'ի նոյն պնդեալ
 լինելն ։ 'իթշնամանա լիներ զօրացն
 ևասեր ։ անօրէն էք ։ պիղծէք ։ եւ
 տիրատեսցք ։ ան անք ։ տիրապանք ։
 լի ան շարունբք։ Աւագ ։ ընկերա
 տեսցք ։ տիրանենդք ։ աննազանդք ։
 Եւ ոչ կարեմ ձեզ առաջնորդ լինիլ։
 Այսոր տարապարտուց սկիւք զիս
 ևվողիւն ասելի ևթշնամի լնիմ՝ ձեզ ։

Բ Ժ Ե

Եւ թագ 'իդ լիոյ ձերմէ կ'ոչկոճիչ կա
 պէք զեա: || Բայես համբառնայցիմ
 զձեռս իմ աղօթիւք առ ան զսան
 աչգի՝ որ ձեռք իւրեանց շաղախել
 են սպանեալք անմեղաց: Եկամ զի
 մ'բոյ լինիմ առաջնորդ ազգի՝ որ
 թողին զսեր ան իւրեանց: Չայս
 ան կայս սոցին նման ի օսեցաւ ներ
 սեռ առաջի թագ աւօրին եկչիանա
 ցն երազմարտի հապարակին:
 Իւ հիացել թագաւորն լուս եկեթ
 կայր: Բարձել ասեր ներսէս: Թոյ
 տուք ինձ անհոգութիւն լուս
 շախու անձինքազում մեղօքս կալ
 եհանդ երձեալ զառաքանին ակն
 ունել հատուցեան: Իւ ան առեանն
 ասնն ցնա: Թող մեզ զյանցանա մեր
 որպէս եւր քո եթող զյանցանա ի
 բոց սպանողացն: զի ոչ այնչափ մ
 զաք քեզ որպէս նօքայն քի: Եւ ու
 այդ մեղաւորդ լիչիս մեզ առաջ
 ԺԸ

Նորդ

Եւ այս չափ պնտութիւն ամ
 բոլորն՝ յայտնուածենէն լինէր այն
 պէս։ Եւ յարուցել թագաւորն հը
 րամայեաց պահել զնա զգաւոր
 մինչև ցփաղիւն գիւմ փախելէ 'ինո
 ցանէ։ Եւ 'ինմին գիւմի հրեշտակ
 ան կրկնցաւ նմա ետակ, մի ընդ դի
 մանար այդմ առաջնորդութիւն։ զի
 'իմնէ հրամայեցաւ քեզ։ Եւ նա
 տակ, մն կամք կատարեցին։
 Իսկ 'իփաղիւն անդրածեալ արշակ
 զներսեա առաջի իւր ետմ ատենին.
 Եւ յարուցեալ թագաւորն յոյժ ջառ
 մանք, յինքն առնոյր զսուրն պողո
 վաթիկ՝ մարդարտապատ կամարաւն
 զոր ունէր ներսեա 'իսպասաւ թա
 գաւորին։ Եւ հրամայեաց ըզպատ
 մուճանն զոր ունէր յանձնէ թագա
 ւորին, զայն իբաց պատուել 'ինը
 մանէ։ Եւ հրամայեաց ծերունի ե
 պիսկապատի կոչել որում աննուններ
 Իմ փա

Գառութեան, երեքեալ Հանդերձ գր
 դերիկոսի ասեր զգեցուցանել ներսե
 րի • Լատայր ձեռնադրել զնա սարկա
 ւադ • Եզհերս ցանդաւրս թաղանը
 ման վարսիցն 'իւաց խաղել 'ինը
 մանէ • Ինքե տեսին զայն, բազում
 յարաստաւ զառնային • զի ոչ զոյր
 նման նմա 'խնորդիկ • Այլ երբե
 տեսին զչնորն ալ որ ծաղկաց 'ինը
 մա • Խնդալից եղեն • զի զխոսին որ
 վասն նր ասացեալ էր 'իհրեշտակէն
 ցաւսիկ, թէ 'իզաւակէ քում մէ ծըն
 ցի որդի • որ լինիցի անթ ընտրու
 թն 'խնջ ազդին • Ենացի յաթա
 թադեոսի առաքելոյն, Ենուցաւ ըզ
 տեղի հարցն իւրաց առաջնոց հայ
 բարեւոյց • Եցուցե զառաջնորդու
 թիւն կենաց ճանապարհին •
 Գիտեին որ 'խնէ կր կոչումն նորա
 վասն այնորիկ պնդ էր ժողովուրդն
 ազգեցութեանն ալ •
 Ի Զա

Յաղագս Գնարչն Սրբոյն 'Իերսեպի
'Իկեսարիա. Ճեռնադրիւ Եպիսկո
պոստոսկետ հայոց:

ԵՏՍԵՍՐԱՄԵ

Եւայնի՝ դռմ'ըցին գւնդս
կեպիսկոպոստան, զի տարցեն ըզցան
կարին ներսեա 'Իկեսարիա. ուր տա
վորեին զհայրապետն Ճեռնադրիւ
և օծանել: Եւ ետագաւորն արշակ
կազմէր և արձակէր զհետ նր զօրս և
զօրավարս 'Խմակոնեից տոհմն
զլահեն. և զայլ իշխանս յւրաքան
չիւր տոհմ:

- Չիչխանն բազրատունեց՝ դաւիթ:
- Չիչխանն խոռխոռունեց՝ հմայակ:
- Չիչխանն գնունեաց՝ մանեա:
- Չիչխանն արծրունեաց՝ սահակ:
- Չիչխանն վարաժնունեց՝ արգրան:
- Չիչխանն ամատունեաց՝ վաչե:

իա Եւ

Եւ դաւաճակաբար աշխարհին:
 Իշխանն տարանոյ՝ հուշեղ: Իշխա
 նն զբաց՝ զգրուկ: Իշխանն դողթ
 նեաց՝ վրէն: Իշխանն վառին՝ մաշա
 դուն տանն եւ արմարապետութիւն որ
 թագաւորահայրն կոչի: Իշխանն
 անձեացեաց մախազ: Իշխանն մո
 կաց՝ զարեհ: Իշխանն ալձնեց՝ մա
 ժան: Իշխանն ոչառնեաց՝ մահրն
 դակ: Իշխանն ծոխաց՝ վարազա
 հուն: Իշխանն անձառոյ՝ վաղտիշ:
 Իշխանն բարեզինաց՝ վարազվաղեն:
 Իշխանն բարձայ՝ գնիդ: Իշխանն
 հաշտենից՝ տագ: Իշխանն սիւնեց՝
 անդուկ: Իշխանն ձորաց աշխարհին՝
 մանաւազ: Իշխանն հարքոյ՝ ար
 տակ: Իշխանն անդեղտան՝ արշա
 լիւր: Իշխանն տայոց՝ գազրիկ:
 Ընդ տուտ եւպիակոպոսունք մեծա
 թոսք: Գրիգորիս եպիակոպոս սիւ
 նեաց: Վրտակն եպիակոպոս վրաց:
 Իր Իմա

Թագաւոր եղիսկապատ ասորնոյ։
 Յովսէփ եղիսկապատ բաղ բաւառնեց
 Քաջաջ եղիսկապատ մարգարտական։
 Ամալս եղիսկապատ բղնունեաց։ Սեր
 սեւ եղիսկապատ մեկաց։ Հապոհ
 եղիսկապատ արծրունեաց։ Սբիտ
 զոմ եղիսկապատ անձեացեաց։ Աւ
 հան եղիսկապատ մափկոնեկի։ Զ
 Հեն եղիսկապատ բասնոռ։ Գնել
 եղիսկապատ մեղաինոյ • ետյլ շընդե
 տաւան եղիսկապատք։ Որք պատ
 բաւանցան գնալ ընդ իշխանան հայ
 ոյ 'իկեսաբիա։ Եւ կուտակալք ե
 պետք աշխարհին հայոց • Թագաւոր
 թագաւորին արշակայ երնծայիւք։
 Զատուցին զնեբաւս յարքունական կա
 ոքս սպիտակացիդ ջորոց մեծաշուք
 պատուով երնդ նմա հեծեքս ջորս
 հազարա։ Զոր մինչ իւացե տեսանե
 ին գաւառականքն 'իփախուտ դա
 նային • կարծեւով թե գաւառք թըշ
 իդ

Թագաւոր եղիսկապատ ասորնոյ։

ԶԱՄԱՆԻՆ ԵՆԻ ԻՆԿ ԻՐԻՆ ԻՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
 ԲԱՐՈՒՄ ՀԻՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԵՆԻՆԻՆ ԵՆ
 ԶԱ ԻՋԻՆՔ ԳԱՆԱՊԱՆՆԻ, ԵՆ ԵՆԳԱ
 ԱՆՅԵՐԸ ԳՐԱԶՈՒՄ ՕՐԹԵՎԱՆՔ, ՀԱՍԱ
 ՆԵՐԻՆ ԻՍՏԻՄԱՆԱ ԳԱՄԻՐԱՅ ԻՄԱՆՔԱ
 ԳԱՊԱՔՆ ԿԵՍԱՐԻՄ, ԵՆ ՀԱՆԳ ԻՊԵՆ
 ԱՆԺ ԳԱՀԱՆԱՅԱՊԵՐԻՄ ԵՆ ՍԵՐԵՍԱՅ,
 ՄԱՅԻՆ ՆԱՄ ԳՆԱՄԱՆԻՆ ԹԱԳԱՆՈՐԻՆ
 ՄՐԶԱԿԱՅ, ԶԱՆՃԱՆԵՐՈՎ ՆԱՄ ԼԵՂՆԵՐ
 ՍԵՍ, ԵՆ ԵՐԱՆԵՐԻՆ ԵՆ ԱՆԵՐԻ, ԱՆ
 ԺԱՆ ԱՊԱՍՏՈՒՄ Լ ՍԵՐՈՎ ԸՆԿԱՐԱՆ
 ԳՆԵՐԱՆ, ԵՆ ԱՆՅԱՊԱՐԸ ԸՄԱ ՄԱՄ
 ԳԵՂԱՆԻՆ ԿԱՆՈՆԱՅ ԺԱԳԱՎԵՐԱՅ ԲԱ
 ԶՈՒՄ ԵՊԻՏԿՈՊԱՏՈՒՄ ԵՆ ՄԱՆԱՅ ԱՅԻՍԱՐ
 ՆԻՆ, ԳԻ ԶԵՆՈՒՄԱԳ ԵՆԱՅԵ ԳԱՆԺՆ ՆԵՐ
 ՍԵՍ ԲԱԶԱՄԱՆԵՐԻ ՀԱՆԳ ԻՊԵՆ ԿԱԹՈ
 ԳԻԿՈՍ ՀԱՅՐԱՅ ԱՆԺԱՅ ԻՊԵՆԻՄԱՆ ԵՆԱՐԸ
 ԱՆԱՅԵՐԻՆ ԻՄ ԱՐԺԿԱՐԻ, ԵՆ ԻՐԻՆ
 ՄԱՐԶ յԵԿԵՂԵՐԻՆ՝ ԱՆԺ ԱՐԱՆՃԵՐԻՔ ԵՆ
 ԵՆԱՆՅԱՆ ԱՆԳ, ԳԻ ԻՋԱՆԵՐ ԱՊԱՆՆԻ
 ԵՆ յԵՐԵՆԻՅ ԱՊԵՐԱՆԻՄԱՐԺԱՆՈՐ ԱՆԱ
 ԻՂ ԸՆԱՐԸ

Եւ իմանաւ Լնստաւ 'ի վերայ սեղանոյն
 սրբաւն յանդ խման ամ անդ ժողովե
 լոցն: Կայր անդ երիցապետի կիսա
 բիւղ եկեղեցւոյն, որոյ անունն եր
 բարածդ. վերաջաւ ազաւնին 'իսե
 ղանոյն Լնստաւ 'ի վերայ գլխոյ նր:
 Եւ իբրեւ հանին զներսեա 'իսեմն,
 Թառցել ազաւնին Լեկեալ նստաւ
 'ի վերայ գլխոյն ներսեաի մինչեւ կա
 տարեցին զսուրբ ձեռնադրութիւն:
 Եւ իբրեւ եղև այս Նշան սքանչելից
 'ի վերայ նոցա, ապա ինքն եւ սերի
 զբազում ժամն հիացեալ Լափչեալ
 կայր: Եւ ամ բազմութիւն ազադակե
 ին Լաակին, արժանեւ այրս այս՝ քա
 հանայապետութե. վրան զի հան
 գեաւ հոգին ան 'ի վերայ նր. որպէս
 'ի յորդանան 'իսկրակին յի 'ի յով
 հանե. Լորպէս 'ի վերնաստունն յա
 ռաքեալան: Եւ կուտեալ լինելին 'ի
 վերայ նր բազմութե ժողովրդոցն.

իւ

զոր

Զօր հազիւ կարեին մեկնել յեկեղե
 ցոյն զօրքն հայոց որք էին ընդ սրբ
 քոյն ներսեօի . Լամանէին 'իտամ
 ճաշուն : Էւ սուրբ քահանայապետն
 ներսեօ մտաներ 'իսուրբ պարոն .
 Լամանէին 'իհեռատամն , զի թիւն
 լուսոյ հրեղեն իջաներ յերկնից իվի
 եկեղեցոյն ուր պատարագէր սուրբն
 ներսեօ : Էսէին և ձայնս երկնաւոր
 զօրաց . որք երկ քարքեան օրնուէր
 երգէին ընդ նմա : Էւ յետ արձակ
 ման ժամուն նստէին 'իճաշ . Լամ
 անէին զի լուսաւորեալ էր երեսքն
 մեծին ներսեօի որպէս նախամարդ ա
 րէին մովսէսի յորժամ իջանէր 'ի
 լեռնէն սինայ : Երնդ այն առանել
 զարմանային՝ տեսողքն :

Էւ յետ այս սքանչելեացս , մեծ պա
 տարագօք երնծայիւք պատուէլ յիշ
 խանայն յունայ և 'իկաթողիկոսն
 ևւ տերեայ , ելանէին 'իճանապարհ
 իղ

Զօրքն հայոց՝ սուրբ քահանայապետ
 Իսկ իւրեանց ներսիսիւ։ Իսկ ոչ
 Խորն յաւնաց Լաստոց Լայլ տա
 Ժանք որ ըսին զգլխն իսն՝ մեծին
 ներսիսի, Եւ Եւ առնեին զհետ նո
 րա։ Լասեին, այս այն այրե, որ հո
 դին սուրբ աղաւնակերպ Երեւման
 յայանեաց զսա քահանայապետ ճշ
 մարիա։ Եւ բազում բորտոք Եւ հաշմ
 անդամք Լախտաւեաք Լայտահոք
 բերեալ ընեին առաջի նորա, Եւ ը
 տանեին առողջութի Բարեկց։ Իսկ
 Լամ՝ աղգք երանի տային աշխարհին
 հայոց վրան նորա։
 Իսկ իսկապատիւ բազում երեկոթս
 արարեալ սրբոյն ներսիսի, հիմար
 կեաց անդ Եւ յոյսլ եկեղեցիս։
 Եւ անդեն իջեանա ընդ առաջ յու
 զարկեցին աւետաւորս առ Թադա
 Լորն արշակ, որ Եկեալ հանդիպե
 յան նմա յայրաքանական ամենալից
 Իկ Գա

Գաւառին եւ եին երթեալքն։
 Իշխանն անգեղտան, Իշխանն ծո-
 փաց։ Իշխանն արշակունեաց։ Իշ-
 խանն անձայ։ Իշխանն արծրունեց։
 Իշխանն մամիկեից։ Եւ Իշխանն ռըշ-
 տունեաց։ Եւ ելաներ արքայն ար-
 շակ ընդ առաջ սրբոյն ներսեւի աշ-
 խարհադուստր հանդիպիւ մինչև յա-
 ռիւծ լւառն։ Եւ հանդիպել անդ-
 իրիրաց թագաւորն եկաթողիկոսն,
 մեծ ուրախութի եղև աշխարհին հայ-
 ոց։ Եւ մեծաշուք պատուով բե-
 րեալ նստուցին զսուրբն ներսեւ յա-
 թոռն սուրբ առաքելոյն թաղեոսի
 անախնւոյն խորոյ սրբոյն գրիգորի
 լուսաւորչին։ Իբով լինէր նորոգել
 աթոռ եպիսկոպոսի հայոց մեծաց եւս-
 քանազեան տոհմն։ Սնէր եւստե-
 ցանէր լուս աւետարանական բանին.
 ցուցանելով զանձն խոր՝ օրինակ բա-
 րեաց աշխարհին հայոց սբն ներսեւ
 Եւ Բայց

Բայց ասացից՝ Թե յաղագ ա որոյ
 պատճառանայ ասնութն հայք ձեռ
 նադրութի՝ իկեստարիա: Ասան զի
 յորժամ վիճակեցաւ աշխարհս հայ
 ոց Թագեոսի առաքելոյն, եկեալ
 նախ առ արդար արքայն՝ Իյուս
 հա, բժշկեաց զնա երուսաւորեաց
 զնասա: Եւ անոսի երթեալ իսնծն
 հայք առ սանատրուկ: Եւ զի եր
 կեստարիա իհայոց իշխանութեն,
 վասն որոյ մեկալ ինա սուրբ առա
 քեալն Թագեոս քարոզեաց անդ
 զքրիստոս երուսաւորեաց զնասա:
 Եւ ձեռնադրեաց անդ զոն յաշա
 կերտաց իւրոց եպիսկոպոս եկեստարա:
 որում անուններ Թեօփիլոս: զնա
 եդ առաջնորդ նոցա եինքն գնաց
 իհայս: Ս յնր աղագաւ ասնութն
 հայք ձեռնադրութի իկեստարիա մին
 շեւ իժողովն քաղկեդոնի:

Յաղագս Երրորդոյ Սրտոյն 'Ինք
 սեպի զ'Զորեքհարիւր Գահա
 Իշխանութեան հայոց
 Խտամու Ճաշու
 Արշալէն:

Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե

Երրորդեան մեծն ներսեա
 'իկ'տարիա ևեկն 'իհայս և նորոգեր
 ևզգահա իշխանայն զոր կարգեալ էր
 խտորով ևայլ Թագաւորքն հայոց
 Չնոյն կարգեայ ևսուրբն ներսեա
 'իտամ Ճաշոյն 'իսեղան արքային ար
 շակայ : բարձա շորեքհարիւրեքինս
 արք են այսոքիկ :

Հայկազնեանք. Պարթևեանք. Ա
 բարատեանք. Բաղրատեանք. Ս
 ասկերտեանք. Տրապիտեանք. Մա
 խազնեք. Խախտեանք. Ածրու
 նիք. Մաթիոնեանք. Սեւեղեք. Ահա

[illegible]

անանք. Սլեանք. Սանանդեանք.
 Սաճունիք. Տաշտայիք. Սուր
 ծայրք. Սանդակունիք. Տայք. Մե
 լիանանք. Դաշտկարունք. Բասենք
 Դաղկունիք. Մափկունք երկրորդ.
 Փերկստունիք. Մալեանք. Բադաճ
 եանք. Աջարցեանք. Մեղունիք.
 Խաղանանք. Սահաճունիք. Ախա
 գարեանք. Գնունիք. Նաճաղգու
 նիք. Ակեայք. Սիստունիք. Սապի
 տունիք. Շահաճապետք. Ծալի
 րունիք. Սանահճիրապետք. Սարա
 զանանք. Սնձանայք. Սլշունիք.
 Բասեանք. Ընծայենիք. Մարդա
 դեանք. Իկանդեանք. Խորձենիք.
 Չիւնականք. Նաճաճենք. Աոր
 թեանք. Կղունդիք. Չարեհանք.
 Տարրերունեանք. Սիստունիք. Մեր
 հունիք. Սիստունիք. Բաղաքա
 պետք. Կղունդեանք. Սպանդունիք.
 Սրաշառանք. Սրապետք. Ըծո
 ր Ընդ

Հայ տերք. Պատարարունք. Դապ
 սեանք. Աղեղնադրօշք. Սադրաս
 արունք. Գրչունք. Սեռօղք. Ս
 ժակունք. Արուհեանք. Քաղննք.
 Սադարախաղք. Արահամեանք.
 Նիւանականք. Բաղասականք. Ն'իդ
 բքք. Լեռնականք. Սադրասամեանք
 Նիւսպասականք. Գորովանք. Սար
 դանննք. Դրամասք. Տրուղվարք
 Խաչենք. Խաղլեանք. Դրօշակիրք
 Մախաչունք. Սակեմանք. Արու
 ճեանք. Կղարճք. Տաթևեանք.
 Դատամիճիւք. Չարաքնակք. Ն'ա
 կատամեխք. Դ'ըղանիկք. Շահա
 պունք. Բարմայք. Կիմայք. Դա
 շառապեանք. Եւ ալլք որք ոչ եին
 'իդահօ. Զովսեփեանք. Փովբա
 ունք. Կուրացեանք. Ապակունք
 Կնունք. Բզնունք. Աղնեաունք
 Զաանեանք. Կլնունք. Տշունք.
 Կունք. Մայունք. Մազկենք.
 Դ Ը Մ

Մաթթիականք:

Այսպիսի են դահք. և այլ ևս յորովք
զորս ծանր համարեցաք ածել ընդ
դիմ. զոր նորոգեաց արշակ և կար
գեաց 'ի ժամ ճաշոյ իւրոյ բարձս
չորս հարկւր. հրամանաւ մեծին
ներսէսի. իսկ 'ի թիկանց կուսն նրա
տէրն և կեդեցականք՝
դասք ինն:

Յազատս Բարեկարգութեանցն
Ջոր հաստաւեաց սուրբն
'Ներսէս'ի հայս:

ՐԴ՝ ՅԱՌԱՋ

քան զձեռնադրին արե
բոյն ներսէսի վանականք
և եպիսկոպոսք և միանձունք 'ի քաղա
քս և 'ի գիւղս բնակէին: Ջոր ան
վայելուչ և անգաւառ ճ համարեալ
17 սուր

ասորքն ներսեա • ապա անդէն միտա
 ներ 'ի վերդ 'ի վիճակ արդայ կուսին
 և առաքելութեանն նուսեայ և անտի
 դայր անցաներ 'ի յոյն և յասորիս և
 'ի ասհմանս պարսից: Եւ ասոր հը
 բաման շինել եպիսկոպոսանոցս • և
 եղբայրանոցս մեծամեծս և փոքունս
 երկու հազար և քառասուն: Եւ հը
 բամայեր 'ի զերծ անդիս և յանցո ծա
 նապարհաց և 'ի գլուխ ընթանց պան
 դոկս շինել: Եւ հիւրանոցս 'ի քա
 դաքս և 'ի փաղս և յադարակս: Եւ
 կարգեաց վանորայս • և շիրիմն Թա
 դաւորաց և իշխանաց և զօրավարաց
 զի ընտաներար հազարացն վասն նո
 ցա: Եւ բաշխեաց եղբայրանոցաց
 գիւղս և գաւառակերտս 'իս'ի իջարտ
 թի նոցա: Եւ ոչ ոք տեսաներ յաշ
 խաբհին հայոց մարտայիկ երևեալ
 յաւարս մեծին ներսեաի:
 Եւ ևայլ անուղղայ օրէնս միտահա
 լի

Ընդոյս յերկի ին Հայոց 'իբազում ժա
 մանակաց, զոր երարձ սուրբն ներ
 սէս: Վանդի զգորտա զոր պիտակ
 անուանեն, հալածելն յիւրենց տա
 նէն յանաւորդարնակ տեղիս, զի մի
 յայրս փոխեացի սխան: Իբք հեռա
 նային յընամեացն ելեզրարցն եյոր
 դւոյն եյամուանոյն, եյամ մօտաւոր
 բարեկամայն ողորմելի տառապանօք
 ելինէր տաղնաւ ստափկ եխաւքաւ
 թի յաշիարհիս հայոց վանս այսր
 պատմաւանաց: Զի բազումք 'ինս
 յանկ ինէին պազանակերք գետա
 վեժք ձիւնափեղդք եայլ զնասուք
 լեւանայք: Եւ սուրբն ներսէս ժո
 դովեր զնտա յիւրաքանչիւր տեղիս
 եւս տայր թոյլ հալածել զնտա որ
 պէս զտաւջինս: Եւ ապա յետ այ
 սորիկ տակալ տաներ գրորտան ազ
 դեղուերն այ 'իգաւաւն անձեացնդ
 'իհոգւոյ վանս առ հրաշագործ

պատկեր սուրբ անձանքն: Չոր բե
րեալ էր սուրբ առաքեալն բարդո
ղիմէոս և շինեալ էր և կեղեցի 'ի նոյն
տեղին յանուն նորա: Եւ դասնէին
բժշկութի ախտին այնորիկ և այլոց,
յանուն սուրբ կուսին մարիամոս
անձանքն: և լինի մինչև ցայսօր բը
ժբշկութի անձանց որք հաւատով
մերձին 'ի նա:

Եւ ինքն սուրբն ներսեր շրջեր ընդ
դասնս իւրոյ վիճակին: և հաստա
տէր 'ի նոսա զկարգս և կեղեցւոյ: և
լինէր ուրախութի մեծ՝ յաշխարհին
հայոց: Եւ բազումք յայլազգեաց
դառնային 'ի հաւատա քի: և բաւա
նոր աւագանսան սրբել՝ ուրախ լի
նէին 'ի սեր:

Եւ եղև զի թագաւորահայր մարդ
պետն 'ի շէրն 'ի կողմանս հայոց,
հանդիպեցաւ յամենայնից դաւանն
այրաբանեան: որ նմանէր դըրախ
լի

արն

Եւ ինչպէս զի արդարեւ Եւրոպայի տե-
 սողայ: Եւ տեսեալ զդատասկերսա-
 մեծամեծս զոր շինեալ էր մեծն ներ-
 սէս յեղբայրանոցս և իմենատառնս.
 նաև զայդ իս և զայլ վաշիւ լաթիս:
 Եւ շարականեալ խորհեր, զի իհի-
 սանիկն իւր առ թագաւորն, յափըշ-
 ատկեայք զայն ամ յարքունիան:
 Եւ սուրբն ներսէս իրբն լուաւ զայս՝
 ասէ, վասն շար խորհրդոցն և ըս-
 պասնայլայն՝ ոչ հասցէ նա առ թա-
 գաւորն: Եւ ևզն իպնալն նորա
 հանդ խոնջաւ նմա իշխանսի յարժ-
 րունեաց ասցմէ. և պատճառաւ որ
 սոյ էհար զհայր մարդ պիտն և մե-
 ռաւ. և կատարեցաւ բանն սուն այս որ
 բոցն ներսէսի: և ամեն էքեան զարմա-
 նային ընդ արագ կործանու մն ասն
 այնորիկ՝ բանիւն սրբոցն:
 Այլ և յառաջ քան զսուրբն ներսէս.
 հեթանոսաւոր լային հայք զմեռելուն
 ԸԸ

Եւ իբրեւ անյոյս. արիւնուիչս տանելով
 զերեսս խրեանց 'խլերայ մեռելոյն.
 Եւ այսպէս անհասկառ կածով յուղար
 կելն զերթեալսն առ գրիտոս:
 'Ասե զամուսնութի'ն ոչ խորեկն ընդ
 ժողովոյն ընտանիսն վասն ժառանգե
 լոյ զհայրենիան: Իսկ մեծն ներսեա
 երարձ զայս ամ' 'իմիջոյ: Եւ հրամայ
 եաց մինչեւ ցեօթն ազգն շամուսնա
 նալ: Եւ զմեռեալսն հրամայեք շա
 փաւոր արձապառօք: Եւ ոչ օւնք յու
 ղարկել առ գրիտոս բառ օրինի գը
 րիտոսնեկոյ: Եւ եր ամ' հայե իբրեւ
 զմի անձն երթեալ զհետ երկիւղի մե
 յաւուրս սրբոյն ներսեաի: Ասան զի
 ինքն ընկեր օրինակ բարեաց. Եւ զա
 մենեան հրաւիրեք յերկնեաց ար
 քայութի'ն 'ի գրիտոս յիտուս
 'Իսկ եր մեր: Որում փառք
 Յաւիտեանս Ամեն:

Յաղագս Սարանանն Գնեւայ
Եղբօր որդւոյն արշակոյ
Ասան կնոջն իւրոյ
Վասանձեմայ:

Ե Տ Ս Յ Ս Ր Ս Մ Ե

Նաշին կայր իշխանին ան
դուկայ սկանկայ աշխարհին զուսար
մի շքնաղաղ կղ . որ տուաւ յամուս
նութի գնեւայ . եղբօրորդւոյն արշա
կայ արքայի: Եւ ել հափաւ զՔ
մանկ ընդ ամ աշխարհն . զի ոչ ոյր
նման գեղոյ նորա իկանայս աշխար
հին հայոց: Էրև համեաւ և իմաս
տուն . այրասէր և պարկեշտ . որում
աննուանէր վաստանձեմ: Արդ իշխան
եանս եղբայրն գնեւայ ամի իմ զհար
արն իւր . հարաւ իսէր նորա շարա
շար . և խորհէր կորուսանել գնեւ
և ասան զվաստանձեմ իկնո ի իւր
ի

Ասան

Ասան որոյ յարոյց տիրիթ զարս շա
 րախոհս . մատուցանել քսութ առ
 Թագաւորն արշակ . Թե պատանին
 գնել իորհի տպանանել զքեզ . և ին
 քըն Թագաւորել 'խաւովի քո : Եւ
 յասելն նոցա աշտպէս . հաւատար
 Թագաւորն բանից նոցա, և նիւթ եր
 օխա 'խորտի իւրում տպանանել զգլ
 նել : Բայց ոչ իշխեր համարձակիլ
 զի փ յանդ խմանալի 'խորոյն ներսի
 սէ : Իսկ յաւուր յիշատակի սրբոյն
 յովհաննու կարապետին զոր կար
 գեալ էր լուսաւորելն մեր սուրբն
 գրիգոր, Ժողովեալ էին բանակք ար
 քունի 'խաւեան դառնոյ . 'խա
 զին զոր շահապի վանս կոչելին :
 Եկեալ էր ընդ նոսին ևսուրբն ներ
 սէս վասն յիշատակի սրբոյ մեծի կա
 րապետն յովհաննու : Յայնմաւուր
 դայր և գնել ընտանեօքն իւրովք 'ի
 բանակն արքունի . ոչ դ'խաւով զգլ
 իսա
 նաս

Եւ ինչպէս անձին իւրոյ, Եւ իւրեա լուաւ
 արշակ զգալն գնելայ 'իւանակն,
 առաքեալ ընդ առաջ նի գունդս
 վառեալս առսերօք . Եւ հասեալ ըն
 կեցին զնա յերկւորէն . Եւ հասեալ
 զձեռան 'ի յետս, առեալ տանելն
 զնա 'իտեղի կառաքելոյ: Եւ վա
 րանձեմ կին նի իւրեա ետես ըզդիւ
 լածն զայն անամկնունելի, ճիշ բար
 ձեալ թուաւ առ սուրբն ներսէս
 Եւ որո՞ւ արկաներ նմա 'ի խորան ան
 դըր՝ ուր զպաշտօնն կատարէր: Եւ
 դեռ առաւօտառ աղօթքն շեր կա
 տարեալ, մաւալ վառանձեմ իմեջ
 պաշտօնելոյն, գիրկս արկաներ զո
 ախք սրբոյն ներսէսի Եւ արտաւառօք
 թանաք գոտս նի: Եւ ասեր, վայ,
 կորեաւ անձն եղկելոյս . ողորմեա
 ինձ առքր քահանայապետ ան . ըզ
 դնել զոր դու տրեկիր, առանց իրե
 յանցանայ կորուսանել կափն տարա
 իր .

պար

պարտուց: Կենդանիե տեր, ոչ թո
ղից զգարչապարս քո. մինչև հաս
ցես յօգնութի ամուսնոյն իմոյ դեկլայ
Ասղ հասիր սուրբդ աս, զի վաղ
վաղակի խողխողեն զնա: Եւ ասղ հա
սիր սուրբ քահանայապետ. զի դու
առաւել սիրելի զնա. եայլ օգնա
կան ոչ ունի: Վրաթացիր տեր իմ
և հայր, զի նենդօղքն նորին փա
թով տան զնա տպանանել:

Եւ այլ սոյին նման ձայնս պաղա
տանաց ողորմագին հառաչմամբ ար
կաներ փառանձեմ առաջի սրբոյն
ներսեսի: Իսկ սուրբն ներսեա յար
տատաւ հարեալ, խափաներ զպաշ
տօն առաւօտուն, եարադ բնթա
նայր առ թաղաւորն 'իխորանն ար
քունի: Իսկ փառանձեմ' ուժգին
արտասուճօք և հառաչմամբ անկաներ
առ ռոս նորա. երեսն հարն, ըզիկ
լոնե և զգաւազանե նորա, փաթա
խոյ

ցաւ

Եւ յաւաներ զնա • Եւ ինքն զհետ նորա
 ընթանայր • Իսկ սուրբն ներսեա հը
 բամայեաց նմա մնալ անդ • Իստեղւոջն
 զի մի տեսանելով թագաւորն ըզդե
 ղեցկուի նր • Խափանումն ըցի բա
 րեխօսուե սրբոյն վասն դնելայ •
 Իսկ բազմութիւն իրբն տեսին զսուր
 բըն ներսեա • Իրանակն արքունի յիւ
 բաքանելու ի սրանայն • Դզդեցան
 ընդ առաջ նր • Եւնա անցեալ ընդ
 մէջ նոցա հասաներ առ թագաւորն
 Իսկ թագաւորն դ խոսացել թէ վասն
 բարեխօսելոյ դոյ վասն դնելայ զի
 մի մեռցի • անդէն քող զսլաւն ար
 կեալ • քնոյ պատճառանօք դարձաւ
 ցաներ զերեսն անդր կոյս • զի մի լռի
 ցե զբարեխօսութի սրբոյն • մնչե ըս
 տանցին ըզդեկի • Իսկ սուրբն բռն
 հարեալ զանձանե թագաւորն • յա
 աջ քարէր զնա • Իգահայեցն • Եւ
 նա իրաւ թէ • Իքուն մտեալ ի ըրիւ
 իդ
 Ըվ

Եւ զաշուն՝ Թուրանայր որպէս ըզ
 մեռեալ։ Եւ անդէն յարուցեալ սրբ
 րայն ներսեսի զայրապին սրտիւ ըն
 Թանայր որպէս զաւիւծ . զի ինքն
 հասցե յօգնութի գնեւայ . հեծեալ
 'իդրաստ պատրաստական։ Եւ ի
 րեւ եւ աւրդն ընդ բանակն արքու
 նի . դայր հառաներ դահճապետն
 երազմանակ՝ 'իբանակն ասելով . կա
 տարեցաք զհրաման Թագաւորին և
 սպանաք զգնել 'իկատար ըրինն
 մերձ յորմարդեւոցի երկոց որսոյ։
 Եւ իբրեւ լուաւ աւրդն ներսեւ ուժ
 գին արամանք և խոր հառաչմանք
 ընթացաւ առ Թագաւորն 'իխորա
 նրն և ասե . անիրաւ և անիծեալ Թա
 գաւոր . դու իբրեւ զօձ խորապետ
 եղեր որ ծածկե անձամբ զգլուխն .
 կարծելով Թե ասպրեւցի 'իսպանո
 զայ՝ և ոչ օգտի։ Եւ ալ օձ . որ զա
 կանջան խցե . զի մի լուիցե զձայն
 իսկ Թով

Եւ զաշուն՝ Թուրանայր որպէս ըզ

Թուրքի ճարտարի: Դու նման նո
 յա ծածկեցեր զգլուխ քո և ոչ լուար
 բարեխօսանայ խնայ: արդ. ևս լուի
 ցես խնայառան զկողառուի, ևս առ
 ցես 'խնայանկ զգեղ վերայ քոյ ա
 պաշխարաւն: Եւ որպէս ոչ լուար
 դու ինձ, և ոչ խնայեցեր յեղբորդ
 դին քո գնել: այսպէս և ինչ ազաւորն
 երկնաւոր քրիստոս որ կամաւ և ոչ
 և զքայր մեր, մի խնայեցէ նա 'ի
 քեզ: ևս լուիցէ ևս օղնեացէ քեզ
 յաւուր նեղութե քո: Դու վասն
 հայրենի ժառանգութե քո ապանկ
 զգնել: արդ. ճեղքեացի Թագաւո
 բութիդ. քո որպէս խնայեցին:
 Եւ մասնեացիք 'իսկրութի 'իտար
 'իտով. ևս պահաւանցի լուծ ծա
 ւայութե 'իսկրանցէ ձերմէ: Զաշ
 խարհա և զվատաւկա ձեր՝ առաջի
 աշտոյ ձերոյ օտարք կերիցեն: Եւ
 'իտարխափիլ տերեւոյ փախեցէք
 իզդ

Դու

Դուք ևամարդ եղիջիք որպէս ջուր
 հեղեալ։ Եւ 'ի լարել աղեղան աղ
 կարաւջիք։ Յընկել ազդիդ արշա
 կունեաց զյեռփն բաժանին արջիք
 և կործանեւջիք։ Եւ առ ժամանակ
 մի ներկացե ձեզ ամ վասն աշխար
 հիս օգտի . և ապա բարձցե 'ի ձենջ
 զթագաւորութիդ . ընդ նմն և զքա
 հանայութիդ յայտմ ցեղե։ Սնտե
 բունջիք շրջեւջիք յերկրի որպէս հօտ
 որոյ շեցե հովիւ։ Եւ դու արշակ
 որ ըսգաներ զեղբոր որդին քո զըր
 նել . զգործ կայենի գործեցեր . զա
 նեծան նորին ժառանգեացես . և անկ
 ցիս 'ի թագաւորութենեդ քաւմե։
 Եւ շարշարեացիս առաւել քան ըզ
 արիան հայր քո . և ապանցիս դու 'ի
 ձեռաց քոյ իւրե զաւուղ և իւրե
 զհերովդէս սրով քո . և դառն մահ
 լամբ և յցես յաշխարհէս։ Չայս ամ
 անեծա ի օտեցաւ սուրբն ներսեւ ընդ
 իւր ար

արշակայ . ևնա լուս ևեթ կայր և
 ընդ գեղինն հայեր : Եւ յարուցել
 սուրբն ներսեա՝ այլ ոչ եմուտ 'իւս
 նակն արքունի . այլ երթել շջեր
 ընդ . դաւաւս վարսպարակնի և հաս
 տատեր զկարգ եկեղեցւոյ : Եւ ան
 տի հեռանայր 'ի վերս . և անդ նորո
 դեր եկեղեցիս բազումս :
 Իսկ փառանձեմ ձայնս արկաներ 'ի
 բանակին արքունի աղիողորմ դու
 միւ և լայր դանն արտատուօք զայ
 ընդ խր . և զամենեւեմն լաւուցա
 ներ առ հասարակ : Եւ անրիթն շա
 բախորհարդ . յղեր պատգամս առ
 փառանձեմ և ասեր . մի վ շտայուցա
 ներ զանձն քո . զի ես առից գե'ոյ
 'իկնութի . և եղեց քեզ փոխանակ զը
 նե լայ : Եւ փառանձեմ իւրեւ յուճաւ
 զայս . ճիշ բարձեալ 'ի բանակին ա
 տայ . յուճարուք ամենեքեան . զի կո
 բուստ առն իմոյ գնե լայ՝ վառն իմ
 Գ իւր և զ

Եղեալ է՝ Եւորախորհուրդ առնէն
 տիրիթայ: Եւ Թագաւորն եկել է
 Տիշն և՝ ի ձայն աղիողորմ լալեայն
 փառաւն ձեմայ, և տեսեալ զՀինադա
 գեղ տեսիլ նորա, առփայտաւ ինա,
 և յղեաց առ նա պատգամս առնու
 զնա իւր իկնուի: Իսկ տիրիթ իւ
 րեւ իռնաւ զայս, գիտաց թէ լապան
 յե զնա Թագաւորն վասն փառան
 ձեմայ, և փախեաւ յերեսաց Թագա
 ւորին: Եւ իռնեալ Թագաւորն ըզ
 փախուստ նորա, առաքեց գունդս
 ապառազներաբ զինի նմ, որք հա
 տեալ տգանին զնա իսայոյ գաւա
 ռին: Եւ Թագաւորն զփառան
 ձեմ իկնուի իւր: Եւ իռնեալ տուր
 քն ներսեա, անէծ զգեղ փանանց
 երկրին տակով, մի մօտացե գեղ կը
 նոջ անարատ յայտ հեռե ինոսա:
 Եւ վասն այն ասաց զայս, զի վասն
 փառան ձեմայ եղև տգանուան գնելայ
 Դ ի Թ ԻԼ

|| Եղև ըստ բանի առն ան օրոյն
 ներսեսի . ոչ մնալով զեղ կնոջ . ու
 բուք ամենեւին անարատ . Սակա ա-
 նէծա սաստիկս արկաներ սպանողայն
 գնելայ ասելով . լեզուք որք խօսե-
 ցան ստուգի . զգնելայ առ թագա-
 լորն : և ձեռք որք շաղախեցան յա-
 րիւն նորա . մի ընկալցի զնոսա հոյ
 օրննաւն : || Եւ մնալեն որպէս կեն-
 դանի անիծեալք . մնչև և կեացե դա-
 սաւորն կենդանեաց և մեռելոց . և
 արաւցե դատ ընդ գնել և ընդ նո-
 սաւ : || Եւ կան նոյին մարմնով մնչև
 ցայտօր 'իդաւաւին դառնոյ 'իդ ըմ-
 Լարա այլից :
 Եւ յիտ այսօր անի կղև փառանձե-
 մայ երկու որդի յաջակայ . անուան
 միոյն պապ . և միւսոյն արքայապետ :
 Իսկ փառանձեմ ասակբ զթագաւորն
 և նազելով խօսեր ընդ նմա . Եւ տե-
 սեալ արշակայ թէ ոչ սիրի ինքն
 Ծ Եւ զս

Եւ յաշխ կնոջն, առաքելք արեւ 'ի յոյնս
 և առաքելք բերել իւր կին զքոյրն վաղե
 սի յունաց արքային. որում անունն
 էր զամպի: Եւ կապեալ թագ 'իդր
 լախ նո՛ր՝ առաւել սիրել զնա քան
 զփառանձեմ: Եւ փառանձեմ՝ որեւ
 յնալ ընդ զամպի, խորհեր ննարիւք
 կորսաւանել զնա և ոչ կարէր: Ապա
 եղիս իւր խորհրդակեց զդրան երե
 ջըն որում անուններ միջմիկ, որ
 արար նոր դործ անօրենութե ընդ
 զամպի: Ասան զի խառնեց գեղ մա
 հա 'իդրէն կնոց, 'իխորհուրդն
 փրկական, և ետ նմա յեկեղեցւոջն
 և ելոյժ զթագաւորն 'իկնոց: Եւ
 թագաւորն վաղեւ իւրեւ լուաւ ըզ
 մահ քեան իւրոյ զամպի, խորհեր
 պատերազմ յարուցանել իմեջ յունաց
 և հայոց. բայց ոչ կարէր համարձա
 կիլ. զի նախ քան զայս՝ հարել էին
 զօրքն հայոց 'իլորայն յունաց իւրա
 ծա

եր

Երկու։ Ասան զի յառաջ քան զայս
 սխալի վաղեմի ընդ արշակայ, ժո
 ղովեալ զօրացն յունաց մեծաւ ամ
 բոխիւ՝ զիսկեալ դային 'ի յարեւելս
 յաշիւարնն պարտից 'ի պատերազմ
 ընդ զեմ զօրացն շապհոյ պարտից
 արքային։ Եւ Թագաւորն պարտից՝
 օրքօօօրէ յղարկէր զհասպանս ճեպով
 առ զօրան հայոց առաւս պարգևօք.
 զի 'ի Թիկունս հասցնն նոցա։ Իսկ
 զօրքն յունաց՝ բանապնաց ինչ ոչ
 եղնն առ զօրան հայոց. և ոչ կարա
 ցաք ստուգել Թէ յինչ պատճառէ։
 Եւ զհօք վասն բարձրամտութեան
 իւրեանց, և Թէ վասն վստահ ընկե
 լոյ 'ի զօրան հայոց. միոյ հաւատոյ
 գոլով պաշտօնեայք։ Եւ իւրեւ ե
 կին հասին զօրքն հռոմեց 'ի սահ
 մանս պարտից, յղարկէր արքայն պար
 տից առ զօրան հայոց. և ժամագիր
 ընկեր աւուրն խառնելոյ զօրացն 'ի
 Եր

պա

պատերազմ 'խանդավուն ուր տահման
 ներառեց: Յայնժամ զօրքն հայոց
 անյապաղ փախաւ հասին 'խանդի
 ճակատուն: կարծելով թէ կզօրքն
 պարսկոյ եկեալ իցեն: Եւ զօրքն հո
 ոտմոյ իբրեւ տեսին զդաւանդն հայոց
 առանց զօրացն պարսկոյ: Խաւժեալ
 ունալ ճակատ յօրինեին իմք զօրացն
 հայոց: Եւ մեծ արշաւանա տանե
 լով ջանային միահաղոյն բառնալ
 'իմջոյ զզօրան կզազգն հայոց: Իբ
 րու թէ յաջող որս համարելով զզօր
 քն հայոց անկեալ 'ի ձեռս իւրենոյ:
 Իբրեւ տեսին զսուս նախ բարձցաւ
 'իմջոյ: Կապա գ իմեացուք իմերայ
 պարսկոյ: Իսկ Թագաւորն հայոց ար
 շակ: Կապա զօրավարն հայոց
 կալբաց: 'ի ճաջութի զօրացն յեցեալ
 վազվազակի մեծաւ զօրանք քաջ
 ասն կռիւց: Ընտիր զինուք կարգե
 լով ախոյեանս ճակատամարտ: քա

Զարգուստի ալիքով լի առաջնադեր
 զօրացն հայոց, յարձակելն շառաշ
 մասն արդեա քաջ արծրւումս յերա
 մբս կախաւուց: Եւ սաստիկ բախե
 լով խորասակելն ըզգահանադրօշուն
 յունաց: որք յանդուգն արշաւա
 նօք պատրաստելէն 'խառտերազմ'
 եւ զսլ թեն նոցա բեկեալ զձախո
 վն արկանելն: Ապա զօրքն յունաց
 սաստիկ ապշնայեալ 'խիախուստ
 դառնային: Եւ զօրքն հայոց զհեա
 մուեալ: բազում դ խակումս յերկիր
 ընկեցեալ, դ իմանալ կաշուցանելն
 ընդ լայնալանջ երեսս դաշտաց իր
 բեւ աւուր միայ ճանապարհի: Եւ
 հարին անդ 'իզօրացն յունաց իրբն
 բխրս երկու:
 Իսկ շապուհ արքայն պարսից՝ ոչ
 ժամանեալ յայն տեղի պատերազմն
 ըստ պայմանին եղելոյ: Չի 'իկա
 կածի կայր վան զօրացն հայոց.
 ԺԴ ԵԹԷ

Եթէ դուցէ նենգելով մեզ, օգնեա
 յին զօրացն յունայ, եսեզ ոմիրս
 դործեացն: Իսկ իւրե լուաւ զայս
 դործ քաջաւ զօրացն հայոյ, ապա
 եկնքն մեծաւ զօրու գիտեաց եւեկն
 'իսեղնու: Եւ առեաւ զյաղթութի
 հայոցն իւր յունայ, զարմանայր մե
 ծաւ զարմացաւր: Եւ ո'րպէս ա
 ռանց իւր՝ զայնքան հաւատարմութի
 յուցին նմա: յաղթելով թշնամեաց
 խորին: Եւ առեաւ զօրքն հայոյ՝ ըզ
 դանձա եզկարասիս զօրացն յունայ,
 գնացին 'իսեղիս իւրեանց: Եւ շա
 պուհ արքայն պարսից՝ մեծ շքնոր
 հակալութի մատուցանէր թագաւո
 րին հայոց արշակայ եքաջ զօրազա
 րին վասակայ մարկիոնոյ եւ զօրացն
 հայոյ: Եւ մեծ ընծայս յղարկէր իւ
 րաքանչիւրոցն ըստ արժանեց 'իսե
 ղիս իւր. ապ: Իսկ յետ ալոր մտի՝
 անկանէր թշնամութի իմեջ պարսից
 Ժն
 Եւ յայ

Եւ հայոց . եւ աւերել լինելն բազում
դաւաճաք յասպատակաց երկուց
կողմանցն հինից :

Յադարս Գնարոյն սրբոյն * Եւրսեօի
Գեազանուէր առ Թադաւորն
Յունաց Վաղես :

Ե Ի Բ Ի Ե Ի Ե Տ Ե Ը

Թադաւորն հայոց արշակ
ելի Ե Թադաւորն յունաց վաղես , եւ
Թադաւորն սարսից շապուհ՝ Թրշ
նափք եղին նմա . ապա յարուցել
ինքնին զօրօքն հանդերձ՝ 'ի ինդիր
լինել սրբոյն Եւրսեօի մեծաւ յուզ
մամբ . զի եկեալ հաշտուի ճնարես
ցե 'իսկջ Նոցա : Եւ հանդ խրեալ
նմա յաշտիչառ տարօնոյ , անկանել
Թադաւորն յոսս սրբոյն , եւ Թադաւ
թի հայցել յանցանոց խրոց . յանձն
Տղ

առ

Եւ յանդամ ասպաշխարհի զմեզս խ.բ. և
 զնալ այնուհետեւ ըստ կամաց նրի
 Չնայն խնդիրսկոսութեալ աշխարհին և
 իշխանքն ազաւելին զսուրբն և հայ
 ցեին 'ի նմանե , զի մի անտես արաս
 ցե զի ի Ծակն խ.բ. Եւ հաւանել նա
 ցա սուրբն ներսեւ՝ դառնայր առ
 նոսա : Եւ ապա 'ի մի հաւանութի
 եկեալ Թագաւորն և կաթողիկոսն և
 իշխանքն , խորհեցան , զի երթիցե
 սուրբն ներսեւ դեռ պանուէր և այլ
 զօրաց լուխք՝ առ Թագաւորն յա
 նաց վաղեւ . և հաստատեցին զնախ
 նի դաշն ընդ հայք և ընդ հռոմք .
 զոր եղեալ էին ընդ միմեանս մեծա
 մեծ Թագաւորքն սուրբն կոտորան
 դիւանոս և սուրբն արդատիտս . և վե
 հազան հայրապետքն սուրբն պրբի
 դոր լուսաւորիչն մեր , և սուրբն սեղ
 բնատրոս հայրապետն հռոմայ : Զի
 սիրով կացցեն ընդ միմեանս հայք
 ԺԷ և հռ

և հառաք. ոչ երբեք ատելով եղ. Եւ
 պայմանին և ուխտին: Աստ կողմ
 ցին պատրաստեցին իմեծամեծամեծ
 զօրազլիացն հայոց տակրապետս,
 Ղաթրդան մարտիկունեան, զեղրայրն
 զօրավարին հայոց զասակայ: Եւ
 զդաւիթոյ մանաւագեան նահապետն
 Խոսիռուռներաց: Եւ զգլխն նահա
 պետն վրաց: Եւ զբաղարատ նահա
 պետն բաղրատունեաց: Եւ զմերու
 ժան նահապետն անձեացեաց: Եւ
 զվաղաքան նահապետն աղուանից:
 Եւ զթաթուղ նահապետն մսկաց:
 Եւ զգնէլ նահապետն դնունեաց:
 Եւ զկրկն նահապետն ապահունեց
 Եւ զմեկնոյակ նահապետն վարքա
 ժունեաց: Եւ զարշաւիք նահապե
 տն վանանդայ: Եւ զվէհ նահա
 պետն եղեոսից: Եւ զվահան նահա
 պետն տերապոսից: Եւ զհայր մարդ
 պետն մարդապետական տանն:

Զայս չորեքտասան մեծա մեծ նահապետ
 պետքս առաքե արշակ ընդ սրբոյն
 ներսեսի՝ Նամակաւն իւրով՝ իկայ
 սերանխատ քաղաքն յունաց առ կայս
 քըն վաղէս . հաստատու զդաշն և
 զսէր ընդ հայք և ընդ հռոմք :
 Եւ կայսրն վաղէս՝ յառաջ յայտ մե
 ծարեաց զսուրբն ներսես և զնախա
 բարսն հայոց : Եւ եղ. զաթոռ սրբ
 բոյն ներսեսի ի վերոյ քան զպատրի
 արգին և զմեղրապօրաց տանն յու
 նաց . վասն բարեշուք կերպարանին
 և սրբուհ համբաւոյն զոր լուեալէր
 զմանէ : Եւ օրհնութե յաւելոյր ի
 նա սէր և պատիւ : Իայց իմարեալ
 եր թապաւնոյն վաղէս՝ իչար հերձ
 լածն արիտսի . և իմարաւ աղանդն
 մակ'իդոնի : ॥ Զ խոտոսվանն լով զոր
 զի հաւասար հօր . և ծննալ ի հօրե
 յառաջ քան զյաւիտեանս . ալլ ա
 բարած յիս ժամանակի գոյաջեալ :

զոր արիս շաղկապիկր: Սա և ոչ
անր խառաւանկր զհոգին ընդ հօր
երկրպագելի. եւ զորով անձնա
ւոր: Այլ ծառայ և պաշտօնատար.
ազգութիւնն օտար յեւթեմէ հօր.

զոր մակեդոն շարաքանկր:

Եւ կայսրն վարկս ունէր որդի մի
արայիանոս անուն. որ նա միայն էր
ժառանգ թագաւորութե ի յազգի
իւրում: Եւ յաւուրս յայնտիկ ան
կեալ զնիւր ի յախտս սատակի հի
ւանդուն: Եւ թագաւորն ազաչէր
սակս զսուրբն ներսէս զի աղօթս ա
րասցէ իմի մանկանն զի առողջացի
իսկ սուրբն ներսէս ասէ չթագաւո
րն. եթէ խառաւանիս որդի այ և
ած կատարեալ զճնեալն իտուրք
կուսեն մարիամայ՝ ծնեալ ի հօրէ և
ոչ արարեալ. որ էր յառաջ քան ըզ
յաւիտեանս ընդ հօր և ընդ սուրբ
հոգւոյն կատարեալ անձն իտուրք

կ

կ

Երրորդում Լուծ փառաւորեալ,
Եթէ այսպէս խառնուի՞նիս Եթողուս
զարհերձողածդ, հաւատա 'իմ
որ առողջացի որդին քո: Ապա թէ
յամառեալ մաս այդպէս, ես ինքն
աղաչեցից զոեք, որ յառաջ քան ըզ
սահմանեալ կէտ վախճանին բարձ
րի 'իկենաց տարածամ մահողանք:
Իսկ կայսրն վաղեա՝ պնդել 'ինոյն
հերձողածան, ասէ ցտարուն, ես ոչ
փոխիմ 'խոյն հաւատոյս. բայց
դու կարօղեա աղաչել զամ զի ա
ռողջացի Լուի մեռցի որդին իմ:
Սոս ցնա սուրուն, տացի ներողութ
որդւոյ քում աւուրս շնորհատաւան.
զի զղջացիս դու Եղարձցիս 'ի
հերձողածոյդ այտի, Լապրեացի որ
դին քո: Իսկ վաղեա ոչ զղջացաւ
'իչարեացն, Եյեա շնորհատաւան ա
ւուր մեռաւ մանուկն. Լապրացին
զնա սուգ մեծ: Եւ կոչեալ վաղեա
կա ցտար

զսուրբն ներսէս առաջի իւր ևսակ,
 յարս զորդին իմ. ապա թէ ոչ, մեռ
 ցիս ևդու իձեռաց իմոց: Ասե սուր
 բքն ներսէս, իմ բանքս այսին ընդ
 քեզ. իբաց դարձ 'ի հերձառածոյդ
 ևես յայտնաւոր զօրութեան ւոյ կա
 ցուցից զորդին քո կենդանի առա
 ջի քո: Եւ վաղես բարկացաւ յոյժ
 ևես կապել զսուրբն երկաթի կապա
 նօք ևարկանիլ 'իբանս. ևանդ 'ի
 բանոսին սպանանել զնա շարաշար:
 Ապա ժողովեալ առ վաղես մեծա
 մեծ իշխանքն իւր ևսակն. բռնեալ
 մեր յեկեղացն ընդ դմա. թէ մօտա
 շար ազդահանե դա թաղաւորին
 իւրեանց. ևաշխարհն հայոց առա
 լել մեծարեն զդա քան զթաղաւորն
 իւրեանց: Եւ թաղաւորն հայոց սի
 րոյ ևխաղաղութ աղաղաւ յիւալե
 զդա. զոր եթէ սպանանես, անհշա
 խառվաւ ընի դարձեալ ընդ մեզ և
 կը
 ընդ

քնի. հայք որպէս յառաջն եղև:
 Սո՛կ ցնուա վաղէս, դա ինքն՝ Լառ
 իւր Թագաւորն է փառաւար Լամ
 հապարտ. Լվանն այնորիկ առաքնց
 զդա առիւ, զի մեռցի աստ 'ի ձեռաց
 իմաց. զի դա կամօք Թշնամանեաց
 զիս Լեւայան զորդին իմ: Իսկ առ
 բըն ներսէս կացեալ առաջի Թագա
 ւորին առէ, եւ մեռայց վանն ան
 լան ան իմայ 'ի ձեռաց քոց: Բայց
 յայտմամբ մեռցիս Լառ աներևոյթ
 սրտէ: Եւ տացի Թագաւորութ քո
 առն միայ որ արասցէ զկամ: Այ իմայ
 Յայնժամ վաղէս լի ցատմամբ հըրա
 մայեաց աքարել զառքըն ներսէս
 յանդնակ կղզիմի. հանդերձ Լօթա
 նասուն երկու Եկեղեցականօքն զի
 մեռցին անդեն: Եւ յայնմ կղզւոյ՝
 ոչ գոյր արմատ դալարոյ Լոյ ջուր.
 այլ միայն աւազ Լառաւառա՛: Եւ ոչ
 հանդիպեր անդնաւ. զի չէր ճա
 կգ
 նա

Եւ Կայն ալ
 անդ. իւրեւ ամօօրեայ աւուրս, սկը
 սան նքողիլ Լափանդիլ 'իսովու Լ
 'իծարաւոյ: Եւ արքն որք ընդ նը
 մայն Էին՝ անկանելին առաջի սրբոյն
 ներսեւի Լաղաշէին զնա արտասւօք
 զի նաք լիցի զերծանիլ Նոցա յայնմ
 վաանդէ: Եւ սուրբն ներսեւ Կայնի
 յաղօթս հանդերձ Նոքօք մեծաւ
 հառաչմամբ գոչեաց առ տեր: Եւ
 'իկատարիլ աղօթիցն, ել հողմ աւա
 գին 'իծովուն. Լընկենոյր 'իկղզին
 այն՝ ձկունս 'իծովէն իւրեւ զշնչ
 ջրա: Ընդ նմն Լփայա Լաղ: Եւ
 փայան ինքնին վառեր առանց հը
 րոյ: Եւ Եկաց դարձեալ յաղօթս,
 Լփորեաց ինքնին զաւազն: Լեւաներ
 ջուր բարեհամ: որ կայ անդ մինչեւ
 ջայտօր: Եւ այնպէս կերակրեալ լի
 նելին օրըստօրե ընդ երեկս: Իսկ սուր
 բըն ներսեւ ճաշակեր միայն 'իկա
 Դ ԿԴ

թաքունն աւուրց շաբաթուն. և զայլ
վեց օրն շաբաթուն անստեղծ անցու
ցանէր: Եւ կացին 'իկղզին այն ամի
սրա ինն:

Եւ վաղէս յետ աքսորելոյ զաւորն
ներսեա, զիշխանսն որք ընդ նրոցն
կկեայ եին գետազանութեք, մեծաւ
պատուով և լի գանձիւք, մեծագին
հանդերձիւք և պատուական ակամ
բքք յլեաց առ Թագաւորն հայոց
արշակ: Եւ իշխանքն հայոց ասին
յվաղէս, տես ով Թագաւոր, մեք
անպարտ եմք յաղաղօ քահանայա
պետին մերոյ ներսեսի զոր անպարտ
կորուսեր. որոյ պատճառաւ Թե պա
տերազմ յարիցե խնջ երկուց Թագա
ւորացդ, դու գիտես: Եւ ասե վա
ղէս, ձեր հայրապետն՝ ևս ա իւր Թա
գաւորն փաստապարտեր՝ և ձեզ ոչե
փոյթ: Եւ գրեաց վաղէս նամակ
առ արշակ և ասե, առաքելն քո ներ
ե կե անս

ան՝ Ճշմարիտ մահապարտեր . զի
 զորդին իմ զժառանգ անթուոյ իմոյ
 ետպան։ Եւ զի յանդիման մեծամե
 ծայ իմոյ յանդիմանեց զիս անպատ
 կառ իրքե տորուկ մի։ Արդ՝ անմե
 ղադիր լիցի եղբայրութիդ քո առիւ
 զի կորուսա նորա վառն աշաց պատ
 ճառանայս եղև։ Ար թե ընդ քեզ
 եր արարեալ զգործն փառաց զոր
 քնդիս արար . դու ինքնին քոյին
 ձեռագդ ինդրեիր զվրեժն՝ ինմանե .
 կուտելով զամ փառն՝ իդրութ ըն
 Եւ աշակիսի բանիւք կամեր հա
 ճել զմաս արքային հայոց արշա
 կայ։ Եւ նախարարքն հայոց առել
 զթուղթն եպպ անձան եզ քնծայս . մե
 ծաւ շքով մեկնեալ անախ՝ եկին հա
 սին առ թագաւորն հայոց արշակ։
 Եւ իրքե լուաւ թագաւորն ըզկո
 բառս արքայն ներսեօի . կարծելով
 զնա մեռեալ . լի եղև ցասմամբ . ե
 կզ
 առ

Եւ անձանց յիւր և յան աներ
 'իւտրանին: Եւ ան յապաղ հրաման
 տայր վառակայ զօրավարին հայոց՝
 տեառն մամիկոնեայ . գումգ կազմել
 զօրս պատրաստել . և գումարտակ տա
 նել ընտիր սպառազինօք . գնալ յաշ
 խարնն յաւնաց և լիւթ խնդիր լինել
 անպարտ մահուանն արդոյն ներսեւի
 Յայնժամ քաջամարտիկ զօրավարն
 հայոց վառակ . բազում գումարտա
 կօք ասպատակ արաբեալ հասաներ
 յաշխարնն յաւնաց: Եւ բազում ամ
 րոցաց զհինն խվեր տապալեալ . զիւր
 կիրն ամ . ուր և հասաներ՝ հրոյ ճա
 րակ տալեալ . կոտորեր զգօրան յա
 նաց մեծաւ յաղթութեալ: Եւ ժողո
 վեալ զառ և զապառա . երթել ի ջա
 ներ յեզր ուկիւանա . 'իսկոնն որ կո
 չի խախտանա բօլիս: Եւ 'իսկոնն ար
 կեալ զաշխարնն յաւնաց . ոչ տայր
 մառ և ել անել նոցա: Եւ զօրքն
 կե հառ

Համայնաց՝ ոչ երանելին՝ խպտե
 բազմ ընդ զօրան հայոց վասն դա
 շանցն և ուխտին զոր եղեալ էին ընդ
 միմեանս սուրբն կոտանդիանոս և
 մեծն արդ առեալ իսկ զօրքն յաւնաց
 ար էին առ վաղէսի, ոչ իշխելին ելա
 նել իմարտ. վասն համբաւու կորո
 վաւն քաջին վասակայ զօրավարին
 հայոց և վրաց, իսկ կայսրն վաղէս
 նեղեալ ի քաղաքացեացն, խոյս ար
 լեալ՝ ել յանդրիանոս պօղիս, իսկ
 պատրիարկն նեքտառիտա՝ բազում
 ընծայիւք՝ հանդերձ մեծամեծ իշ
 խանօքն՝ երեալ առ մեծ զօրավարն
 վասակ մաթիոնեան ընդ զօրան հայ
 ոց, համոզելին զնա դառնալ յաշ
 խարչն իւրեանց. ուխտելով՝ ոչ ալ
 ևս աւերել զերկիրն յաւնաց, Եւ յիս
 ինն ամսոյ՝ դարձան զօրքն հայոց
 բազում աւարաւ յաշխարչն իւրեանց
 առ Թագաւորն ալշակ:

Կը

Յնա

Զեա այօր ամի՝ տեսիլ երևեցաւ կայ
 տերն յանաց վաղեսի . այր ոմն 'ի
 նմանութի սրբոյն ներսեսի . փողօտեր
 զնա սրով և տակեր , բառնամ՝ զքեզ
 վաղես 'իկենաց աստի . զի բազում
 լուսաւորս խաւարեցողքն յերկրի :
 Եւ վաղես զարթուցեալ 'ի քնոյն՝
 պատմէր զտեսիլն , ևնաքա ցնորք հա
 մարկին : Եւ յետ երկոյ աւուրց հըր
 կեզ և զեալ ամի . րիչոն վաղես յանդ
 րիանաւ պօղիս՝ և բարձաւ շարաչար 'ի
 կենաց աստի : Իսկ ոմանք ասնն թե
 աներևոյցի սրով հարաւ և աստակե
 ցաւ ըստ բանի սրբոյն ներսեսի :
 Եւ յետ մահուանն վաղեսի թագա
 ւորեաց մեծն իկեռդ աս որ եր ուղ
 զափառ հաւատով , և խնդիր արար
 նա սրբոյն ներսեսի : Եւ տեսեալ
 նաւա վարաց զ լոյս կրակի 'իկողւղն
 յայնմիկ՝ յորում եր սուրբն ներսես .
 և զխտացեալ թե կենդանիե անդ տը
 կի

քահանայապետան, ծանուցին մեծին
 Թեոփոսին: Եւ նա հրամայեց ամեն
 առ ինքն վարդապետիկ ըզտուրբն ներ
 սեւս և զայնս որ ընդ նմա: Եւ իբրեւ
 և կնստուրբն ներսեւս առ Թագաւորն
 յարեաւ վարդապետիկ մեծն Թեոփոս
 յաթոսայ իւրակն ընդ առաջ սրբոյն,
 և անկեալ յոտս ընդ համբարեք տեւոյ
 Եւ այնպէս պատուով բերեալ զնա,
 եղ. զաթոս ընդ իվերոյ քան զհարիւր
 յիսուն եպիսկոպոսացն և զպատրիար
 զացն: որք մտնովեալ էին վասն
 լար աղանդոյն մականդանի հոգեմար
 տին 'իկոստանդ ընուպօլիս: Եւ ասո
 յեւս վճարեալն մտնոյն, մեծաշուք
 պատուով և խառօք յուղարկեք զնա
 յաշխարհն հայոց: Եւ Թագաւորն
 արշակ իբրեւ լուաւ զգալն սրբոյն,
 ուրախ և զև անպատմելի ինդունը.
 համարելով զնա 'իմեռելոյ յարու
 ցեալ: Եւ ելեալ մեծամեծ իշխանօքն
 5
 ընդ

Եւ զնոց առաջ Նոր, բարդում մեծարանոք
 բերեալ նստուցին զնա յաթոն իւր
 արժանաւոր: Որով նորոգեր դար
 ձեալ աթոն և վիճակ սուրբ առա
 քելոյն Թագեոսի և սրբոյն դրիդ օրի
 լուսաւորչին: Եւ ինէր դարձեալ
 ամ հայք իւրե զմի այր կատարեալ
 առաքինութեւ: Եւ մութոյ զոք
 ետես յաւարա սրբոյն Ներսէսի 'ի
 յերկրին հայոց • զի աղքատանոցս և
 հիւանդանոցս կարգեալք զոր
 նախ ասացաք:

Յաղագս Հինգրոյն Արշակայ զԲա
 ղաքն Արշակեան Զոր Արթիւք
 Կործանեաց յուրքն
 Ներսէս:

ՐԴՅՈՐԺԱՄ

հետապաւ սուրբն Ներսէս

հա

'ի յոյ

'ի յոյնս, արար շարիս մեծամեծս
 արշակ քան զամ Թագաւորս երկրի:
 Սի կտես հալիս մի մեծ և զայն լուչ,
 և հքրամայեաց շինել անդ քաղաք
 և անուանել զնա արշակաւան: Եւ
 հրաման ևս ամ երկրին տեսլով, և
 Թէ ոք օմեք պարտս ունիցի, կամ
 Թէ զուրուք դանձ կամ զձի կամ
 զկին կամ զծառայս և զաղախինս,
 կամ զկարասի կամ զինչ և ինչ հա
 ճոյ նորս, յափշտակեաց և կարաս
 ցե փախչել և անկնի 'ի յայս քաղաք
 Թէ 'ի գիշերի Թէ 'ի տուրջնն. ընդ
 իւր ունելով զյափշտակեցնն. դատ
 և իրաւունք նմա մի լիցի 'իդ աստու
 ռաց: Այլ և յանպատշաճ տեղում
 կամուրջ տալիս շինել 'ի համագ վայ
 րի. զի որ փախչել և անցանէ զնա,
 նոյնպէս ասանց իրաւանց լիցի:
 Եւ լցաւ քաղաքն անիրաւունք և
 բազմացան 'ի նմա մարդիք յոյս: զի
 հա անդ Բ

անդր ժողովեցան ամ անօրեմբ և
 չարացործ և աւազակք և սպանողք
 դողք և հերքեցմանակրկիտք և ամ
 որք լի էին չարացործութեւնք և սոյ
 ինչաճառաւմա յարգումիս արքայ
 ին արշակայ վասն համարձակ դոր
 ծելոյ զչարիւնք Իսկ սուրբն ներսեւ
 իրքե լռաւ զայս ամ և ի տրտմութեւն
 և ցաւամոհմա մօաներ առ Թագաւորն
 և սաստիկ յանդիմաներ զնա վասն
 անօրեմ և անիրաւ քաղաքին արշակ
 լանայ Եւ ասեր զնա զմարդարեա
 կան բանն եթէ վայ որ շնե գտան
 իւր անիրաւութեւնք և ոչ իրաւաւորք
 Ձի Թեպէտ և իցին տունք բազումք
 և սպարանք բազումք և սակայն յա
 շիր դարձցին և ոչ ոք իցե որ բը
 նակիցե 'ի նոսա Եւ յետոյ ասե
 և զիցին բնակութեւն նոցա աւերակ և
 ոչ ոք իցե որ բնակիցե 'ի նոսա
 Սրբ' տաւ հրաման քակել զնա
 հր և ցր

Եւ յրոճեացին անօրէն բնակիչքն Նորին
 յիւրաքանչիւր տեղիս իւրեանց։
 Եւ եւ շինեցից խնով ձեռամբս քեզ
 քաղաք։ որ տայնն քեզ շահս իրա
 Նորէք և օթնադասով քան զնա։
 Իսկ թագաւորն քամահելով զբանո
 ւորսն, և ծիծաղելով ասաց, եւ զայն
 պիտի քաղաք ջրոճեմ. մի լիցի այս։
 Զայնժամ տուրն ներսէս անեծս
 աստուծոյս արկանէր 'ի լսելիս նի տե
 լով։ փոխանակ զի ոչ լուար դու
 ընէ, ոչ լուիցի քեզ ան յաւուր նե
 դու. քո։ Եւ որպէս բարձեր դու
 զիրաւունս յաշխարհէս հայոց, բարձ
 ցի թագաւորութիւն. 'իսանէս արշա
 կունեաց։ Եւ որպէս 'ի հեռանալն
 խնամ 'ի յայնս, հեռացուցեր դու
 զդասս և զիրաւունս յաշխարհէս հայ
 ոց։ հեռացի և դու թորարչին 'ի
 տանէ քումմէ։ Չաշխարհս և զվաս
 տակս ձեր՝ օտարք կերիցեն առաջի
 հո
 աշայ

աչաց ձերաց . և դուք երկրել և տա
 տանեալ լիջիք և սակաւաւ որ մընա
 ղիք : Եւ դուք արշակ , որ մտանցեր
 զաշխարհս հայոց 'ի ձեռս անիրաւոյ
 և անբարոյաց , մտանցեց և զքեզ
 ամ 'ի ձեռս օտարոցի ազգաց : Եւ
 դուք այն ձեռօքդ լինիցիս դահլիճ
 անձին քում 'ի յօտար երկրի ըստ օ
 բնակին սաւաղաց և հերովդեի :
 Եւ բարձր թագաւորութիդ յազ
 գեդ արշակաւնեաց . նոյնպէս և քա
 հանայապետութիւն յազգե նախնայն
 իմոյ սրբոյն գրիգորի մնչեա 'իդալ
 և 'ի տիրել ազգին ներսոյաց' որ բըս
 նացեալ շարուէր հարբաւս հարեւ
 ցին զաշխարհս ամ լիւր իւրով : Եւ
 'իմերձեւալ այն ազգին ներսոյաց ,
 յարիցե քահանայապետ ճշմարիտ և
 անարատ յազգե և 'ի շատաւ իդե նախ
 նայն իմոյ սրբոյն գրիգորի , ալիկո
 ծեալ 'ի խաւովու Երազես 'ի ծովու .
 հե

զի

զի այսպէս եցոյց ինձ Թր: Եւ դու
 արշակ՝ որ դորժեցեր զնոր անօրե
 նութիդ: և շինեցեր անիրաւութիւն
 զանիրաւ քաղաքն արշակէան զոր
 ոչ այլ Թագաւորք արարեալ էին
 այդպիսի անօրե՛ն ամբարշտութիւն,
 ի՞նչ որ ախա առաքեալցէ ամ յանիրաւ
 քաղաքս քո, և աստակեացէ զքրնա
 կիլիս նր: և ոչ մնացէ ինձա մարդ
 և անասուն, և ոչ քար ի վերայ քարի
 կացցէ ինձա: Եւ այլ սոցին եման
 բանս յանդ իմանում մարդարեական
 հոգւով խօսեցաւ սուրբն ներսեւ
 համարձակ աւաջի Թագաւորին:
 Եւ նա իբրեւ զԹմբեալ դ խմակոր յեր
 կիր հայեր: Եւ եւ սուրբն ներսեւ
 լի ջառմամբ և խոր տրտմունք յերե
 սաց արքային: Եւ երեալ իբարձրա
 շանդակ տեղիմի յանդ իման անիրաւ
 քաղաքին արշակէանայ: և ասորա
 ծել զձեռս իւր եկաց յաղթամեծաւ
 հզ
 հա

Հաւաքմամբ 'խորակ' . եկնդրեաց
 յայ' զի կործանեսցի երաբնացի իմ
 քոյ հայաստան աշխարհի անօրեն
 քաղաքն այն . հանդերձ ամբարիշտ
 եղարադործ բնակչոքն իւրովք որ
 պէս զոռում եղգումոր : Եւ լուաւ
 ամ աղօթից սրբոյն համանկեաց բղ
 բնակիչս նր' 'իհարուածս տառօնիս .
 զի ելաներ կեղ մի ժամոտագոյն 'ի
 մարդ . եյանասուն . որե 'ինոյնօրն
 տպաներ զմարդ : Եւ կորեան 'իմիում
 աւուր մարդ . եանասուն իրբե տաան
 եութ հազար : Եւ անուանեցին ըզ
 կեղն զայն' ժանդ' մինչե ցայսօր . ե
 տմանք' ցաւ սրբոյն ներսեսի ասնն
 նմա : Զոր հարեալքն այժմ 'իժան
 դեն յայնմանէ . տանուն հող 'իդե
 բեզմանէ սրբոյն ներսեսի երթչկին
 'իցււոյն : Ի՞նչ' որպէս նոր իմն դիւտ
 եր անիրաւութի քաղաքին , նոր ցաւ
 ետարբն ներսես ինդրեաց յայ տալ
 հե

նո

Եւ յայն . որ եղևն իսկ : Եւ յիս այսո
 րիկ եղև շարժ ահագին եկործանեց
 զպարիսպս նորա եզ շինամէջսն . ե
 զմնացեալն սատակեաց առ հաս
 րակ : Ի՞ր եւշմարանք իսկ ոչ երև
 ընին 'իսկզուջն , եթե ըսա՛լ իցե
 երբեք շինուի 'իսկզուջն յայնմիկ :
 Արդ՝ որպէս խնդրեաց սուրբն ներ
 սէս յայ , այնպէս եղև եկատարեցաւ
 զի ոչ եւ ըսն դատարկ 'իսկրանոյ
 նորա որ ոչ կատարեր արագ :
 Եւ սուրբն ներսէս յիս յանդ իմանե
 լոյ զԹագաւորն արշակ՝ եանկծանե
 լոյ զքաղաքն արշակէան , եւ անուի
 եզնաց իմիրա . եւ ազգովեաց անդ
 զնիւթ վարդապետուէ իւրոյ : Եւ
 իւրե միւս այլ ամաց ոչ խրատեր քա
 ղաքն արշակէան , Ժողովեցան զօր
 քն հայոց եւրոյ ճարակ արարին
 զմնակիչս նի՛ յիս հարուածոյն ար
 բոյն ներսէսի : Եւ լուեւ զայն մեծն
 հը

ներ

Երեսն , հասնալ անդ , ապրեցա
 յանէր զաղայան զարու եղեգ , որք
 ոչ գիտէին զմեզա : Եւ անտի անցնլ
 ընդ վասպուքական դաւառ , բա
 զում աւուրս հանդընքանդ . ուրախ
 օրաիւ 'խմեծ եանաւանի գիւղաքա
 զաքն . որ ունի զքարաբլուրն՝ մեծ
 բերդ : Աղբիւրք բարեհամք՝ եպրա
 զաբերք անայլք շուրջ զամրոցօքն
 լեալ : Եւ անուն գեղջն՝ աւանս կո
 չեցեալ : Եւ սաւրն Երեսն հանդ
 չեր անդ վասն տեղւոյն վայելչութե ,
 երեսնազարդ ել եկեղեցեացն որ կայ
 ին անդ : Եւ վայելչակն ծովուն հայե
 լոյ : Եւ օրհնեայ զանդին զայն սաւր
 բն Երեսն ասելով , մի նուագեցեցիս
 'կարաւնց քոց յաւիտեան : Եւ ան
 տի գնաց յեղեւիտ եյարեմուտա :
 Իսկ արշակ իւրեւ լուաւ թէ զօրքն
 հայոց՝ սրոյ ճարակ ետուն զբնա
 կիւն արշակեանայ , կոտորեց եինքն
 հիւ

զազ

զազդն կամարական . և զորք հայոց
 ամենեքեան ապստամբեցան յարշա
 կայ : Ասան որոյ 'իկտրխոցեալ ար
 շակ' վարաներ 'իտարակուսի : Եւ
 Լեդիտ զուն 'իդրան քահանայից իւ
 րոյ որում անունն էր չունակ : Եւ
 կոչեց զեպիսկոպոստան աշխարհին ,
 զի ձեռնադրեցին զնա քահանայա
 պետ հայոց փոխանակ սրբոյն ներսե
 սի . և նոքա ոչ կարան յանձին ձեռ
 նադրել զնա : Բայց հաւանեալ նր
 մա եպիսկոպոսն դառնայ դեորդ . և
 եպիսկոպոսն անձեպեաց տաճար ,
 և եպիսկոպոսն ազձեպեաց սիմեան . և
 ձեռնադրեցին զչունակ կամ զլիկոս
 հայոց 'իտեղի սրբոյն ներսեսի 'ի
 հարկե Թագաւորին : Եւ նա ոչ
 իշխեր յանդ իմանել զԹագա
 ւորն . այլ հաւան կայր
 'իկամս նորա :

Յաշաբու Մահաբանն Սըշակայ,
Եւ Կասակայ Զօրաւարին
Հայոց Եւ Լեւոյ:

Ե Տ Ս Յ Ս Ո Ր Ի Կ

[illegible]

Q

Եւ որպէս մեռելիք քաջ: Եւ արքայն պար
 սից շապուհ՝ յոյժ մեծարեաց զար
 շակ. ընդ նմին և զվաստակ: Եւ և զն
 յետ այսորիկ յաւուր մտաւ շրջեր
 արշակ յարքունիան տեսանել զերի
 վարան շապհոյ: Եւ ամիրամբ տես
 ռապետ շապհոյ առ ծիծաղելով.
 Նիտա արքայդ հայոց և մերաւ Թա
 գաւորի ծառայ՝ ի վր ի բնան խտտոյ
 զի այսպէս սիրեմ զքեզ: Յայնժամ
 վասակ զօրավարն արի՝ պատասխա
 նի եւ ի ցառանդ և տակ ցնա. այ
 շուն. ա՛յդ պէս խօսիւ ընդ արքայիդ
 անպատկառելի. սրբոյն ներսեօի և
 դմա բարկացեալ: Եւ հանել զառ
 քն պողովապիկ քաջն վասակ. և
 հարեալ զկես նր յերկիր բնկենայր:
 Եւ շապուհ տեսել զարմացաւ ընդ
 դործ քաջուն նր. և գովեաց զնա
 վասն տիրապիտութեն. և շարինչ ոչ
 արար վասակայ:

ՃԻ

Յետ

Յիսուս աշտորիկ խնդրեաց արշակ յար
 քային շապհոյ, զի տալե հրաման
 նմա գնալ յաշխարհն իւր հայոց և
 կեալ սիրով և ծառայել նմա միակը
 տուեր: Եւ շապուհ հարցել ընդ
 մեծամեծ աւագանին եթէ զի՞նչ
 արտալեզու զարշակ: Եւ նոքա պատաս
 խանեալ ասեն, ազգն հայոց բարձ
 րով՝ զք և ան ննազանդ ք են, եթէ
 երթիցին յաշխարհն իւրեանց, աչ
 խառն ասանն զմեզ պատերազմաւ:
 Եւ ասե շապուհ, ես ոչ եւմ լուել
 յարշակայ երբեք բան խառնուակ և
 անննազանդութե: Եւ ասեն ցնա
 դիւթ քն, հրաման տուր արքայ՝ բե
 րել 'ի հայոց երկրե հող և ջուր, և
 շինել դահոյս, և նստուցանել զար
 շակ 'ի վր նր' և անոցն թէ զինչ ա
 րաւցե: Եւ հաւանեալ նոցա շա
 պուհ, դրաստա արագ ունս յիւրաց
 յաշխարհն հայոց, և ասյր բերել ան
 24 տի

Եւ ի հող և քար և փայտ և ջուր . և ա-
 րարեալ գահոյս մի, զարդարեցին ըզ-
 նա ըստ արժանոյն, Եւ Հապուհ
 Զաշ մեծ յօրինեալ, և ոչեաց զաւա-
 գանի ամիրայան պարտից աշխարհին
 'ի խրախուժի, առ 'ի փորձել զար-
 քայն հայոց . զի նստուցել էին զնա
 պատուով 'ի վր' այնր գահոյն զոր
 շինեալ էին: Եւ եւ ըստակս 'ի ձե-
 ռն արշակայ և ամ' մեծ ամեծացն պի-
 սից: Եւ նոքա յարուցեալ անկանե-
 ին առաջի արքային և երեսաց նորա
 ընկեին ամենեքեան: Իսկ արշակ-
 ոյ Հաբեէր ասն 'ի գահոյիցն . այլ
 մեծաբանէր և խրախուսայր ի վր' Հապ-
 հոյ: Եւ զայն օր անցուցել Հապուհ
 խրախուժք, յայլում ևս աւուր ա-
 րար խրախուժ, և կոչեալ զարշակ-
 տայր հրաման ծածուկ' յայլում գա-
 հոյի նստուցանել զնա: Եւ առեալ
 արշակ զբաժակն 'ի ձեռն իւր, սկը-
 ղդ

աւաճ

Եւ զիսկ զիսկ զիսկ զիսկ զիսկ զիսկ զիսկ զիսկ զիսկ զիսկ
 աւել հաճել զօրոս արքային ասելով
 եթէ երթայց ես յերկիրն իմ, որպէս
 զիսկ 'իծառայից քոց հնազադեցայց
 քեզ հարկիւն և հեծեալազօրօք փնջե
 ցօր մահուան խնայ: Զայս ընկալ
 շաղաւհ յարշակայ, հրամայեց յայ
 լում աւուր՝ զնա դարձեալ յառա
 ջին դահայան նաւաւացաներ: Եւ իր
 քեզ նաւաւ, սկսաւ դարձեալ զնոյն
 առաջին խորհրտանաց բանան բար
 բառիւ և մեծարաներ: Սոքա արքայն
 շաղաւհ՝ հաւանեալ դիւթայն իւ
 րոց, եւ կապել զարշակ երկաթի կա
 պանօք և տանիլ 'իխումատտուն և ար
 դելուլ զնա յանուշն կոչեցել բերդ
 Եւ անդէն առ վշտին սպան արշակ
 զինքն սրով խրով ըստ սաւուղայ
 և հերովդեի: Եւ կառարեցաւ առ
 նա բանն ասացեալ ասն մի սրբոյն
 ներսէսի. զի բան դատարկ ոչ ել
 երբեք 'իբերանոյ նորա:

Ճե

Յեւ

Եւս այսորիկ հրամայեաց շապուհ
 ածել զվասակ զօրավարն հայոց ա
 ռաջի իւր ևասէ ցնա, այ ազոճես,
 մինչև ցերբ աշխատ առնես զմեզ պա
 տերազմաւ: Եւ վաստակ ասէ ցնա,
 ով թագաւոր, իւր զբանդ պառ
 շած ևաչացու հայիս յիս ևիօսիս,
 չեմ ես ազոճես, այլ՝ հսկայ և քաջ
 զօրավար: Մինչ ազօթ ք սրբոյն ներ
 սեփ պարսպեալ ունէր զիս, վերա
 ցեալ էի յոյժ, որպէս թէ ի յամպ
 ունելով գերկոսին տոս իմ ի վերայ եր
 կուց մեծամեծ լերանց: Եւ յոր լի
 բին վերայ հաստատեի զիս, զնա՝ ի
 յանդուանդս իջուցանէի: Եսէ շա
 պուհ, և ո՞վ էրն լերինքն այնօքիկ,
 Եսէ վաստակ, մինն դու, և մինն յու
 նայ թագաւորու թին: Եթէ իւր
 աշխարհն դիմէի, զքեզ ի որտակէի,
 և եթէ ի յոյնս դիմէի, նոյնպէս առ
 նէի ազօթ իւր սրբոյն մեծն ներսեփ
 22 և 20

Եւ զորոնք են ընդ ինչ շապուհ հիւս
 ցել ընդ համարձակ պատասխանիս
 նր, կամեցաւ արձակել զնա 'ի աշ
 խարհն իւր առաւտ պարզեօք: Ապա
 խնայեալ զայս'ամ աշխարհն պարսկոյ
 որ էին վերեւ ինդ իր նմա, աշտղակ
 բարձեալ առ շապուհ, խնդրելն
 հորոսանել զվասակ: Ապա թ աղ ա
 լորն ակամայ կամեք ետ զվասակ 'ի
 ձեռս նոցա, և նոքա ապանեալ զքա
 ջըն վտակ, հանին զմորթ նր, և
 լցեալ խառով կախելն զպարսպն
 'ի շանաւոր տեղւոջ: Իսկ զորդ իան
 վասակայ զմանուել և զկանակ, ա
 լեալ շապուհ կայսրցաներ 'ի դրան
 իւրում հազարապետս արեաց զըն
 դին իշխեցօղ:
 Եւ իրբե լուաւ սուրբն ներսեա ըզ
 մանն աշխակայ և վասակայ, յարա
 ցեալ գնաց առ Թագաւորն հրաօ
 մայեցաւ թեոյս, և Թագաւորեցայց
 Զէ

Զպապ

Զգապ 'խոնդի հօր խօսյ արշակայ:
 Եզքաջն մուշեղ մամկոնեամ օրդի
 վասակայ' 'խոնդի հօր խօսյ զօրա
 վար հայոց: Եւ առեալ զօրա 'իմա
 դաւաճեմն և յօգնականութի և յուղի ան
 կեալ խնդութեա հասին յաշխարհն
 հայոց: Եւ նմ' ցտեղեալքն հայոց
 ի յարշակայ' դային Ժողովեին առ
 օտարս կաթողիկոսն ներսէս և Լաա
 նորապատկ թագաւորն պապ: Եւ ի
 նկր ուրախութի մեծ Եկնդութի յոյժ
 աշխարհին հայոց:

Յաղագս Գալոյ արքային Պարսկոյ
 Հապհոյ' ի վերայ երկրն հայոց:
 Եւ պարտելոյն 'ի Մուշեղայ:

Ս Ի Ո Ի Ր Ս ' Ն Յ Ա Յ

Նոսիկ' շապուհ արքայն պար
 սկոյ զօրաժողով արեմել' դայր
 ձը հա

հասանէր յաշխարհն հայոց, կենամբ
 երնասանօք . և քաղում ոճիրս դոր
 ծէր . Եւ լռելալ մեշեղ զօրավարն
 հայոց . տերն մամիկոնեկց . հանդէս
 արարեալ այրումիւցն հայոց քառա
 սուն հազարաց որ գտանեին ընդ
 ձեռամբ նոյ և բերեալ զդէնս իւր առ
 սուրբն ներսես օրնիկ 'ինմանէ . և
 պատրաստէր 'կապտերազմ ընդդէմ
 շապհոյ . Եւ երեմեալ անկանէր ի վե
 րայ զօրացն պարսից . և հարեալ բզ
 նոսա բաժանէր յերկուս . և դործ
 'ի ձեռն տուեալ' դիմաւալ կայու
 ցանէր զնոսա յերեսս դաշտաց . Եւ
 շապուհ այրափոխեալ զինքն , միով
 երկվարաւ մազապուրծ փախչէր մի
 այն . Եւ մեշեղ մամիկոնեան' կա
 լեալ զթագուհին պարսից զկինն շապ
 հոյ արքային զթիւհուռա , և զայլ
 կանայս նորա և զիւր մեծամեծացն ,
 պահէր զնոսա մեծաւ պատուով և

օրրուեր անկերձ յուսեք ըստ օրի
 նի քրիստոնէից: Եւ կալեալ 'ի զօ
 րացն պարսից հարիւր յիսուն սորս
 պատուաւորս . տալարս և ամբարացս.
 և ևերեղանայն հանեալ զմորթս նո
 ցա՝ ընդր խառով և ասեր , զոհ ը
 րուք արշակայ թագաւորին հայոց ,
 և զառակայ հօր խնոյ քաջի և ևերեր
 զնոսա առ պարս: Իսկ զկանայսն ան
 քերձ յուսեք յաղարկեց պատուով
 առ շապուհ: Իւրեւ ետես շապուհ
 զկանայսն իւր , զարմացաւ ընդ ան
 իակալ միտն մուշեղայ , և գովեաց
 զնա մեծաւ շնորհակալութեալ: Եւ
 յաղարկեաց նմա հանդերձս պատ
 ւականս և ևերիւարս ընտիրս վասն ա
 րարեալ շնորհին 'ի կանայսն: Եւ
 քաջն մուշեղ ճերմակ երիւարաւ
 մտաներ միշտ 'իմարտ ընդդէմ թըշ
 Դամապն: Իւստի շապուհ արքայն
 պարսից՝ ետ նկարել զմուշեղ ճեր
 մակ

մակ երկվարաւն յորմն տաճարի իւ
 րոյ: Եւ 'իժամ ճաշոյն և տարախո
 թե՛ իբրե 'իդինի մտանեին, առ
 նոյր շապուհ զբաժանն 'իձեռն և
 ըմպեր ընդդէմ պատկերին մուշեղայ
 ասելով. ըմպե՛՛մ ձերմակ ձիաւորին
 փառաց: 'Կոյնպէս ևսմ մեծամեծ
 քրն նի՛ տանեին. յիշելով զմուշեղ
 զօրավարն մամիկոնեն: Չայս վասն
 այնր ասներ շապուհ, զի ետ մու
 շեղ զկանայս նորա անմերձ յառն քե
 և առանց դնոյ: Իսկ իբրե լուաւ պոպ
 թաղաւորն հայոց, թէ արձակեց
 մուշեղ զկանարան շապհոյ ար
 քային, և ոչ քան առաջագո
 խորհեր այնուհետե
 սպանանել զնա:
 բայց ոչ հա
 մարձակեր
 յահե սրբոյն ներսեսի:

Ծաղագոս Պատերազմին Գաղին

Մուշեղայ ընդդէմ հոնին

Որ էր նա յազգեն

Գեղաեհոնին

Ի Ե ՂԵ Ի Ո Մ՝Ս

հոն՝ յազգեն գեղաեհոնին

որ պարտեցաւ յառաջնունն իսպր
դատայ քաջէ . զոր պատմէ զինոր
ասորի , յերեսն , ձր : Այս հոն՝ առ
պատակեալ անցանէր յաշխարհն ա
տրոց , երանանայր իմերայ բազում
գաւառաց , ետանայր զնրիրիեա քա
ղաք եզդ զիրա մինչե իսահմանն
էի որէ մուտուլ : Սա միանդամ ե
կրկիցս ասպատակեն յաշխարհն հայ
ոց , աւար էառ զգաւառն վասպու
րական եզտարօն եզխորձայան մինչե
իսահմանս մերսինոյ , եզօրքն հայ
ոց սրտաթափ լինէին վասն համբա
ղի

Լոյ

Ընդ հոնին այնորիկ: Ապա մուշեղ
 տարապետն հայոց մամիկոնեան, 'ի
 փ վայր դամարել զայրուձիսն հայ
 ոց մեծաց, զեն զանձամբ առեալ
 սպառազեն երիվարաւն, հանդերձ
 քաջազգեստիւքն մամիկոնեից յառջ
 հասաներ ժիր և քաջ առն և ձիոյ՝
 պատրաստ դամարել 'ի տեղի ճակատա
 մարտին: Որք ամենեքեան 'իկամաց
 երթային ընդ նմա և ոչ բռնուէր:
 Եւ զգրուի նահապետն վրաց բազ
 կակից եր քաջին մուշեղայ. որ և
 յորդորեր զնա 'իմարտ պատերազ
 մն: Եւ դունդն հայոց և վրաց ըս
 պառազեն զինուք զօրավարաւն մու
 շեղաւ յառաջ խաղացեալ փութա
 նակի ընդդէմ հոնիցն անօրինաց,
 ճեպով ընթացել ընդ դաւաւնջեր
 մաձորոյ, և առտաւ ամրոցացն արմո
 թից, և բերդին արկոյ. զոր եր շի
 նեալ արքայն քաջ՝ յանուն կնոջ ի

Զանց: Իսկ մուշիդ ոչ ժամանեալ
 իջանել յերիվարեն և աղօթել ըստ
 իւրն սովորուէ, հայցէր սրտի մօտ
 'իանե յօգնականութի գաղօթան սրբ
 բոյն ներսեօի 'ի ժամուն յայնմիկ ապ
 ըիլ 'ի մէծ պատերազմէն: Իսկ հոն
 այն, ձիարչաւ արարեալ 'ի վր' մու
 շիդա, որպէս զթռչուն: Էւ քաջն
 մուշիդ' անցուցեալ զգեղարդն իւր
 զվահանաւն նորա ահագին, և բա
 խեալ ուժգին պողոտայով սուսե
 բաւն յուս նր, ճեղքէր զնա սաստ
 կապէս: Էւ հարստահարեալ սուրն
 յողն երիվարին, անկանէր գոռոզն
 այն որպէս պողիակն 'իդաւթե' և
 նախնին նորին հոնն առաջին 'իտրբ
 դատայ քաջէ: Էւ զօրաց հոնին զիս
 խուստ առեալ, աճապարէին 'իսե
 ղի ինչ անկանիլ: Իսկ զօրն հայոց
 հետամուտ եղեալ, գիթաւալ կա
 յուցանէին զնոսա և մինչ 'իդաւն
 զն

ԳՂԻ

Գրեալու : Չոր Ծառաբայն աստ
 րոյ պողոտայի գրեալ Նկարել ըզ
 մուշեղ Ծերմակ երկաթաբան յարձա
 նի առկտեղերին : Եզհոնն յոտս նո
 բա : Իր մեակիչք դաւառին՝ հոնի
 դռան ասին զտեղն զայն մեշե յայ
 սոր : Եւ դարձան զօրքն հայոյ մե
 ծաւ յաղթութեաւ Լաւաբան յաշ
 Խարն Խրեանց :

Յազարա Պատերազմին Քաջին
 Մուշեղայ դարձեալ ընդ դեմ
 Հապհոյ արքային
 Պարսկց :

ԵՅԵՏԱՅՍՈՐԻԿ

Խորե լուաւ արքայն շա
 սուհ զպարտին հոնին 'խմուշեղայ :
 'Իսոր խոցեցեալ : 'Իմ իկուա կոչեր
 զթագաւորն հոնայ զուսնայր : Ժո

Ձ

Ղ

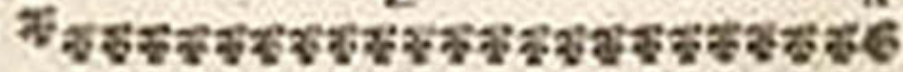
Ղ

Գովեր առ ինքն և այլ զօրս հիւսիսա
 կանոս առ դրամին աշանաց: Զարդն
 ըննաց և քաշանաց: Հեծմատակաց
 և թաւապարաց: Ճիւղաց և ու
 ղաց: Կազմից և բուռնութից: Իմ
 մահաց և ճեմատանաց: Գերաց և
 խաղրիկաց: Դերնաց և մաղքըթաց:
 Մաղուգաց և աղուգաց: Սննաց և
 աճուճաց: Եւ այլ խառնածաղանջ
 պահեկաց զօրացն պարակաց անթիւ
 հեծելոց: Եւ եկեալ լիպեհոն զօ
 րօք լինն զդաշուն Դաւառական և
 տարածեցն առ հասարակ յաշխարհն
 հայոց: Եւ ուռնայր արքայն հոնաց
 խնդրեք 'Խապհոյ' եթե ևս ելից ա
 խոյեան ընդդէմ մուշեղայ զօրաւա
 ընն: Եւ ընդդէմ նորին ելից տխոյ
 եան և ևդու դնդիւղ արեաց' եւ
 ճակատամարտ ընդդէմ հրաւմայե
 ցոյն հինից: Զայս լուեալ մանու
 եւ մաթիկոնեան եղբայրն մուշեղայ
 Է զԵ

քաջի, որ էր առ արքային Հասկոյ,
 տակը ցուանայր, գիրկս արկանես ըզ
 բազում՝ դժնիկ վիշովք. եթէ ժողո
 վես, կարող այր երևիս: Եւ ինքն
 յղարկէր ծածուկ առ կզբայր իւր
 մուշկ, և ծանուցանէր գիտրհաւրդ
 թագաւորացն: Եւ տակ մուշկը
 եւ վառահեմ՝ իշնորհս աղօթից սրբ
 րոյն ներսեփ, որ նկուն լիցի վիշա
 ցումն և գտողութի նոցա: Եւ Հա
 պուհ պատուէր տայր զօրացն իւրոց
 զի ոչ իսուր արկցին զզօրան հրօ
 մայեցւոց, այլ ձերբակալ արարեալ,
 տարցն յաշխարհն պարտից իգործս
 պարտապայ և կամիջաց և ամբոցաց ըստ
 օրինի գեանափոր յարկացն զոր դոր
 ծեին յոյնք: Իսկ զզօրան հայոց՝ ան
 խնայ կոտորեալիք տակ. զի մի ռք մը
 նապեայ՝ միշտ աշխատ արատցն զմեզ
 պատերազմաւ: Եւ գումարեցան զօր
 քըն պարտից իդ աշուն նըպատ օրպէս

զաւազ ծովոս . իսկ զօրքն հայոց
 կային առ տօթրառով լերինն նրա
 տայ . ընդ նոսին եգոունդն յաւնաց .
 իսկ թագաւորն պապ , ոչ տայր հը
 բաման քաջն մուշեղայ մտանել 'ի
 պատերազմ . զի ասեր , վասն այնո
 բիկ եթող մուշեղ զկանայսն շապ
 հոյ , զի ապատամբեալ 'իսկնջ , կո
 բուսա դործեացէ զօրացն մերոց առա
 լել քան զթշնամիս մեր : իսկ մու
 շեղ անկաներ յօտս սրբոյն ներսեօի
 եաղաչէր զնա , միջնորդ եբարեխօս
 կալ նմա առ թագաւորն , հրաման
 տալ նմա մտանել 'իպատերազմ . զի
 զգործ պատերազմին իրեն զիաղ հա
 մարեր . վասն որոյ եռայր եռչ դա
 դարեր : Ապա մոտալ առ թագաւո
 րն սուրբն ներսեօ . եհաճ եր ըզկա
 միս նի վասն մուշեղայ մտանել 'ի
 պատերազմ : Եւ ասեր , ես եղեց ե
 րաշխաւոր մուշեղայ , եւս եղեց պար
 զն

տա

ատկան աստատանքուն նրէ. Եւ Եր
 րեւ էառ հրաման մուշեղայ սուրբն
 ներսէս, զգիշերն ամ հանդերձ Նո
 քօք 'ի հակման եղեալ, մատուցաներ
 զփրկական պատարագն. և հաղոր
 դեր զայժամեան՝ մարմնոյ և արեան
 ան։ Եւ բերեալ քաջն մուշեղ զԸԳ
 դեանն իւր պատերազմն՝ եղ. առաջի
 սրբոյն ներսէսի, զի օրհնեացէ և զցե
 ցուացէ նմա։ Կոյնպէս և ամ զօրքն
 յաւնայ և հայոց բերեին զղկնս իւ
 բեանց առ սուրբն ներսէս. և նա ըստ
 յաւոյ և հաւատոյ նային՝ անպակ
 զնոսա և ազգութա սունկն իսկն նոցա։
 Իսկ քաջն մուշեղ՝ առեալ ըզդաս
 տասանն սրբոյն ներսէսի՝ իդեղար
 դըն իւր կապեր. և անպէս ապա յա
 աջ խաղային՝ խուղի պատերազմն
 Իսկ քաջ զօրավարն մուշեղ՝ ոչ մը
 նայր որ քաջ բնդ քաջի եղաներ։
 Եւ ամ ախոյեան զախոյեան յերկիր ըն
 Ը
 Կե

Կենայր: Կամ այր ընդ այր եղաներ
 և ուն զուն յաղթահարեր: Եւ կամ
 քաջամարտիկ: զանձինս երևեցուցա
 նէին առ յաջողութիւնս ռազմահատ պա
 տերազմաց: Կամ՝ հզօրաց աղեղնա
 չորաց թափս տուեալ զյաջողութի
 ներսոյն ցուցանելն: Եւ կամ՝ ասպա
 րահատ: զվահանօք անկեալ՝ զնո
 մանիս իւրեանց կորուսանելն: Կամ՝
 թէ ոք՝ իխուսին ընթացեալ՝ զնոմա
 նիան յինքն առաջ քարշեր՝ իխաղա
 ատարահատաց: Եւ կամ՝ շատաչե
 ցուցաներ ոք զյեղարդն իւրս ահար
 կանելով մենամարտիցն: Եւ կամ՝
 զընթեան երթալարացն ընտելոյ՝ յա
 խոյեանս իւր ալշուէր: Կամ՝ զլէն
 և զապար իւր առեալ՝ իզօրացն ոք
 յառաջ խաղայր - և զախոյեան իւր
 իզօրացն յառաջ կոչեր: կամ՝ գոչեր
 ոք տաստկապէս իւրե զառիւծ: || Է
 ապապէս արարել երկոցսն կողմանց.

Ճա

այլ

այլ հանդարտ յառաջ խաղացեալ,
Ճակատ առ Ճակատ, դունդ առ
դունդ ընդեհօն դօրացն խումբի ա-
ռեալ առ միմեանս դիմէին. որոյ
հատեալն միայն՝ զլսօղոն հիացու-
ցանէր. բազմութիւն տօգիտի
յըն ջուրց նմանեալ: Իսկ քաջն մու-
շեղ՝ ոչ մնացել զօրացն յունայ, այլ
խումբի արարեալ յախուսն յարձակ
մտմբ, ընտիր արամբք, քաջասիրտ
պնդունբ, ինքն առաջի՝ հայլ վա-
ռեալքն զինու զհետ նր, չորեքան
կիւնի խմ ձեռով զին զանձամբ առել՝
հզարդ զերկիւթ արօք, հասեալ դայ
ին երկօքին կողմունքն՝ խուզի ճա-
կատուն: Եւ իններ խառնուրդ ընդ
իրեարս: Իսկ քաջն մուշեղ՝ ձի ի
վեր առեալ, յարձակեր մեծաւ զօ-
րութիւն. հաստիկ տաղնայ հասու-
ցանէր սպառազին զինու վառելոցն
ահագին դղրդմամբ. շառչիւն արա-
մբ
բեալ

Եւ երբ արդէս զարժաւնս արագ արթնա
 հասեալ յորս յերանս կաքաւուց ,
 դռներ առեւծարար եւեղքեր ըզ
 աազմ արնոյն քաջաց պատկենազինաց
 Յարձակեր վարագարար , երեկել
 զաջ Թեւն զձախոյն արկաներ : Իւ
 բանոր զօրքն հայոց ահագին դըղդղ
 մունս խլի երկրի առնէին . եզջօրան
 պարսից դիւթաւալ ընդ երեսա դաշ
 տաց ջեր եջան ընկենաւին որոց ոչ
 դոյր եմիւ : Չի բազում եին զօրքն
 պարսից առաւել քան զաղէքսանդ
 բին մակեդոնացոյ եզջարեհին պար
 սից եզարտաշին հայոց եզկիւրտսին
 արեւմտեան : որ շուք նեախոյն շըլա
 ցուցաներ զանսօղան : Եւ սուրբն
 ներսեւ երեալ 'իդլուխ լերինն նըպա
 տայ , եհամբարձեալ զսուրբ ձեռան
 իւր ի վեր անխոնարհելի : կայր յա
 զօթս առ տեր ան վան զօրաց իւ
 բոց ապրիլ յայն մեծ պատերազմէն :
 Ըգ Իբ

Իբրև սակաւ ինչ խոնարհեր ձեռն
 օրրոյն 'ի համարաձմանն, զօրքն հայ
 ոյ զօրանային սակաւ ինչ ընդդէմ
 հայոց: Եւ մինչ համբաւնայր դար
 ձեռալ զձեռան, զօրքն հայոց իբրև
 զհոս փոթորկեալ յեղեղն՝ ճեղքե
 ին զզօրան պարսկոյ: Եւ իբրև ծած
 կեցաւ նշանն մուշեղոյ 'ի փոշոյ սրմ
 բակացն երկվարայ, արքայն հայոց
 օրայ յերկիւղի լեալ՝ ասեր ջառքոն
 ներսէս, վայ, դու ետար կոտորել
 զզօրան հայոց՝ գազանին մուշեղայ,
 զի դու երախաւորեցն զմուշեղ
 երթալ 'ի պատերազմ. եւ հա 'ի զօ
 րքա թշնամեացն եղեալ՝ բազում ու
 ճիրա դոյ ծեցե մեզ: Եւ ասե տուր
 բլն ներսէս, մի անկէի այդ 'ի սիրտ
 քո ուլ թագաւոր. իբրու նենդուի
 ինչ գտանել 'ի սիրտս երաբեհա
 լաս ազգն մամկոնեից. այլ անցե
 այսօր արքայ զքաջութի մուշեղայ:

ՃԴ

Եւ

Ի՛նչ ասե արքայ : ասա ասեալ աղօ
խեղա սուրբ քահանայապետ առ ւե՛
'իձայն ընելի :

Աղօթելն Սրբոյն 'Սերսեփ առ ւե՛
'իժամա Պատերազմին :

ՅԵՐՍԻՍԱՄԱՐԻՐԻՍ

Ներսէս 'իձայնարկել զա
ղօթս երկոյ մանկանցն , համբարձ
մամբ ձեռացն եռաժգին հառչմամբ
ասեր , (Օրնեալ ես ասեր ւե՛ հարցն
մերոյ . օրհնեալ փառաւորել անուն
քո յաւիտեան : Ձի արդար ես յմի
զոր ամեր 'իլի մեր . եւմ' դործք քո
ճշմարտութիւն : Ձայս ւե՛ 'իդ ըն-
հանել սուրբն Ներսէս , սկսաւ զար
ձեալ եասէ :

† Տեր ւե՛ զօրաւոց յիսուս քրիստոս
նայեա յաղաքանս իմ 'իլամն փառաւոր
ճե
ընալ

Երեւալ անուանե քո սրբոյ: Անպէտ
 եկեւ անօրէնութի յաշխարհիս հայոց
 դու կարօղես խրատել զմեզ յիւրա
 քանչիւր տեղիս: Իսկ յաւաքս յայս
 մի՛կ մի՛ դարձուցաներ զերեսս քո՝ ի
 մէնջ . այլ խնայեա՛ խոռոչաւորդս
 քո զոր գնեցեր պատուական արեամբ
 քով սրբոյ: Դարձիր տեր՝ իւրար
 կուտենեք քումմէ . եանցս զցասու
 մըն քո՝ խմէնջ . եսիբկեա զմեզ յար
 ժանահաս նեղւաց մերոց: Իսկե
 խօսութենք մօր քո ընտրելոյ եանա
 քատ կուսի ամսամնին մարիամու . ե
 հեղմամբ արեան սրբոյ առաքելոյն
 քո թաթեռաի վիճակողի ստրա , ե
 նախնւոյն խնոյ սրբոյն դրեզ օրի:
 Իսկ քո երբորդ ութի՛ Բիկար՝ իհն
 ուստանեք եմք անտես առնել զմեզ:
 Որ թեպէա երազում անդամ մեզան
 չեմք , դու ես ամ մեր . եզայլ ոք
 ոչ գիտեմք ըսց՝ իհն: Իզորմուերդ
 Ըզ քո

քո խրատեա զմեզ, և անօրինաց մի
 մատներ: Զորութի քո կործանեցին
 և զհաւատացեալս 'ի քեզ' անարգե
 ցին: Մի մեծարանեալ ասեցին հե
 թանոսք թէ ո՞ւրեւ ձեռնդ:
 Ամենակարգ և նախանձոտ մի, լուր
 և ողորմեա մեզ: Տեր 'ի քաղաք քո
 գթացիս վասն մեծի ողորմութե
 քում': և զաշխարհս քո մի անուե
 առնէր գթութիւնդ քո: Մարդասեր
 տէր, կեցո զփորձութիւնդ քո ազա
 շանօք սուրբ ձեռնովն որ արդարա
 պէս խրատեա: Ամենակարգ փրկիչ
 լուր և ողորմեա մեզ, դարձո զսուր
 նոցա յինքեանս, և զազնաւոր նոցա
 խորտակեա: Արկ զնոսա գեշ յերկ
 րի, զի յագեացին գազանք անասա
 ւի և թռչունք օդապարիկք: Դար
 ձո զօգնութի 'խորոյ նոցա, և նկուշ
 դարձցին ամաչեցեալք: Արա նոցա
 յայտնաւոր զբաժակ դառնութե:

Զի արբեացին նոքա սրտմտութեամբ
 քով: Տուր զօրութի թողաւորաց
 մերոց և իշխանացն: Եւ արձրացո զեղ
 ջիւր առքի եկեղեցւոյ: Երևեցո զդ
 րութիդ քո որպէս զօրաւարին յես
 լայ որդւոյ նաւեայ: Եկործանեա
 զթշնամիս մեր և զամբուի նոցա որ
 պէս զերիքալին ըստ և թիւ դարաց
 հանդատեան շարաթուցն: Մանբեա
 զնոսա որպէս զլազմութի մարտոյ
 'իպուքս ջուրոց: Եւ անցո զմարդիկ
 ի վերայ գլխոյ նոցա: Հան զտուր
 քո աներկայթ 'իպատենից: Եւ ատա
 կեա զնոսա որպէս զանեքարիմայն
 յաւուրս եղեկիայի: Եւ անցեալքն
 դարձցին յեսա ամաշնչեալք: Արա
 զօրս զայս նշան յաւիտենից: զի ծա
 նիցեն յարաջեալքն ի վերայ մեր' թե
 դոյ ան խնջ քրիստոնեից: Արա լի
 նիլ աշխարհիս հայոց տուն մեծ: Կոր
 ծանստիւթ թշնամեացն: Յայտնեա
 ճը զա

Զանաւն քո անօրինաց . որ խորհրտա
 ցեալ գան խլի մեր : Արա հալածա
 կան զնոսա 'խեղ : Եւ հաստատեա
 զիտօտումն ըստ գրեցելոյն . եւ թէ մինն
 զհազարս հալածեցե . եւ երկուք ըզ
 բիւրս շարժեցան : Արա մի շինու
 թիւն աշխարհիս մերում . հարուա
 ծովք թշնամեացն : Էւ արդ մի ան
 մի անոխակալ երազմագութ . թէ
 պէտ կոչ պահեցաք զպատուիրանս
 քո . սակայն գրեցմալք եմք անեղծ
 կեցով քո' ծնողեամբս սուրբ աւա
 զանին . եւ առեալ եմք զդ անձս հոգե
 լորսչահ վարթամուկ յորդեգրութ
 ժ առանդութե հորդ երկնաւորի :
 Արդ մի սրտէր զմեզ 'ի հայրախնամ
 քեզ քո . զի յոյս անկալութե մե
 րոյ գու ես կոչ օք բաց 'ի բէն :
 Գթա տէր 'ի տղաւրդս քո յաւուր
 յայտնի : Մի մեզ տէր մի մեզ . այլ
 անուան քում սուր զխառն . զի մի
 ճիւղ ասի

Եւ յայնչեմ հեթանոսք թէ ո՛ր է Կո
 նոստ։ Արի տեր օգնեա մեզ Կիւր
 կեա զմեզ վառն անուան քո սրբոյ.
 զի վառն քո մեռանիմք զօրհանա
 պաղ. Եւ համարեցաք որպէս զոչխար
 ի խոնոտմն։ Չարեմիր ընդէ՞ր ննջեա
 տեր. արի Եմի մերժեր զմեզ խաղառ
 Չմե՞ դարձուցանեա զերեսս քո ի
 մեջ. մի մեռանար զաղքատութի Ե
 զնեղութիւ մեր։ Խանարհ եղեն մինչեւ
 ի հող անձինք մեր, Եյերկիր կըցե
 ցան մէջք մեր։ Ստուած յանուան
 քում կեցո զիս, Ե ի զօրութե քում
 իրաւ արա ինձ։ Ստուած լուր ա
 զօթից խնոյ. Եռանկնդիր բանից բե
 րանոյ խնոյ։ () Ետաք յարեան ի վե
 րայ իմ, Ե հզօրք խնդրեն զանձնիմ
 Ե ոչ համարեցան գրեզ Կո առաջի
 իւրեանոյ։ Ահա Կո օգնական իմ Ե
 տեր ընդունելի հոգւոյ խնոյ։ () Երհ
 նեա անձնիմ զտեր, օրհնեցից զքո ի
 ԾԺ Կեանս

Կեանս իմ. աստճաս աստացից ամ խնոյ
 փնջե եմ ես: Մի յուսայք յիշխանս
 Լիկ յորդիս մարդկան. զի ոչ գոյ
 յերկուի ինտաս: Ելցե հոգի ինտ
 ցանե և դարձցին անդրեն ի հող. և
 յայնմեւր կորիցեն ամ խորհուրդք
 նոցա: Երանի ազգի որում ար ամ
 յակորայ օղնականե նմա. և յոյս նո
 րա իտեր ամ է: Որ արար զերկինս
 և զերկիր. զծով և զամ որ ինտաս:
 Պահե զճշմարտութի յաշխանան. և
 ասնե իրաւունս զրկելոց: Տայ հայ
 քաղցելոց և արձակե զլապէլս ար:
 Տեր սիրե զարդարն. տեր պահե ըզ
 պանդուխան. զորքս և զայրիս ընդու
 նի տեր. և զճանապարհս ամբարըշ
 ասց կորուսանե: Թաղաւորեացե
 տեր յաշխանան. ամ քո սիօն ազգե
 յազգ: Չայս ամ և որ ասցին նման ձայ
 նըս արձակել սուրբն ներսես գանա
 զան և զանակօք և հասաւ զմարէ ի
 ճիւղ

Ճիւղ

գում

Գ. Եւ զի արեւմտեան զանազան լեզուք լեւ
 ծըն ահար: Իսկ զօրացն երկոցունց
 կողմանց ընդ իրեարս խառնել՝ քաջ
 ընդ քաջի պատահեալ, իւրեւ ըզ
 ձայնս ուռանց դարբնաց կզճայթի
 ւն մայրաւորաց լսելի լինեին: Եւ
 իխմելեւ ահագին պատերազմն, քի
 զօրավարն մուշեղ՝ սպարապետն հայ
 ոյ՝ փահաւառ, քաջամարտիկ վառե
 լովքն ապառազներուք հայոց գնդին
 քաջասիրտ սաղմամուս հեծելովք
 յախուսն յարձակմամբ փութորկել,
 զզօրսն աշանաց կարաբից կռուգաց
 իւրեւ զխալիւ իխախուսա դարձու
 ցանեին: Եւ ոչ տային ածուպարել
 նկատառողացն հզօրաց: Ուր իւրեւ
 խոնարհեր ձեռն արդոյն ներսեւի,
 զաւելի առնուին փախաւորացն կանդ
 րէն դիմադարձեին զօրացն հայոց:
 Եւ քնչ համբաւնայր զձեռն աւուր
 ընն ներսեւ, անդրէն փութորկեալ
 Եւ ճօր զօր

429

Գործն հայոց, տաք խիլ եղևալ փա
 խտեկցն, ապառեին զնոսա առ հա
 սարակ: Լալապեւս ը շտապ տաքնապի
 հատուցանեին զօրացն պարսից: Եւ
 շապուհ այլափոխեալ զինքն, 'խա
 բափռաի ուրեք մտեալ ապրեր:
 Իսկ զօրքն հայոց՝ զօրավարաւն իւ
 բեանց մուշեղաւ՝ ընթացել յաջ և
 յահեակ դումարտակին պարսից և
 հոնաց ևալանաց, որպէս հաւր յան
 տառի ընդ եղեգն փոթորկեին ևկե
 նաց նոցին կատարումն առնեին իմեջ
 պարփակելով զամենեւեան: Եւ դի
 ջալեալ փաշի սմբակայն ևշուք նե
 ախն զօդն մեծացուցանեին:
 Մեղեր ըսել զճայթումն լարացն ա
 ղեղանց ևղնեախն սլացմանց: Մեղ
 եր տեսանել զարդելումն արեգ ահան
 'խլբե՜ խնդրութի թշնամեացն, զոր
 յառակս առեալ՝ մուշեղայ Ժամ ա
 ան զայնԺամ: Մեղեր տեսանել
 Ը ՃԺԳ զխալ

Գործն հայոց, տաք խիլ եղևալ փա

Գրիգոր Գրիգորյան աստուածայն և զ շող
 շողուն աստուածայն աստուածայն և
 Գրիգորյան աստուածայն: Անդեր
 տեսանել զ զրն զմեռնոս աստուածայն և
 Բիւրաց և զարձակուն աստուածայն
 Նից և զի ի զարձակուն աստուածայն
 մեռնաւորաց: և զ շառաշխուն զեղար
 դեռնոց զգրիւն ամենոց: յորս և զ
 Գրիգոր աստուածայն: որ զնդ դեմ կա
 ցուցանելն զգաւանան: Անդեր տե
 անել զ զրն դիմանել զ իմանաւորաց
 զնդ միմեանս: Ո՞ն աստուածայն ի զ
 ցանկեր աստուածայն բախելով որպէս զ
 կոտորուն մայրաւորաց: ո՞ն զորս
 նայր: ո՞ն յերկիր անկաներ: Անդեր
 տեսանել զանկուն աստուածայն և զի
 տակուն Նիզակաց: Որպէս արագա
 թեւ արծուի հոգեւ նրան խոյանա
 լովն քաջին մեղեղաւ ճերմակ երկ
 վարաւն: որպէս յերանս կաքաւուց
 արեան ճապարհոս գործեր: Անդեր
 ԾԺԴ ԲԵՆԸ

Եւ զձայն նահապետաց և զփողոց
 նշուած . որ իւրե յամսոց շքիւթե
 լոց՝ առ հասարակ զլսելիս խնայու
 ցաներ։ Մեղեր տեսանել զապ մե
 ծի ապգնայի տարակուսանաց . և
 զաղես անդաւ հոտորածին . և լսել
 զհեծումն ոգւոց երանելոյ յահագին
 հարուածոցն։ Յորում բազմութիւ
 դիականցն անկելոց՝ որպէս զքարա
 կոյտս դերբկաց երեւին առ երեսօք
 երկայնութիւն դաշտին մեծի։ Եւ անդ
 ՚ի խմբել ահագին մարտին . քաջ զօ
 րավարն մուշեղ սպարապետն հայոց
 հասել իւրե զարծա՛ի ունայի տր
 քային հոնից։ Ագեր զնա յերիւարեն
 երանով Նիզակին ծածեր թոյլ զը
 լուիս նի իւրու խաղալով ընդ նմա
 և ասէր . ահա ախոյեանն քո մուշեղ
 զօրավարն . զոր դու ցանկայիր տե
 ւանել . և խնդրելիք ՚իջապհոյ մե՛նա
 մարտիլ ընդիս։ Եւ դու այսմ շք
 ԾԺԵ

Նոր

[illegible]

Նոքա: Ապա երևեր աւագ քահա
նայապետն ներսեւ եկեղեցւոյ առաջի
մեր ապիտակ զգեստիւք, եւ ձեռամբ
ցուցանէր զեկեղեցւոյ մեր: Արդ ելել
ընդդէմ, անդէն զնստա յերկիր ըն
կենաւաք: Զսոյն ետեւ զօրքն պատ
մէին: Եւ անկեալ ամենեքեան ա
ռաջի սրբոյն ներսեւի ետեւին, քոյ
եր այս յաղթուի ու ճայր մեր սուր
բքդ աս: Եւ լինալ ի իրանէ անտի,
զօրքն ճայոց տուն մեծ կառարեին
զօրն զայն:

Իսկ ինքին ժամանակ մատուցանեց զսուրբ
տաճարս առ Թադաւորն պապ. և բան
անկրօն աբկեալ ի իստիկս նի առնն,
Մուշեղ զօրավարն զհոնաց արքայն
զուռնայր զձեռամբ ածել, ոչ ինքն
ևս պան զնա, և ոչ առ քեզ եւած: այլ
եթոզ զնա կենդանի և արձակեց որ
պէս զկանայան շապհոյ արքային պար
սից: Յայնժամ մրկել Թադաւորն
ՏԺԷ ալ

例

Եւ այրէր Լաւանայր որպէս դագան . եւ
 դարձուցեալ զերեսս իւր 'ի նմանէ,
 խորհէր զնա ապանանել: Եւ իրա
 դեռ եղևալ մուշեղ զայսցանէ, յեղա
 կարծօղ ժամու մանալ առաջի ար
 քային Լաակն ընա . ընդէր դարձու
 ցանես զերեսս քո յինէն արքայ . ֆի
 թէ վատուի ինչ արարի քեզ, կամ
 անիրաւունք գնացի առաջի քո:
 Եւ զնրմանիան իմ բազումս կուտրե
 ցի, զոր ոչ գիտեմ զթիւ համարոյն
 իւր առնայր Թագաւորեր . Թեպէտ
 Լանօրէնէր. զնա դեպեր զի դու բա
 պանանելիք զի նմանի քո եր: Ասան
 որոյ ոչ միտցի 'ի նա զձեռնիմ Լաֆ
 լիցի բնաւ միտել զձեռս իմ յօծեալ
 ոք' որչափ իցեմ կենդան: Այլ եւ
 ահա կամ առաջի քո . եթէ հաճոյ
 Թուէսցի քեզ՝ ապան զիս այսօր . զի
 եւ պատրաստեմ մեռանիլ 'ի ձեռաց
 քոց: Յայնժամ յարուցեալ Թագա
 ւորն

Լորն գիրկս արկաներ զմուշեղայ և
 համբուրեր զնա ասելով. մահապար
 անն արքն որք խօսին զչարսի ըզ
 մուշեղայ. և պարզ ևս բազումն շը
 շորհեր նմա. Եւ ասէ մուշեղ ցեօ
 գաւորն պապ. ես այսու հետեւ ե
 գիտի եմ զարիւն իմ՝ ի վերայ աշխար
 հին հայոց անխնայ ընդդէմ թշնա
 մնացն. Բայց դու ով արքայ՝ ա
 չօք քո տես և ականջօք քո լուր և
 մի այլոց լսիւր. և ընտրեա զլաւն ի
 վատթարեն. և զվատտակաւորն ի
 վատ արանցն. և զչարսն ի չարեն. և
 զսուտ քառին նենգաւորաց ի ճըշ
 մարտախօսից. զի մնացե յաւղուե
 և խաղաղութե երկիրս հայոց. Եւ
 բանն մուշեղայ յոյժ հաճոյ թուե
 ջաւ թագաւորին. և եւ մուշեղ յե
 րեսաց արքային. և կայր ընդդէմ
 պատերազմն թշնամնցն հայոց արիա
 բար զօրօքն հնդերձ զօրօքն հայոց
 ԾԺԹ ԶԻՄ

Յաղագս թե՛ Որպէս Արքայն հայոց
Կապ՝ Դեղ Մահաւ Արքայց
Արքայն՝ Ներսէսի:

Ե Տ Ս Յ Ս Ո Ր Ի Կ

Հիւր Սուրեն՝ Ներսէս
ընդ ամ աշխարհն հայոց և վրաց իւ
րոյ վիճակին և հաւաքեալ զնիւթ վար
դապետութիւն իւրոյ . ընդ նմա և աշա
կերան իւր մեամեաց . որ անունանցաւ
մաշատոյ . տուեալ զանձինս իւրեանց
կրթութե հոյ և տրաց . Եւ բազում
անհեշտական և անհանգիստ կացու
թե՛ր՝ զգիշերային հարկն քնոյ՝ ու
նաւոր աքնութեամբ . իսական ժա
մանակս վճարեին . Իսկ թագաւորն
պապ՝ եր գիճասեր . ևյանդ իմաներ
րդնա սուրբն Ներսէս ևնա ոչ լսեր .
Եւ սուրբն անիծաներ զնա որպէս
զհայր նր զարշակ . և գործաշաներ
նի
զեր

ԳԵՐԵՆԱ իւր 'իմանե: Եւ դէք նե
 զին զպապ. և երևեին նմա մարմնա
 լոր տեսլեամբ որպէս զօձս: Եւ եր
 թեալ պապ՝ անկաներ առաջի սրբ
 բոյն ներսեւի և աղաչէր զնա զի մոյկ
 րնդ յարկաւ նր: Եւ մօտէլ սուրբն
 ներսեւ առ պապ՝ դիւրանայր նմա
 և հանդէր 'ի վշտացն պապ. և աչ
 երևեին նմա դէքն. այլ հալածեին:
 Եւ իսրև երաներ անտի սուրբն.
 շուրջ պատեին զտփաւ դէքն ևս առ
 տիկ նեղեին զնա օձակերպ տեսլեամբ
 քն: Եւ աղօթս արարեալ սուրբն
 հալածեին դարձել 'իմանե դէքն
 և թաղաւորն 'ի նոյն շարիս դարձել
 ընթանայր: ևս սուրբն ներսեւ արդե
 րոյր զնա յեկեղեցւոյն և աչ տայր թոյլ
 նմա մտանել 'ի ներքս: Ասան որոյ
 Եւ թաղաւորն խորհեր 'իտրաի իւ
 րում 'իդիպօղ թամու աղանանել
 զսուրբն զի համարձակ լիցի նմա
 Զիւս

ԳՐ

Գործել զբարեան իւր . բայց ոչ կա
 բեր համարձակել վասն երկիւղի նա
 խարարացն եւ վասն ժողովբեանն որ
 կային առ ներսեօի երթչկեին 'իւր
 մանկ 'իւր ցաւոյ անտի զոր ժանդ
 անուանեցին . զոր ինքն խնդրել եր
 տարրն ներսեօ վասն անիրաւ քաղա
 քին արշակէնայ . երթչկեայքն ոչ
 մեկնեին 'ի նմանէ . այլ կային առ նա
 մեծաւ փառքմամբ . Եւ յետ այսորիկ
 կոչեաց Թագաւորն զտարրն ներսեօ
 'ի ճաշ կեղծաւորութիւն . զի գեղով
 սպանցե զնա յեկեղեաց գաւառի 'ի
 գիւղն որ կոչի խախ . Եւ ասե ցնա
 նենդիւ , եթէ կերկցես ընթիս ճաշ
 ետրախացիս ընդիս , եւս ուրախա
 ցայց ընդ քեզ , յօրեօ յայտմանէ մին
 չեւ ջօր մահաւան խնոյ՝ ըստ կամաց
 քոյ գնացից . եզինչ հրամարտ ինձ
 ատաղխարեցից 'ի խորդ եւ 'ի մոխիր .
 Եւ տարան ներսեօ ոչ գիտելով զան
 ճիւր

Զին իւրոյ զնաւս, երթալիս պարզ
 սրտիւ առ նա 'ի ճաշ: Եւ իբրեւ մը
 տին 'ի խորանն արքունական, ըստի
 պէր Թագաւորն զսուրբն ներսեւ ընդ
 միւ ընդ նմա 'ի քահայտան արքայա
 կան, իսկ սուրբն ոչ առնոյր յանձն
 ալ նստեր 'ի քահանայական տեղումն
 իւր: Եւ Թագաւորն յարուցել հո
 լաներ և իջաներ 'ի գետին և բազաւս
 լորեր և մատուռակեր նմա: Եւ խառ
 նեալ 'ի բաժակն դեղ մահաւ մոլե
 ի ինտ յիկոնիոն արմատոյ և տալիս ըմ
 պել սրբոյն ներսեւի: Չոր իբրեւ
 եարբ սուրբն ներսեւ, գիտաց և առե
 օրնն ալ Եւ կենդանին յաւիտենից
 որ արժանի արար զիս ըմպել ըզբա
 ժակ մարտիրոսաւն ընդ ալ կամա
 բարս իւրոյ մեծութն: և հաստանիլ
 աշմորում ցանկայի 'ի մանկութենե
 իմմե: Բայց ոչ ընթանայի կամաւ
 իմով ըմբռնիլ, զի Թագոյ պատուհ
 Զիդ ման

 $\frac{5}{4}q$

Surge

※ 장장장장장장장장장장장장장장장장장

ման ըմբռնելն անձնահաճութե՛կ և
 ոչ հաճի պակասելն ընդ անձնա
 հաճան. զի մի իւրեւ զպետրոս գրող
 լիցցն. Իայց ով թագաւոր անի
 բաւ, նեմողիւ ևդեղով սպանանել
 անկարողինէ հնար. իսկ ես հաճա
 պազ ընդ քեզէի, թէ յայտնապէս
 կամէիր զես սպանանել, ո՛վ աբդե
 լոյր՝ յինէն զձեռն քո. Եւ առե,
 թող սոցա տէր զոր ինչ գործեցին
 ընդիս՝ Իտարապաբառոց. և ընկալ
 զհոգի ծառայիս քո. որ հանդու
 ցիչ գլուս մտ աշխատելոց՝ իկանս քո.
 Չայս առաջնէ սուրբն ել ևդնաց ի
 վանս իւր: Եւ գնացին զհետ նորա
 մտ՝ իշխանքն, ևսնչեղ զօրաւարն.
 և հայր մարգարտն զոր թագաւորա
 հայրն կոչեն, ևայլ սերպուհս ևկուսա
 կալք ևգաւառապետք ևաւմիկք մե
 ծաւ սրդով ևաշխարանօք: Եւ իւ
 բեւ ևմասն սուրբն՝ իվանս իւր՝ և
 Ժիդ.

Քա՛նքի ոչ կարե թաքել որ զանի
բա՛ւն գործեաց՝ յանժուժկալ 'ի
դատաստանին 'իկշտաճել ըզմիշ
Հորան։ Այլ որ ճշմարիտ մը դեռ
զգշտակցութի քո ցոյց յիս ետղոր
մեա ինձ։

Յորժամ ճշուան լինի փողոյն, երար
բառք երկնաւոր զօրացն լսելի լինին
յայնժամ՝ եղկելիքն՝ աստուգաւ պա
հանջին 'իդեհննն անշեջ։ Եդասք
արդարացն փարանեալ երգեն ընդ
սերօքեան։ Ասանորոյ զքեզ կոչեմ
յագնականութի որ կարօղդեա տեր
որորմեա ինձ։ Յորժամ խմանամ զա
հաւոր բարբառ փողոյն յաւուրն
յայտնաւ յատենի նաակըսլ քո մը.
'իտղոսլել զբողոքիցն տիեզերա յանո
ղորմ 'իդատաստան առաջի քո։
Յայնժամ քակտին ոսկերքիմ եխա
փանին միաքիմ 'իկորհրդոյ. ինձեն
զիս դատապարտեմ թեի՛ւ՝ փրկի
ճիզ

Ծայց

Քա՛նքի ոչ կարե թաքել որ զանի

Եւ յայց 'իդադանեաց խնայ: Սյլայժմ
 'իդղջումն և յապաշխարութիւն փո
 խարկելով գծա յիս ամ և ողորմեա
 ինչ: Ահագինն յանդիմանուի ն 'ի
 հարկանիլ փողոյն . յորժամ և զչեա
 'իդառապառան գոխեզերս ամ . յայն
 ժամ յիչեա զիս որպէս գգեարօսն
 իմի ալեացն քրիստոս ամ և ողորմեա
 ինչ: Սնրժիկելի վերօք առ ամենա
 հնարդ մաղթեմ բժիշկ . որ 'իծա
 լութենէ վարաց' ամ ներսից թշնա
 մայն և զկ նոպասակ . որում ոչ ոք 'ի
 մարդկանէ լինիցի բժիշկ . եթէ ոչ
 դու վերստին գծապիս յիս որ լս
 տեղծեր զիս յորովայնէ մօր խնայ:
 Այսն որոյ նախքան զվախճանն իմ
 հեծուեք աղաչեմ զքեզ տէր ողոր
 մեա ինչ: Չամ ինչ լուծանէ մահ
 յորժամ որոշումն լինի հոգւոյ և
 մարմնոյ և դադարեն բանք . զրկեալ
 'իլեզուաց և յաչաց խփելոյ ողբումն
 Ծիկ

11 Է դործեն ձեռք այնուհետև : և
 խափանին տոք յընթացից առ 'իյոգ
 նախանուի . վասն որոյ կեցա ևս զոր
 մեա ինձ : Սյ ևս ձեռքս որ պա
 հանջե յինեն զհոգիս : և քակտումն
 առնե գեղեցկա յարմար շինուածոյս
 գոր սակզներ արարելից : և հոգիս
 ճանապարհորդեաց զանեզրական ու
 ղեւորութիւն . ուր հանդերձեալքն
 անյայտն . և օպատեալ մասն հոգի
 քն յուսոյն աննկարուի : Եւ զին՝
 այժմ առ ձեռն օգտաւ : այլ միայն
 հաւատով գոչեմ առ քեզ որպէս զա
 նառաւկ որդին : հարս մեղայ յերկինս
 ևս առաջի քո : Քաղցրութեւն ընկալ
 զիրկեցեալս արեամբ միածնի քո . զի
 դու միայն ես մարդասեր եմ : Յոր
 ժամ հանդիպումն ընի ազգի մարդ
 կան առաջի ահաւոր բեմիդ քո քը
 ինտոս : յայժամ սարսփին ոսկերք
 իմ գողարով . և զարհուրիմ 'իսպառ
 Ը Ինչ նա

հայցեմ 'ի քէն բազմադու թ տեր,
 Թող ինձ զբազմութ յանցանաց խնդ
 զի մի գեհնեազարդ ճանապարհին
 եղեց ժառանգորդ. այլ անպատում
 քոց պարգևացդ խառնելոց քոյոցդ
 կամարարաց: Եւ ես գտից 'ի քէն զո
 ղորմուէ զընթիս որ միայն դեռ ա
 նտխակալ տեր փառք քեզ:
 Յօրժամ ահեղ զօրութիւն հայիս յեր
 կիր եղազումս կալցի զնա՝ յիշումս
 քո 'իդատառաւան, յայնժամ լսին
 ձայնք. հրեշտակապետացն: Երար
 բառք ամային փողոյն զանդուողս
 դողացուցանին: Յայնժամ և հրեշ
 տակք տաքնապաւ դողան, յայն
 ժամ և անպարտաւորիցն փակի առա
 դատուն և ջուցանի նոցունց անմահ
 մահն: Չայտալիսի վտանգս յիշելով
 զարհուրիմ. քանզի 'ի հոսանս մեզաց
 ընկղմեալեմ: Այլ դու նաւապետ
 բարի քրիստոս, և զիս յախշտակեա
 ճԼ 'ի յան

Նախնայնաց , և յայնմ աւուր գթութեան
թեր քո ողորմեա ինձ :

Ձխողոյն զբարբառն և զստակալի ըզ
լայնն աւնում իմբա և սարսիմ ի
յերկիւղեն . քանզի անդ Նախագոր
ծեալքն հրապարակին և լինի առա
քումն իդեհեանն անշէջ . և եղիլի
զիս տեսանեմ անդ : Սյլ Նախ քան
զհրաժարումն իմ աստի՝ դեմ յիս
տեր և կնոջս զիս :

Ձհանդերձեալ դաւաւա քո մը տե
տաներով , և զամենաբար զլայն փո
ղոյն լսելով , տարսիմ և դողամ . յոր
ժամ քոյին ակնարկութեադ ամենն
քեան յանկարծակի իդերեղմանացն
յարկցին : յայնմ աւուր ահեղին ողոր
մեա ինձ տեր և խնայեա իծառայս
քո : Ձայս ամ և զոր տոյլն Նման ա
տեր տուրբն , լսելն որք շուրջն կայ
ին . և յարտասուս հարել լայն դառ
նապիս : Եւ մուշեղ զօրավարն , և
ճլա հայր

Հայր մարդ պետն, և բազում իշխանն
 վրաց, և հայկն հայկազնի, և մերու
 ժանն արծրունի, և սոխատ բազրա
 տունի, և համամ իշխանն մերսնոյ,
 և վասակ կամարակունն, և շահն
 բազադի, և ցնել մարդաստաննայ,
 և մանկճ մոկացի, և վահան վարաժ
 նունի, և այլ մեծամեծ նախարարք
 հայոց և վրաց՝ և եպիսկոպոսունք բոլ
 նադատելին զսուրբն ներսէս առնուլ
 զդ եղթափն և սպրիլ: Իսկ նա ոչ առ
 նոյր յանձն՝ տակնով, թոյլ տուք
 ինձ. զի մի լիցի խախանութեան առա
 ջարկուն խնոյ ճանապարհիս որ առ
 նի առ քրիստոս: Իսկ զի առաջիկո
 չե զիս նահատակագիրն. զի տայե
 ինձ վարձս լատ վաստակոյ խնոյ:
 Բայց ազգն արշակուննոյ՝ բազում
 բուսաւորս խաւարեցուցին յազգն
 իմմէ. վասնորոյ կամի ան եղծանն
 լով եղծանել զնոսա որպէս զխորաշէ
 ճիւ

Արշ

Եւ իւրաքանչիւր տանոյ եւ
 դաւանաց. եւ հետեւեալին՝ ի ծառայու
 թիւն յունաց եպարսից: Եւ ապա
 բարձրի իշխանութի եւնախադասութի
 ազատագրունդ. հեծեալոյ՝ ի անեղ
 հայոց: Եւ թուլացին բազումք՝ ի
 հաւատոց: պակասելով իշխանութիւն
 առ յապա մինչեւ ի իշխան Ժամա
 նակաց:

Տեսիլ սրբոյն Մեծին՝ Ներսէսի
 Զաւարդս Ազգին՝ Նեապոլաց
 Տիրելոյ ամ աշխարհի
 եւ Զաջողելոյ մին
 չեւ խաղառ:

ԵՒԻՐԵԻԱՐԲՈՅ

արքայն պապ՝ զբաժանի
 մահաւ սրբոյն Ներսէսի, եկաց կեն
 դանի սուրբն զստեղան աւուրա. եւ
 Ըր

յես

Եւ յիս այնորիկ կոչեաց առ ինքն զե
 պիսկոպոսունս եղբանականս երջնա
 խարարս հայոց եկբաց եայլք որք
 հանդիպեցան 'իմամ անմեղոյ մահ
 էան նր . եասե . մատերուք առ իս
 որդեակքիմ . զոր հոգեւոր աւագա
 նաւն ծնաւ զձեզ սուրբն գրիգոր .
 եւս իսկ սուրբ աւետարանաւն սր
 նուցի զձեզ . եւ թի 'իչափ հասակի
 անարատուք Արդ կենաց խնայ վը
 կայեք դուք ինքնին . զի ընչից ոչ
 ցանկացայ երբեք 'ի ձեռն . բայց ու
 բողոքիմ մահոս եղին ինձ վասն ա
 նաչառ երկառ քարոզչոյն խնայ ըզ
 բանն այլ . Եւ յայտմ հետե ոչ եք ան
 տանելոյ զմասայակիցս ձեր զմեքանս
 մարմնով . զի երկեմամ առ արարիչն
 իմ . որում ցանկացեալ եմ 'իմանկու
 թենե իմ մէ . Արդ յախանակ իմ
 հովաւեայե եպափեցե 'զձեզ անա
 բառս 'իսուրբ հաւատառ ուղղփառս
 Ծէ

յիսուս քրիստոս։ Բայց մինչ դեռ
 եւմ 'խմարանի' պատմեցից ձեզ վասն
 նեղութե չար եղանոն ժամանակին
 որ դաւաճեալ իմէր աշխարհի յազդեն
 նեառաջ եւ 'ի թագաւորացն արեւելից
 որ ապականելոց են զերկիր ընէլ ի-
 բով։ Եւ ապա յետ ապաւերոյնոցա՝
 զբարի ժամանակէն . ելետ այնորիկ
 զնեաին թագաւորելոյն . ելետ նորա
 զքի՛ փառաւոր դաւաճելն պատմե-
 յից ձեզ։ Զոր եցայց ինձ տեր յան-
 բնակ կողւոջն յաքսորան իմ։ Եւ ես
 ոչ կամէի պատմել ումք զայստակ
 'իկենդանութե իսուս' . մինչեւ ահա
 որ մահաւան իմոյ տախտակաց զիս։
 Եւ երբ խօսեր սուրբն զայս, եր առ-
 նմա սպարապետն մուշեղ քաջ, եւ
 այլ իշխանքն հարոց եմբաց . ետիլ
 տաւ ատել աշտպետ։

Յայնմ ժամանակի թագաւորք յու-
 նաց տակաւակեացք եղիցին . եւ զ
 ճիւղ

պա

պատճառով որ հոգւոցն. այլ փո
 խել զոմանս 'ի հաւատոյ և 'ի կարգե
 ռա զգափառաց: Բարձրի զօրութի
 ան և ձիոյ 'խառնեն յունաց պատե
 րազմոգաց. և զգոչեմն նոքա յօտարո
 ւի ազգաց: Շնանիցեն կանայք ա
 նաանադեմս և այլիկերպս և փնդաթիւ
 րոս և օտարս 'ի կերպարանաց մարդ
 կան ազգի ազգի կերպարանօք յար
 հաւիրս զարմանալիս տեսողացն:
 Շնանիցեն և անասունք նոցա նոյն
 պէս այլ և այլ կերպարանօք: Եւ նը
 շանք զարմանալիք և տակալիք երե
 Հեացին յերկրի. նոյնպէս եղիցին նը
 շանք և յարեգակն և 'ի լուսինն: Եղի
 ցի և փոփոխումս տարերաց, և յերկրի
 տառակի տարզնայ օրպէս 'ի ծովու
 խառվել յալիկածութենն: Եւ շարժ
 մունք և կործանմունք տեղեաց տե
 դեաց և փոփոխումս և զանախաց:
 Չմերունք դառնաշունչք և բլբա
 ճիւ

Բերք: Գարունն անադանեալ հոշ
 յիւրում ժամանակի շահեկան սեր
 մանողաց: Ամռնն ֆասակար հոշ
 անուշիչ արդեանց շահեկանաց:
 Աշունն խանդարիչ հոշ ժողովիչ
 քաղաքացւոց զիւրաքանչիւր սեր
 մանիւն: Արդ յայնմ ժամանակի ա-
 նօրէնուի զօրացի. նախանձ բորբո-
 քեացի. սուտ մարդարեւթի բազ-
 մացի. յանդիմանուի առաջնորդաց
 բարձցի. արդարութիւն նուազեա-
 ցի. սեր ցամաքեացի. համ անձն խո-
 տորեացե զդնացա իւր 'իճանապար-
 հացն արդարութն. հոշ զղջացին
 վասն մեղաց իւրեանց. ոչ դառնա-
 լով 'իճանապարհաց իւրեանց շա-
 բաց: Զոր տեսել արարչին զանդառ-
 նալի զմիտ ազգաց հզանգղջանալի
 զդօրծա նոցա, Ադա բարկացեալ
 արամատէր իմի նոցա, դարչեցու-
 ցե զժառանգութի իւր յոյժ: Եւ
 ճիւղ

Եւ ճիւղ

Եւ յարուցանե յարևելից կողմանէ Թա
 փաւոր այլադէմ՝ և այլալիզու. անուն
 նորա սուր. և թեթեւ և զգաստ: Ոչ
 յազգէն արշակայ պարթևի. և կամ
 ի կիւրտս և առաջին Թափաւորս պար
 տից: Այլ իմացորդ ացն խմայելէն
 ծննդոցն հադարու, և իզաւակե
 ելիմայ յառաջին առհայ: Ահեղա
 տես և հիւանալի. Ժպիրհ և ևեդ. լիբ
 և երկայնասեր. սուսեր Թաւոր
 ընդ մէջ ամէն: Որք ընթանայցն
 յաշխարհն ամ և արայցն աներակ
 զոխեղերս Ժուժկայ երիվարօք և ա
 րադաքայլ: Ահե՜ իմօ իրք ազգաց
 լայնալի՜ աղեղանք և վաղակաւոր
 սուսերօք: Թաւցնն զնես խրենոյ
 յարիւն ամ ազգաց և ապականելոցն
 զերկիր լիւն խրով. բոս կանխառա
 ցուե ետայեայ և թե՛ ելիմացւոյն ա
 ղեալ զկապարձս և հեծեալք յերիվա
 րըս յարասեակս: Ետայի. իբ. զ.
 ԶԼԹ

Սուր

Մեր տօնակէ նոցա իբրև զվէմ են
 հաստատուն, և իշխանցն նոքա զա
 զեղունս մէկ ևրխատարդաց։
 Եւ զի՛նի տառքն թագաւորին այնո
 րիկ զոր յայտարարաք, նոցի 'ինոյն
 ազգէ ևնարն անունմբ ևկրորդ թա
 գաւոր 'ինոյն աթոռ, որ առաւելու
 շարեօք քն զառքնն։ Սերն անա
 ւորդի դասնուն։ Կատարեացի յաջ
 ևյահեակ, և իկրիցէ զհարմն բազկի
 իւրոյ և ոչ յապեացի։ Այլ և ինքն իւր
 ազգատոհմն ոչ խնայեացէ. գազան
 սասաիկ և յախշտակօղ յայտնեալ և
 արայ աթև արծաւոյ օրինակել, ու
 նիւրով 'ի ձեռն զբաժակ դասնուն
 և արբուցէ զմտ հասակ մարդկան։
 Կա ըմբռնեացէ զուն 'ի թագաւորա
 ջրն յունայ 'խահման հայոյ մե
 ծաւ յաղթունք. և զգեցուցէ ազ
 գին քրիստոնէից սուգ մեծ և արտա
 թի և զիշտ. յեղծանել և յապականել
 ճի և իկո

և 'իկորուսանել զազատութի սուրբ
 եկեղեցւոյ: Եւ այլ թագաւորք թա
 գաւորեացին 'ինոյն տոհմից յաթոսն
 արևելից' նոցին անուամբ մինչև կա
 տարեացին ժամանակք նոցա ըստ որ
 լեցելոյ նոցա 'իվերուսա . և ապա
 մահադոյն բարձցին 'իմջոյ որպէս
 զոչ եղլէ: Իսկ նոքա յիւրաքանչիւր
 անուրս տարածեացին զգաւնութի
 թունից իւրեանց ընդ ամ աշխարհ
 և որդաշուացին զերկիր 'իթեաւոր
 սուտերաց և 'իխուսն ընթանալոյ:
 Սի հասուցանիցին զերկիր 'իգլբու
 նդա մահու: Յայնմ 'իդասն և 'ի
 տաղնապ ժամանակին ոչ գամնի ա
 պաւեն ումեք . ոչ անդորրաւի . ոչ
 թիկունք . ոչ օգնուի . ոչ պահպա
 նուի . ոչ ձեռն տուաւ . ոչ պաշտ
 պանուի . ոչ ակնկալուի յուսոյ . ոչ
 փրկութի յումեք . ամ դուռն փա
 կել ազգին քրիստոնէից: Յաւարսն
 ճիւսս

Եւ յայնմ տարիս Երեմիայի զերաւելի . զոր
 ծուխ բարձցի . եւ ինքն ի իւր օրացի .
 Այլ հեծաւ ի Երուսաղէմ . եւ տապալեալ
 յամ Երուսաղէմ տապալեալ իւր օրացի .
 Եւ եղբ յայնմ տարիս եւ յայնմ տարիս
 զԵրեմիայի հօտին օրբուհի . Իգաւա
 կէ օձից կիցն ծնունդք իւրից . եւ
 ինքն ծննդոցն կիցն օձք թեւա
 ճորք յարեւելից ազգէ . թաղեալ ըզ
 նեռա իւրեանց յարիւնս ամ ազգաց .
 յորոգայթ եւ իտանջանս մատնեալ
 ամ գաւառք քրիստոնէից . Իսկ զա
 ճակք ամբարշտաց՝ Ժուժկալ երկվա
 րօք յանհանդիստ երթ Երուսաղէմ իտան
 դիմելով՝ արաւելն զօրեզերս աւե
 րակ . եւ իւրե զհեղեղս Զաւրց ապա
 կանեացն զերկիր . Ընկերացն զթա
 գաւորս յաթառց եւ իտանց Երաւ
 ցն զիշխանութիս յիւրաքանչիւր գա
 ւառաց . Տապալեացն զանապիկ ամ
 ծիւր Բոցո

քոյս 'իկորուստ եյապակեանութի,
 Արասցին զամ աչս յարտաստաւ եզամ
 սիրտ 'խորամութի եզամ անձն 'իւե
 կուին եզամ բազուկ խորասկեալ. ե
 'իւոցանէ գոգասցի ամ երկիր իւրե
 զկանայս ծննդականոս որք հասանի
 յեն յերկունս մահաւ: Զի ար հըւա
 ման եւս յերկրէ հեռաւորանէ 'իծա
 դաց արեգականն արեւելից գալ ազ
 գին հզօրաց աղեղնաւորաց. շարժիլ
 իսկ երկրի ետանել աւերակ եւնոր
 ժիւլ զխաղաղութ յաշխարհէ: Յայն
 ժամասացն լերանց թէ անկերութ
 իսկ մեր. երբոց թէ՛ ծածկեցեք
 զմեզ: Բայց սակաւ մի ընդ այն ա
 լուրսն տղանօղք եւնեղիչք նեղեացին
 եղատաւորք խաղաղացուցն ըզմա
 քն ինչ 'իսկրին կայն աշխարհին,
 որ ապաւնին մարդիկ 'իւտաս:
 Իսկ որ իմաստուննէ՛ զխախուսան
 յարեւելս արասցե յայնձ ժամանակի
 Զիսպ.

զի

Գի յալլ տեղիս աւուրք չարութեան։
 Օր առ հասարակ ընդ մէջ երկրայս
 և յարեմուտս և ընդ ծովափողմն Նե
 զուի զօրանայ և յալուան բազմանայ
 յիբրութքն և զծանին . տեղանք կոր
 ծանին . սով սաստկանայ . հալա
 ծուան քրիստոնէից բորբոքի . աւե
 րակք բազմանան . քաղաքք թա
 փուր մնան 'ի ճակչաց . և աւուրք
 տապալին։ () Դք սուդ առնլ բար
 կունք շնչեացին . և երկիր տասանի
 'ի հիմանց . և եղեցի 'ի փրտուել անցա
 լորաց ճանապարհի։ Եղիցի միահա
 մուռ բեկուան և ահ և երկիւղ . շար
 ժուան և զողուան յամ կողմանց։ Եղի
 ցի երկիր որպէս զծառ տերեւաթափ
 և նեղութի ի վերայ նեղութեան եկեացն։
 Եւցին 'ի Եղեցի և ապարանից և թա
 փեցին ընդ վիմնք և ընդ նեղ և ընդ
 դժուար յարկօք և 'ի փորս։ Եւ անդ
 եղիցին արհաւիրք ահից . սաստիկ
 թիւ ճիւղ և խիտ

և խառ բարկուի որպէս զկարկուռ
 իջեալ. և ոչ եղիցի յօրկ բնակուեն.
 և ապրել ոչ ոք իցե 'ի բարկութենեն
 և մնացեալքն սակաւաւորք՝ եղիցին
 և իւր ոչխարս մուրեւալս. և ոչ ոք իցե
 որ ժողովեացե զնոսա: Եւ եղուի
 որ զիւրեացի յաւաքսն յայնոսիկ:
 Չի զարթուացե տեր յարևելից ազգ
 Ժպիրհ: որ անարդեացեն զմեծս և
 զգառուաւորս. և զիսքունսն որպէս
 անասունս համարեացեն և ոչ զիցեն
 պատիւ ունեք: Եւ ահ նոցա զար
 հուրեցուացե զթագաւորս և զամբը
 նակիլս կղզեաց: և ոչ ոք համարձա
 կեացի ելանել ընդդէմ նոցա: Եւ
 որք մարտիցին ընդ նոսա՝ 'ի խա
 խուսա դարձցին. բոս այնմ՝ եթե՝
 տեր ակար տունե զհակառակորդս
 իւր: Եւ այլևս եթե, դարձուցի
 զօգնուի 'իտոյ նի, և այլն: Գերեա
 ցն զպարզ և զապաս եկեղեցւոյ ան
 Ժ Ծիւե մա

Բազմաբնակ Զեռօք: Կառ-
 րեցն զարս Երաշտառակեցն ըզ-
 Կանայս: Չերխասարդս Եղիտանա
 Եզմանկունս տարցն յաշխարհս հե-
 առնորս: Տաղնայ Լաւառապանք
 Լաւառանուի հասցե աշխարհի յազ-
 րէն յայնմանէ: Իսկ առ մեծ ըրամ-
 բըն վարապայ՝ ուր կացին տալիս
 տիկնայքն հռիփսիմեանք: հռ. ողիք
 յարեւմտից կուսէ ըրինն այնորիկ. Ե
 շուրջ զաւհմանօք նր բուծանկցին
 մարդիկ գիւղք Լապարակք՝ փախու-
 ցեալք իդան ժամանակէն: Եւ
 յերկրորդ ունն որդին այ Եկեալ դը
 աանէ հաւատա շուրջ զաւհմանով
 նր: Իսկ ընդ աշխարհս առննայն տա-
 րածեցի դառն ժամանակն որպէս
 ոչ եղև մինչև ջայթմ Լափ այլ լիցի:
 Տարակուսելով տալակուսեցի եր-
 կիր Լաւառանեցի իհիմանց. Եւ զիցի
 կոծ մեծ Երաշտի Լաւառ սատակ:
 Զիւզ

Չի

Զի յաւուրան յայնսօխի ոչ դաւանի
 անքն անքանազայ . և յամ' անդիս ոչ
 բողայթ մահաւ դիցնն աւագակք .
 և 'իբազում անդիս քաջարեր անդառ
 ասնք փշարերք ընցնն : Իբրտմտութի
 բարկութի և ննդութի տարածեացի յերկ
 րի : Եւ 'իտովուն սասակութենն
 կերիցնն մարդ իկ զմարմնա մարդկան
 'իբազում անդիս : Եւ որք կերիցնն
 զմարդ իկ , և նոքա նըքողեալ մեռա
 նիցնն 'իսասակութենն սաղոյն . և 'ի
 ծարաւոյ ջրոյ ընկիցնն զմեզա : Եւ
 եղիցնն դիակունք մարդկան իբրեւ
 զաղբ անկեալ դեշ Թոչնոյ երկնից .
 և ոչ ոք իցե որ Թաղիցե դնտաս : Եւ
 դուք և որոյայթ իմի՞ բնակ շաց երկ
 րի . և որ փախիցե յահե անտի , անկ
 ցի 'իդուք . և որ ելցե 'իքրոյ , անկ
 ցի յորոպայթն : Իչ դաշո փախբ
 տեան և ոչ Թուի և ոչ վեմ' ապաւին
 քրիստոնէից : Եւ դուք փիտովի
 ճիւղ

զար

Զարհուրեցիք . զի պարտէ դալ նե
 զուէ, բայց եղուկ որ հանդիպեացի
 յաւուրան յյնասիկ: Չգեցցին տունք
 քրիստոնեից վիշտս և արհաւիրս, և
 տաղնապ մեծ տարածեացի տարա
 կուսանաց: Աւերումն եկեղեցեաց և
 անարդումն ամենա յաղթ նշանի խա
 ջին և պակասումն փառաց նր: Չա
 ճակք թաղաւորաց և իշխանաց անկ
 ջին 'ի փառաց, և փառներային ընդ
 խառնիճադանճ շինականան: Եւ որ
 դիք փոքումն' յապարանս մեծամե
 ծաց ճեմեցներ: Շփոթ և փանդ ա
 բումն կրօնից քրիստոնեից . և յցնե
 աջիարհ վայել և ճշիւ և աղաղակաւ
 և փառավուեր: Սկով տառանդոցի և
 կիր բնակչօք խրովք: Ոչ գոցե
 փրկութի . ոչ վերականգն . ոչ անդոր
 բիչ . ոչ զօրացուցիչ . ոչ ախփիչ
 ոչ մխիթարիչ . ոչ քաջաբերիչ . ոչ
 դատաւարակ . ոչ նաւահանդիսա .
 ճիւղ ոչ

Եւ յայտ անկարուի։ Չի բարձրի ա-
 պաւ ինուծի քրիստոնէից յամ կող-
 մանց ։ Եւ զուրեք դռնի խաղաղու-
 թի։ Այլ որպէս զծով յալնց իւրառ
 վեալ ։ համատարած կրեցե կրկիւր
 զպատուհաս։ Եւ իցի սոշարուած քա-
 ղաքաց եւ ամրացաց ։ բաժանեցին դա-
 լառք ։ իմ առանդ ուծի ամբարշ-
 տաց հզօրաց աղեղնաւորաց ։ որք
 բարկութեա մեծաւ ապականեցին
 զերկիր լրել խրով։ Եւ սանձահա-
 բեցին զաշխարհ ամ ։ զարեւելք ։
 զհիւսիս ։ զհարաւ ։ Եւ զարեւմուտք
 մի չե ։ իմոն յաւաց իպեղեցիկ նա-
 լահանց խառն։ Կտորեցին զհազա-
 րքա Եւրօրա ։ Եւ զաթոս Թադաւո-
 րաց յերկիր կործանեցին Եւ ինոցա-
 յի գողացի ամ երկիր ։ զի իմնե-
 ուղղին գնացք նոցա իվրեժ ինդրու-
 թի աշխարհի ամբարշտաւոց։ Եւ
 պեռ արծիւ արադ Եւ սլացին ճե-
 ճիւծ

պով

Երբ ընդ երկիր. զի անք կոչեց ըզ
 նոսա յարևելից 'իծագաց արևդակա
 նին: Եւ քաղաք մի փակեացի առա
 ջի նոցա. և նեախաք ապառնացին զեր
 կիր: Արդուցին զնոսա խրենց յա
 րևմտ մահագաց հեռաւորաց ևս և
 ձաւորաց: Իսկ նեղիչք գրիտտոնեից
 աղքն արևելեան' լիադիրկ ևսնոսա
 ձիոյ նեոսաղաց ոչ քաղցիցին և ոչ ծա
 րաւեացին և ոչ խորշակահար և ոչ ին
 վան յաջողութ գործոց խրեանց:
 Այլ ապառնակեցին ընդ երկիր. և
 ընթացին որպէս կարասպաք նե
 աին: Իրպէս ասե սուրբն յահաննե
 Եթէ' նեաինք բազում են եկել յաշ
 խարհս. և զայս վան զար ժամանա
 կին պատահանն ասե և վան ասե
 բախա մարդկան որպէս զնոսա: Զի
 որպէս առաջին բոցն շներ փռաւ. և
 վան յանցանոց փշաւեր և զև. և
 աղեղն երևեցաւ յամպս նշան ժամա
 ԾԾ

ԶԵՆՈՒՆԵՆՆԵՐԸ ԵՄԵՆԻ ԵՄԵՆԻ ԵՄԵՆԻ ԵՄԵՆԻ ԵՄԵՆԻ ԵՄԵՆԻ ԵՄԵՆԻ ԵՄԵՆԻ ԵՄԵՆԻ ԵՄԵՆԻ
 Նախայ : Նոյնպէս և վասն կործան
 ման աշխարհի՝ աղեղունք զօրացն
 կարողաձողաց Կրկնեցին : Այլ Նո
 քա ոչ թէ իւրեանց զօրունքն զօրա
 նան : այլ ամ տկար առնէ ըզդ իմա
 դարձս Նոյա ընտիր ապառազինաց :
 Յարիցեն 'իմերմէ դրօշեւոց 'իվո
 քունց և 'իմեծամեծաց դատաւորք :
 Լեղիցին նոքա ապաստանք բազմաց
 իակ թագաւորք յունաց եղիցին լը
 քեալք և լուծեալք 'խարամութենէ
 նեղունցն զոր ետծ տէր ըզպատու
 հան 'իձեռաց օտարաւի ազգաց :
 Եւ եղիցին քահանայք տղեւք և
 անողորմք և անղապարտք : որ չկարի
 ցին զգուշացուցանել զժողովուրդ
 քն : Քայքայեցին ուսմունք ման
 կանց եկեղեցւոյ : Եղիցին քահանայ
 քն իւրեւ զժողովուրդն : Լծառայն
 իւրեւ զտէր : Լաղաթիմն իւրեւ զտի
 կին : Լախապատուն իւրեւ զխոնառու
 ԾԾԱ ԼԽԱ

పాఠశాల

Life

Եւ իստեպայք յարիցեն յաշխարհի:
 Եղիցին մարդիկ իբրեւ զոչխարս մո
 լորեալս մերձ ՚իբեկումն: Ելցեն յա
 պարանկոյ և յարկաց, և մնացեն ընդ
 դժուար և ընդ նեղ բնակութիս որպէս
 դռն: Եւ պատուաւոր մարդիկ ՚ի
 քառակութենե սովոյն և ՚ի ծարաւոյ
 ջրոյն կորիցեն: Բարձցի այր հզօր և
 կին զօրաւոր, և պարարտութի հացի
 և ծարպութի կերակրոյ: Բարձցին
 մարդիկ արժանաւորք և երկնայոյ
 սըք, որք սրբամասոյց աղօթիւք
 դարձուցանեն զյերութիս մեր: Եւ
 առաջնորդք որ ընկիցին յաւարան
 յայնտիկ, հանդիստ ոչ գացեն վա
 սըն շար ժամանակին: Վասկի արեւ
 լեւք, և ոչ շինի արեւմուտք: այլ մը
 նայցեն թափուրք, և եղիցին քաղա
 քք հողարշուրք: Ի յարկս վայե
 լուչս և յապարանս և յամբոցս, և ՚ի
 մեծախառ և լուսազարդ և կեղեցիս
 ԸԾԲ ԳԼԸԶ

Եւ իստեպայք յարիցեն յաշխարհի:

Ժողովուրդ Լաւատարակ բաւոյցի առ 'իշդոյն
 մարդ կան: Յամաքեցոյցի տէր . յարի
 ջնն որդիք իմի՛ր հարց Լապանանիցն
 զնոսա: Եւ առ վառնդի սալաւն՝
 զգազանաց միս կերիցն Լոչ յադես
 ցին: Եւ յարուցեալքն բարկութեբ
 ապականեացն զերկիր մեծ: Լաբաս
 ջնն հարուածս Լենդութիս ամեն
 ցուն: Լոչ ոք բնդդիմացի շարեաց
 նոցա: Եւ արժանահաս պատուհա
 սըն զոր ածե տէր իմի՛ր մեր՝ վառն մե
 ղաց մերոցե: որ ոչ պահեցաք զգաա
 լիրանս մնն այ մերոյ: Աւան որոյ
 մառնե զմեզ տէր 'իմնուս օտարտոի
 ազգաց . ըստ գրեցելուին Լեթե: Եւ
 առք զմեզ որպէս զաշխար 'իպնու
 մըն . Լընդ հեթանոսս ցրուեցեր ըզ
 մեզ: Արդ ո՞ր կարացե պատմել զան
 ճնարին բարկութի նոցա . մինչև հաս
 ցե նոցա յանկարծահաս հատուցու
 մըն 'իմնե: զի ջնն լցեալ ժամա
 ԾԾԴ Եանկ

Զատիկ շաբաթաց Նոյսա։ Իսկ երկիր ար
 դիւնաբեր՝ ակօսաբերէկ լիցի։ Շիջի
 ևս աստաբերցի աշխարհ լիւի խորով
 ըստ բանի առաքելոյն պաշտօնի որ ա
 սե։ Գանգի գիտեմք ևթիւ մի՛ աշ
 խարհ հեծի և երկնն փնջև ցայժմ։
 Եւ աղլնայն զին՝ արաւցե։ յաջո
 ղեացի Նոյսա՝ ի վերին օգնականութե
 նկն յորով ժամանակս։ Եւ բազում
 պատուաւ որ մարդ իկ՝ իարքայանիտ
 քաղաքն հաստանդնուօրիս նքաղել
 մեռանկցին՝ իսովուն տատկութենն
 վասն զի նեղ արաւցենն բազում նա
 լահանդատաց։ ևս անցին զերս և զդ
 մուսա նաւորդաց։ Եւ ըստ յաջողե
 լոյ Նոյսա՝ նաւք բեռնաւորք առ նո
 սա ոնկցին։ Վարեալք՝ իմրիկե և
 ի հօղմոյն տատկութենն։ Ասցին
 զմի՛ գանձա և զկարասիս յունաց և
 հայոց և տարցին ընդ խրեանս յարե
 լերս կոյս։ Թափուք արաւցենն զմի՛
 ԾԾԴ. մարդ.

[illegible]

Հառք արևելք: Եւ լինիցին նշանք
 յերկինս և յերկրի . իմարդ և յանա
 սուն. զի ծնանիցեն այլ և այլ կերպա
 քանօք խեղած իւրօ որպէս յառաջա
 դոյն պատմեցի ձեզ: Եւ յայնժամ
 յարիցեն ազգն այն նեաողաց յարևե
 լից աշխարհն . բաւն կազմուել.
 քաջ սուն և ձիոյ . սուսեր Թեաւոր
 ընդ մէջ ածեալ: Եւ կատարեսցի
 առ նոսա որ դրեալն և թէ՛ առաջի
 նոցա զլերինս հարթեցից . և զդրու
 նրա պղնձիս փշեցից . և քաղաք փ
 փակեսցի առաջի նոցա. ևսոց նոցա
 զգանձօ խաւարինս՝ և զաւանդօ ա
 ներևոյթօ բացից նոցա: Տիրեսցին
 ազգն այն՝ բազում ժամանակս: Եւ
 դուք մի խոսովեսցիք . զի պարտե
 լինիլ նեղուեցն զոր տեր և յայց ինձ
 արպեա լինիլ: Ձի մի գործք և խոր
 հարգք նոցա՝ կատարեսցին ըստ կա
 մաց նոցա . ըստ տաւեցելոց նոցա
 Իմ և

իսկ երբ աստ 'ի ժամանակս իշխանու
 իւրաքանչիւր Թագաւորացն: Եւ
 յետ այս մեծ զարմանալեացս պատու
 հասից, սուր համատարած հասն
 'իմնէ ամ տիեզերաց: Եւ յետ այս
 բռնացն լռնակալաց հազարացւոց
 նաացի այր խաղաղարար յաթոս ար
 քայից արքային շապհոյ: 'Կտացի
 այրս այս որդի երկրորդի սուլտանի
 'խաանէն խորաստանայ: Եւ լինի այ
 րքս այս' խաղաղարար նիւնամակալ
 ազգին քրիստոնէից, բարեհամբաւ
 բարետեսակ: Եւ նա խաղաղացու
 ցն զամենայն արարածս, ըստ այնմ
 եթէ' դայլք և գառինք խմբաին ճա
 րակեացին: Եւ լինի այրս այս' ա
 ռաջնորդ ամենայն բարեաց: Եւ լի
 նի մահ սորա և կորուստ յանկարծա
 հաս ժարածամ 'ինննդ աժոտ մա
 տակ առիւծէ: Եւ 'խորա կորրս
 տեսն' շարժմունք մեծամեծք եղի
 338 ցին

Զինն Եկործանուան համառարած ամ
 ակեզերաց. սովք Եւորածուիք Եյան
 Կործահառ մահառարած ամ: Պատե
 րազմունք սաստկանան Եյարիցն ազգ
 յազգի վերայ յոչ հաւանիլն իրերաց
 Եւ 'Խորա կորրտանան' կորուսա
 Եւարկուի մեծ լինի ամ աշխարհի
 քան զառաջին բարկութիւն եօթնա
 պատիկ առաւել սաստկուէր վան
 ծովացեալ մեզայ մերոց: Եւ նաոցի
 զաւակ սորա 'Իմանկատիս' ինոյն
 աթոռ հօր իւրոյ մեծաւ բռնուէր
 Եւ 'Իկորրտանան սորա Եղև բարկու
 Թիս այս ամս դ: Եւ զաւակք սորա
 մեծ բռնուէր Եւնեղութիւն Եհալա
 ծածօք ոչ միարանեալ իրերաց վան
 հայրենեացն աւանդութեց: Ազա
 նատեալ յաթառ հօր իւրոյ այք հան
 դարա. Ե 'Խորա իշխանուէա' Եկել
 ազգն արիական համանեցայ. որ կո
 չին անուանք նոյա արմանք. 'Ինախ
 ԾԾԹ Նեաղ

Յեւոյ զօրացն հայոց : զոր առեալ
բերեալ սրբոյն գրիգորի հայոց բու-
սանդէին և մեծին տրդատայ յառաջ
նուա՛ն առ մեծն կոտասանդիանոս 'ի
հռոմ քաղաք : Եւ նոցա ազդ և
ձայն եղն' Խիկերին զօրունցն սուրբ
հոգոյն . ոչ հանդուրժեալ շարենցն
անօրինաց : Ազդ եղեալ սուրբ առա-
քելական եկեղեցեացն քի և սրբոց ա-
ռաքելոցն պետրոսի և պողոթի և այլ
նահատակացն որք առին դշաղթու-
թե պատկն : Եւ նոցա ձայն տառել
ի հռոմ քաղաք 'իմանդ ժողովեցան
առ սուրբ քահանայապետն մեծաւ
հաւաքմամբ և արտասուելով վան
գիրկուն քրիստոնէից : Եղեալ զան
ձինս խրեանց 'խմհ : Եւ ելեալ
միաբան ձայն տառեալ մանանց . 'ի
բարեխօսութի կոչելով զսուրբ կոյն
մարիամ զածածինն . և ընահատա-
կութի և զհեղումն արեան սրբոց առա-

Ի Ճ Բ

որ ասե , դարձցին մեղաւորք անդ
 բէն իդժոխ . և որք մոռացան զմծ
 էւ նոքա բռնացել իմք զօրացն ա
 նօրինաց . զի բազումն ասաւել
 քան զաւագ ծովու և զբազմութի աս
 տեղաց : Եւ խորասակեալ զնոսա զօ
 բաւեր խաչելոյն բազում անդամ . և
 աղօթիւք սրբազգեաւ ճգնաւորաց :
 Եւ ասեալ զմեծամեծ քաղաքս և
 զանապիկ ամրոցս . և զահաւոր և զան
 լանի և զհնչակաւոր և զգովեալն 'ի
 մարդկանն զանդիւք մեծ , զարմա
 նաի յաղթուեր . և զայլ զդաւառս
 բազումս : Եւ տիրել ասնն արարա
 յոց մինչև ջգամասկոս և մինչև յկա
 ոսիւրոյ քաղաքն երեսադէմ . և ա
 զատեալ զաշխարհս 'ի ծառայութե
 նէ փարաւօնի : որ ծագեցան յան
 կարծահաս լոյս ամ տիեզերաց : Եւ
 պէս փրկիչն որ քորասկեց զդրօնա
 դժոխոց և ազատեաց զգերեւն . նոյն
 ճկք

պէս

[illegible]

Երբ յետ այս ջախ գործոյ եղելոյ,
 ապա գիտացել արքայնպարսից՝ ին-
 նայ զօրաժողով ասանել զգօրան ան-
 ընկաց ըստ բազմութեան աստեղաց
 զանհուն եզանկիաւ զօրս պարսկա-
 կանս ալլադէմ եայլակերպ . զար-
 եզօձաթոյն եզարիւնաբարս եզան-
 ճիդ հա

[illegible]

Հաւատ: Ապա ժողովեալ փառա-
 ւումս գնդօք տհաղին ամբօխիւք
 յաջողաձեռն արեղնադրօշիւք. բիւ-
 րանոր բիւրուց զօրօք որպէս զու-
 խըս հեղեղաց դարնանային. խաղայ
 յարեմուտս. և բնակի առափն ավիկի
 անոս ծովուն մեծի: Եւ զօրացն հը-
 ոսմանցոց ճապարկեալ յաշխարս հե-
 ոաւորս. ոչ ժամանեալ անդ առ
 ժամայն և ընդ զաշխարհն. և նեղ
 արասցեն բազում նաւահանդատաց
 Ապա առաքե խորանօք դեպքան
 'իմեծ պատաշաւորաց իւրոց 'ի թա-
 գաւորեալ քաղաքն կոտտանդ խանու-
 պօլիս. զի ննազանդեացին նմա սի-
 րոց արագաւ կեղծաւորեալ. զի մը-
 տեալ թաղաւորեացն 'ինա. Ապա
 դեպքանն այն 'խաւօշութեմէն այ-
 դաւանի ընդ խաչի երկրպագուան.
 և դարձեալ դայ առ արքայն իւր. և
 դաւ արարել նեղաւ ապանցեն զնա
 Ըկդ. Եւ

Եւ զօրացն հառմայեցոյ անդ ժողո
 վեալ որ առին արմանք, որնն ազինք
 մը . որ եկեալ ընդին 'ի թիկունս
 յանակուն ազգին, 'Աստ ելեալ յե
 դակարծեալ ժամուս յարձակեացին
 ի վր ամբոխեալ բանակին պարտից .
 և ահա զին զզրդումն արաւցեն ընդ
 դեմ նոցա : Վարտակեացն զբաշտօ
 լրս նոցա : և այլ զօրացն 'ի տախտա
 դարձեալ . շիտթեալ սրտաբեկեալ
 և ապնայեալ ընդ երես առաջ :
 Մինն ընդ հողմանս արարացոյ յան
 դիման ասորեստանեայց և զօրաց ա
 րարիոյ որնն արագ աձիք երագ երի
 վարուք խնջ առեալ' սրոյ ճարակ
 արաւցեն զնոսս յայնմ վայրի : Իսկ
 երեք առաջնն փախիցեն յարևելս
 ընդ մէջ երկրայա : Եւ զօրքն հրօ
 մայեցոյ ճեպով արձակեացին ի վր
 նոցա . և կատարած կենաց նոցա ա
 րաւցեն . ըստ գրեցերուն թէ, սուրբ
 Ծկե

նո

[illegible]

Յարիցե 'ինոսա և 'իմացորդաց հայ
ոյ 'կապտուռաւորաց որ հասանիցեն
այնմ յաւարս բարի և քաղցր ժամա
նակս: Եւ հղիցին աշխարհք գլբիս
տունից օրպէս զդրախտ մն: Եւ ը
նաջինջ լիցին ազգն նեառչաց յարիս
կան ազգէն հռոմայեցոյ: Խաղաղաս
ցի երկիր 'կրարի գնացս: Կանդնին
հաւատացեալք ևս կայարանք: Եւ
անկցի աշխարհն անօրինաց ընդ 12
ծով նոցա: Յայնժամ աւաղեսցեն
զմեռելան որ ոչ հասին այնմ բարի
ժամանակին Մեքանքն արդիունս
բազումս արասցին: Սյդիք և ձեթե
նիք բազմապատուք հղիցին: Բիւնս
ցեն անդառանք ցորեանս և զմմ
սերմն ուտելի: Եւ ծառք՝ պրաշա
բերք հղիցին: Յաւուրան յայնոսիկ
կարդեացի իշխանութի ևս տառաւթի և
թագաւորութի յիւրաքանչիւր տեղիս
Բազում ժամանակս խաղաղացին
ճկե աշ

Եւ զիստապարհս քրիստոնէից իբարե կար
 դըս որպէս պսակ վայելչութի իմե
 ռին մնէ։ Իսկ ազգն հզօրաց աղեղ
 նաւորաց։ հերքեացին և ոչ ուրեք գըս
 ցին։ և ևեղեցին որպէս շեղեալք։ և ոչ
 ևս ուրեք երևեսցին մինչև խաղառ։
 Զօրացցին գունդք հայոց նեղեալք
 և հալածեալք որպէս զազգն մակա
 բայելոց։ որ շեղացուցանին զփա
 րըս ազգաց հայաստանեայց։ Եւ
 կոտորեացի տաացնալն յառաջագոյն
 առ նոսա ետայեայ։ որ ձայնեաց ե
 թէ։ հաշտ' ալմ ընդ քեզ։ տառա
 պեալք և ի ախտեալդ։ որ աբբեր 'ի
 ձեռանէ մն գրաժակ դառնուե և
 կործանման։ իսկ ձեռաց իմաց նրկա
 բնցից զպարխաղս քո։ Միւսը շուրջ
 զքեզ զաշս քո ևս ևս ժողովեալ առ
 քեզ զմանկունս քո։ զի ձրի վաճա
 րեցան։ արդ ոչ դանձիւք գնեացին
 Ենծութ և ձայն ուրախուե պատմե
 ճիւր

յաւ.

Եւ զայն ժամ իրաւնեացին ժողովեալ
 դունդ ք և սակաւաւորք հայոց մը
 նաշորդաց յաւաքան յայնտիկ 'իջո
 րբս արիական ազգին հաօմայեցոյ.
 և կորուսանիցեն զհրդարառի աւօ
 րինաց. և հաշածեալի սառն ամբարըշ
 տաւն ազգի և առհմի աղեղնադրօշ
 ջօրայն անօրինաց: Եւ բարձրացու
 ցաննն զեղջիւր սուրբ եկեղեցոյ:
 Զօրութեա սուրբ խաչին յաղթին
 ազգն հաօմայեցոյ. առցեն զքաղա
 քն դավթեժ և գտահմանս նր. զոր
 շինեաց արդատ արքայն հայոց վան
 վրէժ ասնելոյ հօր խրոյ խոտորվո
 լմադեացն զգաւառս բազումս յա
 նօրինայ. զոր աշխարհագրեց օգոս
 տոս կայօր: Քրիստոնեայք առցեն
 զտահմանն զայնտիկ. լլցցի երկիր
 իրաւամբք և ամբարեաց դործովք.
 որպէս զծով որ ծանկեն զջուրս բա
 զումս. Զօրանան ազգն հաօմայեցոյ
 ճկթ

Բարգուժ՝ Ժամանակս ըստ ներկայ և
 արդարանքի մի մերոյ: Եւ տիրեն
 մի աշխարհաց ըստ գրեցեալն թէ,
 տիրեացէ նա 'իծովք մինչև իծով:
 'իպետաց մինչև 'իծապ աշխարհի:
 Զօրանան դունդաք հաշտացելոց
 և տիրեն ազգն հասմայեցոց զամս իս
 'իսխաւս Քի Այ մերոյ: Զի նմա
 իսկ վայելի փառք իշխանութի և պա
 տիւ: աշխարհ և միշտ և բաշխեանս յա
 շխանից Ամեն:

Զարգաց Գիտ՝ Ներսէս Զայանելոյ
 և յորժանմանս Նորին:

ՐԴԻԲԻԵԻՊԱՏ

մայ մեծն ներսէս վասն
 յարձակման ազգին նմա
 զայ և յաջողելոյ մի գործոց ըստ կա
 մայ նոցա, և բաւանալոյ իմիջոյ: և յետ
 ԸՅ

Եւ յնորիկ զբարի ժամանակէն: Ապա
 'ինմին աւուր առ ինքն կոչել լլոխ
 բելին իւր զմուշեղ զօրավարն հայոց
 Եւ զիարաման իզգաջն զիշխանան
 վրաց: Եւ զայլ մեծամեծս իզգաջունս
 իզգաւմիս հեծելոց իշխաւարարս
 զանոս հայոց իվրաց: Եւ ջաւապին
 արտիւ 'խառնապէլ հոգոյն ասե
 ցնտա: Լուարաք ինձ որդեակք իմ
 'իկատարած իս: զի յայտ հերոս ոչ
 եւ տեսանելոցէք զերես ծառայակ
 ցին ձերոյ ներսեակ: զի ճանապար
 հորդեցի առ արորիչն իմ: Արդ դուք
 առաւել ունին դիք բանիցս ասացի
 լոյս յիննն զոր պատմելոցեմ ձեզ
 զկատարածե աշխարհի մինչ դեռ
 եմ խնամի առա: Չգուշացուցմեմ
 զձեզ յաղագս յայտնելոյ նեռինն ջա
 բուն օձին կամակորի իզաւաւս
 նօղ վիշապին: Որդին կորրտուն,
 որոյ դաշուսն ազդեցութիւն սա
 ճհա

[illegible]

३५३

J. 112

Ժամանակին, մի յանձն ապաստան
 եղիցի եթէ յաղթիցէ անամարս նե
 սինն. զի յամ կողմանս աշխարհի նե
 զուծի ևսով սասաիկ լինիցի. Եւ
 ընակիչք աշխարհի ասիցին յայնմ
 տաղնապ և իչար Ժամանակին՝ լերնոց
 եթէ՝ անկերուք իսկ մեր. և բլրոց
 թէ ծածկեցէք զմեզ. Արդ՝ զան
 արասցեն ապաստան. եթէ ուր ու
 րեք յանապաստ կամ՝ ի զերծ անդիս
 ապրեցուցանել կարասցեն զանձինս
 իւրեանց յորոգ աթից նր. և հասա
 նիցեն աւուրն փրկու. Զի Ժամա
 նակն այն՝ կատարի իստապնապ և յո
 րոգայթ պատրաստական որպէս ըզ
 ծով խառվեալ ալեկոծուեր. և իսրե
 զկանայս ծնընդականս յերկունս հա
 տեալ. Այլ պիղծն և անամարսն ոչ
 եթէ պարտից իշխանու. ննարի գլա
 րն, այլ պաշտօնեից ամենայաղթ
 խաչին քի. որ ինքն կործանեացի ի
 Դհդ

զօրութենէ նր։ Արդ՝ ես զդուշա
 ցուցանեմ՝ զձեզ . զի և դուք դրոշ
 մէք զնշան սուրբ խաչին՝ ի յանձինս
 ձեր . և զայս զոր ասեմ՝ գրով դը
 րոշմիցէք մինչև իմերձենալ նր . զի
 մի ըմբռնեացի ոք յորովայն նորա .
 Եւ արդ՝ ես ծնայ զձեզ բուսաւոր
 և հոգևոր աւագանաւն . և մինչև ի
 յեափն շունչս իմ բորբոքիմ՝ իսկ և
 իդուխ ձեր . և զշաանամ եթէ դու
 ցն չարինչ խառնեացի իմնուդս ձեր
 Յետ իմոյ և լամելոյ աշխարհես, փո
 խանակիմ ամբ բանն հովհեցն ըզ
 ձեզ զոր գնեաց արեամբն իւրով .
 իսկ և զայն ինչ ծածուցից ձեզ։

Անդ՝ նշան ինչ յայտնելոյ պիղծ
 ՚Նեափնն այսե։

ԱՐԴ՝ յետ լինելոյ և անցանելոյ
 այն բարի խաղաղ ժամանակին
 Զհր զոր

զոր պատմեցի ձեզ . լցցի երկիր խը
 ոսկուք . ջամաքեացի տէր . բազ
 մանայ առեւթի՝ ջջուկացի տէրեւ
 թղենոյն . եղօսանայ արմատ սիրոյ
 Սոլէ ևսասանութի եղեցին : Յարի
 չե ազգ խլի՝ ազգի լոտ մն բանին
 Եւ յետ այսր մօի . առացեալն՝ խոր
 շտե կատարեացի . բարձցի այնոր
 այծմն կայ հսօմայեցոյ լիխանութիւն :
 Եւ գանկիլ գուշակեաց վասն շոր
 բորդ գաղանին որ ահեղ ևսարմանա
 լիկ . ևերեքն բարձան խմբոյ :
 Եւ մտասկ առիւծն որեւ ասորեւտա
 նեաց և քաղղեացոյ թագաւորութիւն
 Երկրորդն նման արջոյ որեւ պարսկե
 ևսարթեաց թագաւորութիւն : Եր
 րորդն նման ընձու որեւ մակեդոնա
 ցոյ ևսարթոմեանց թագաւորութիւն
 Եւ չորրորդն մնայ հաստաւուն . որեւ
 հսօմայեցոյ թագաւորութիւն . որեւ
 գաւազան երկօթի ևսեղապահ թա
 ճհե

գա

Գաւորին քի: Ապա յառաջ գայցե
 նեւին Թաղաւորութիւն Լաիրեացե
 մինչև 'ի քրիստոս: Արդ որպէս 'ի ծը
 նընդեանն քի բարձաւ իշխանութիւն
 իշխ: Եւ այնպէս Լիյայանել նեւինն,
 բարձցի: իշխանութիւն հռօմայեցոյն
 ըստ պօղոսի ասելոյն:

Արդ՝ Ծնանի որդին կորցատեան 'ի
 հրեատանի 'ի քորազին քաղաքին.
 'իստհմէն գանայ: Լանուան հօր նր
 ռօմէլա: Լամբ նր՝ մեղաինե: Լիւրն
 հռատին: Ծնանի 'ի պիղծ կուսե:
 Լիւնիցի մի կողմ անձին նր այլադ եմ
 Լապականել քան զմեան յոսից մին
 չեւ ջգլութն: Ամեալ լինի 'ի Եւ
 դանդիոն քաղաք: Լուսանի զկարդս
 նոցա: Լամեծանայ ազգմամբ շարին
 առնու Լանուան ըստ տալոյ յունաց
 տալորուէ: Ապա բաժանի Թաղա
 ւորութիւն յունաց ընդ Ժ գաւազան
 Լմինն ինքն լինի 'ի Թաղաւորացն:

ԻՄ ԶՏՂ

ԼԳԵ

Գ

և զերկան 'ի թագաւորացն ըստանա
 նե և զվերն նազանդեցուցանե ընդ
 ձեռամբ ամենալ: և ինքն տիրեաց
 ամ 'ի իրանուսն հոգմայեցոյ: Եւ
 նե յերուսաղեմ և շինե զտաճարն սո
 ղոմանի: ասելով թե՝ ես եմ զբոս
 աս որ յազգն իսրայելի: և եկի յի
 նել զերուսաղեմ: և զցրուեալսն իս
 րայելի ժողովել: Եւ կեդժաւորել
 մարդասիրութի յուցանե: Եւ ամ
 հրեաստան և ազգն դանայ՝ առնա ժո
 ղովին: զի մոլորեալքն մոլորելոյն
 ակնաւորն: 'Կտի յեկեղեցոջն այ և
 երկեցուցանե զանձն եթե ամ իցե
 զամ՝ արբանեկութ աստանայի յանձն
 աւելով: Եւ ասե՝ երկրպագել ին
 քեան իրիւն այ: Հպարտանայ ի իմ
 իշխանուեց և պիտուեց: Եւ սկսա
 նի առնել նշան և արուեստս անտի
 և աս աջօք: Չազրանան ամ դեմք
 մարդ կան 'ի սովորն աստակութենե և
 Ժ Բ Ի Կ

'իծարաւոյ ջրայ: Տաղականն ջուրս
 գետոց և աղբերաց: Անկեալ դնի ար
 Ժաթ և տակի ևակունք տաաւանակնք
 և հանգերէք դունակք և աչոք ջան
 կայ ասնուլ ինչ 'ի նոցանէ: զի լինի
 ցի մեծ տաղնապ տարակուսանաց
 յանակնկալ չար Ժամանակին: Եւ
 ասիցեն մարդ իք ջնեւն, ասոր մեզ
 օգնականութի. զի սպասիմք առ հա
 տարակ. և նա ոչ ինչ օգնէ նոցա. այլ
 սնուի յուսով խաբէ զնոսա: Արդ
 յորժամ ասցի նմա Թագաւորութե
 Ժամանակն, նա խրով անբարբա
 րութեն արապէ նշանս դիւթութե
 և ոչ ճշմարտութե: Գոչէ մեծաշայն
 'ի յերինս բարձունս և թէ, 2 եղ ա
 ւել, փոխեալիք այսի և անկերութ
 'իծով. և երբին մարդկան առ աչօք
 փոխեալ. և նոքա ոչ շարժին յիւրա
 քանչ իւր բնակութեն: որպէս պատ
 մէ դաւիթ և թէ, հաաաաաաաաաա
 ԳՆՐ ԿԻՐ

կիր և կայ: Եւ ասիցէ լիբան նոյնպէս
կղզեաց ծովու եթէ, վախճանաբար
անլէք 'իցամագ, ևնագա երկին
իցամագի առ աչօք: Իսկ Թանհատ
տառուն յիւրաքանչիւր տեղւոջն:
Եւ բազումք մոլորեացին 'իմաստի
նշանայն նորին: Ըստ ան բանին որ
ասէ, եթէ մար ինչ իցէ' և զընտրեալ
սրն: Արդ' ո՛ր կարասցէ զտան 'իհոս
տառուն ունել: զի զ'երծցի իդատն
և 'իչար ժամանակէն: Արդ' շարու
թն օճն ևխորամանկօղն, հեղն և
ամենաչար վիշապն, իրեւ Թագա
րեացէ, նա ազնն դանայ երկիրացոյ
ղն նմա զի յազգէ նոցա ծնանիցի:
Արդ երցին անձրեք ևցամագեացին
ամ գարարք ևպապարեբք: Մեխես
ցին ծովք ևամբնակիչք Ըսոյ: սա
տակեացին ձկունք ծովու: զի մի յիցին
կերակուր մարդկան: Սաստկանայ
տիւն: ևբազումք 'իսովուն տառ
ՃՀԹ կու

Կու թեմէն աստիճանին 'ի նա 'խաղճ
 ներսն. և նա դնէ զդիւթական նր շա
 նին իւր՝ յաջ ձեռն և 'ի ճակատն մարդ
 կան: Իւր փոխանակ քի նշանին՝ զիւր
 զանօրէն գործն գիցէ. զի մի ոք գը
 բորօնցէ ձեռնօք իւրովք զճակատն
 իւր ի աշանման: Սի ինքն իսկ որդ ին
 կորքատեան՝ իմացել գիտիցէ զի կոր
 ծանեցոյցէ 'ի քրիստոսեան նշաննէ:
 Այսպէս ճնարեցէ նա զի մի գործ
 յին հաշտաւացեալքն 'ի նր մարդու
 թեմէն և երկիրագացն ի աշխարհն աշ
 Եւ հաշտ իրա արկցէ յերկրի ամենեցուն
 և խորխորատ մահա գործեացէ իւր
 գազանն այն. զի յիւր կորքատեան
 վին ըմբռնիցէ զհաւատաւարն և
 բարկուեր աստիճանէ զերկիր: Եւ
 միայն ընդ իւր իշխանութիւն ինկցի
 ներսն: ալ ընդ ամ աշխարհս ի
 նկի տաւանութիւն իսկ պիղծն՝ արա
 յէ գիւթութիւն և ճնարս մարդութիւն

Եւ յաւուրս ջիւղի՝ ժամանակաց : Եւ ժա
 մանակս եկէս ժամանակաց : Եւ
 դասնուն՝ խորամանկե պեպսեւ հը
 նարիւք : զի մի անունն քի անուա
 նեացի : Զանայ մարտեցուցանել և
 զընարեւն : Մեծեն հանդեսք եղ
 բարք յաւուրսն յայնոսիկ : Անու
 իշխանութի իմի երկրի ըստ ներկայն
 ար : Սոյն սասականայ և Կաթիկոսն
 մարդիք կողմանե՝ ի կողմանս աշխար
 հի և ոչ գոցեն հանգիստ : Եւ վայ
 րս հանդիպեացի յաւուրսն այնոսիկ
 զի՝ ի սովոյն սասակութենե եւ ի
 ծարաւոյ ջրոյն՝ եղիցին մարդիք որ
 պեւ այրեցած պուտան և բազումք
 սասակին և ոչ ոք իցե որ Թաղիցե ըզ
 նոսա : Եւ ի սասակութենե սովոյն
 և ի ծարաւոյ ջրոյն բիւրք բիւրաց
 դիւրան ըմբռնին ի ձեռս անողորմ
 դաշանին : Արդ՝ ի ժամանակս կրօն
 պաշտաւն՝ անաղօր մարտիրոսքն ցու
 ճաւ

Զանկին Նշանս Թժաշկինս յաճարչ
 տուի. իսկ շարագ որժնե՝ առաւել
 Նշանս երևեցուցանէ թեպէտ և ոչ իցէ
 ճշմարիտս։ Երանելիքն որք յախճ
 Ժամանակի Նահատակին և առնուն
 զյաւթու թէ պատկն ի գրիստուէ։
 Արդ լուարուք զանբարբ շանն և զոր
 դոյն կորցստեանն եթէ որպէս Չանայ
 կորուսանել զընտիր հաւատացեալն
 ի գրիստուս պարզելի բանիւք։ Երևու
 թանայ յողոս վերինս իրէն յանգս
 վերացեալ և առաւելայ զորոք իւրովք
 կայ ընդ աջակն երնդ ահեկէ Նորա։
 Երևեալ մարդկանն որպէս հրեշտակս
 և ահագին գոյմանք ճշեցուցանէ յեր
 եիր ահատով լուղացն։ Դրոյցդ ի
 աշխարհ և բռնաւորեցուցնէ զանձն
 որպէս զարեց ակն առեւելով խկերտաւ
 ի վայր եթէ ևս եւ՛ գրիստանն որ ի
 կուսէն ծնայ։ Սարսափին տակեք
 մարդկան յահեղ ձայնէն Թժաշկար
 Ըձբ. ակն

[illegible]

Եւ ալ: Երկայն եւ փոքր եւ անօր եւ սեւ:
 Եւ ան նրման միմեանց ընկեցի ակն
 նր կեան Թուխ եւ արխն եւ արդր եւ
 նեղ: Եւ կեան ապխասկ եղջիկն:
 Եւ բովանդակ զգեցեալ զսասանայ
 զօրօք իւրովք: Իբրեւ զմառախուղ
 ծածկեացէ զերեսս երկրի բարկութիւն
 կոծով մեծաւ եւ ապրեալ ոչ ոք եղի
 չի իկամաց նր: Համառարած նեղու
 թի հասուցանէ աշխարհի: Բայց
 մարդասերն ան կարճէ զժամանա
 կին նր երես փորձութեւն եղերն արտա
 յեւ: Չի բնդ աւուրան ընդ այնոսիկ
 առաւել ան զերկուս մարդարեան
 յերկնից զննովք եղեղիս իտրկութի
 մարդկան որ զգուշացուցանեն հա
 շարացեալս եւ արձուցանեն զսիրտս
 հարց առ որդի իս իւրեանց զասացնին
 իմնէ եւթէ, եղիս գայ կյարդարեւ
 յե զճանապարհս: Իբրեւ յառաջին
 դալ ըստենն յոհաննէս եղև իսկ յերկ
 ճճդ Բորդ

Բարդ գալ ըստեանն ք մարգարէքն
 ենովք եղիւս լինիցին, Էւ աստ
 ցին մարդկան հաւատացելոց թէ
 մի հաւատայք պղծոյդ զի դակ օձն
 թունաւոր եղիւսպն կամակոր եխա
 բե զձեզ սնտի Նշանօք: Մի մեր
 ձենայք առնաւայլ խոտորեցէք ինը
 մանկ: Եւ համբերեցէք տակաւմէ ժա
 մանակ զի մերձեալէ ժամանակ դա
 լոյ նր զոր խոտապաւլ յառաջնուան
 Սէրճիկիք: ալլ ի յերկնից անձառ
 փառօք ամատնէ զդա իխաւարն
 արտաբին Եւ իտանջանան յաւիտենա
 կան երազում բանիւք յոյս տացին
 մարդկան: Յայնժամ բազումք Եւ
 անթիւք առնուն զպատկն մարտիրո
 տու յազգացն իլի Եւ յալլոյ ազգաց
 Յայնժամ ըմբռնէ պիղծ եւ չարագը
 լութ նեռն զենովք Եւ զեղիս եւ չարչա
 բանօք ըստանանէ զնոսա առաջի
 բազմաց Եւ ինդուի լինիցի առաւ մար
 ԾձԵ

Գ արեւիցն 'խոնարհեցն զմահ ճշմար
 Բիս մարդ արեւիցն Եւ ինքն անօրէն
 Կիշարան որդին կորսաւունս ասիցե
 'Երեսէիս ժողովդեանն եթէ տեսա
 նե՞ք զգորութի իմ՝ մեծ֊զի ստեա որ
 'Երազու մժամանակացեին անմահա
 յեալքուչ կարացին ապրիլ 'Իհ֊գոր
 ձեռաց խնայ . ետաւել բորբոքե բղ
 շարութի իւր իսկ երկրի եւ առաւել
 հայհ֊ուի 'Երարձրեալն խօսեցի
 Բայնժամ յականթօթափել լինի
 ցին շարժմունք եղզբող մունք ա
 հեղեղեա հրեղեն յօդել սաստիկ
 ասպնապաւ կործանուցե զպիղծ նե
 ռն պաշտօնելէքն իւրովք 'Իխորս
 անդրոպոյ ի յաւիտենական կորուս
 տքն ետառանկացե զնա անբ յիտուս
 զօրուէր ամենա յաղթ խաչին իւրոյ
 բառնայ անխորհրան յերկրի եւս տես
 ցե դիտուս նոյ Բեռայսօք ամի բու
 սափայլ երկեացի նշան տեքուական
 Ժձգ

ստոր

Եւ իսկ երբ որ խաչին կոծումն կըորուեի
 անաղարդ սուրբ եկեղեցեաց կան-
 տունք սուրբ խաչին ցոլանամ ընդ
 տերունական սուրբ խաչին։ Իսկ լու-
 սաւորքն խաւարին յահելոյ բնայ
 ճասագայթից խաչին։ Եւ յայնժամ
 անհաւատք եխաշատեացք ետարա-
 ցօղք ի հաւատաց կոծեսցեն անմեղի
 թար սրգով 'ի յաւիտենական տան
 Հանան։ Իսկ հաւատացելք ողջ ու-
 նին անշաղախ զգրոյմ' սուրբ աւա-
 զանին , ընթանան փառօք ընդ ա-
 ռաջ ան։ Գաւարին երկինք երբև
 զմագաղած կպետք հրեզէնք յոր
 դեռ մաքրեն զերկիր յանմաքուր
 գործոց մարդկան։ Հնչեսցե փողն
 գաւարիէլեան տակով , արիք ընդ ա-
 ռաջ խաչելոյն որ եկն եհաս հայրե-
 նի փառօքն։ Զանշամ' զդենուն արդ-
 արքն փութով զանապական մարմն-
 նըն . իսկ անհաւատք եմեղաւորք'
Հմե
ՏՃԷ

Բըն ներսէս այսպէս ասելով , պատ
 մեա մեզ ով հայր եթէ ներսն ժա
 մանակն կարճ եալ լինի՞ , եթէ առ
 յապայ : Էւ ասե ցնտա սուրբն ներ
 սէս ինքն ներդեալ եմ եւ յերկոյտնոյ
 կողմանոյ . ցաւս ներդե զիս լուել և գում
 սիրոյ բռնադ ասե զիս ասել : Արդ
 'խտադնապէլ հոգոյ իմոյ պատմեցից
 ձեզ և յայտածից ըստ մն ասելոյն ե
 թէ , յեա ներգում եցն այնոյիկ՝ արե
 դակն և բուսին իաւարեացին և աս
 անգք երկնից անկցին և զորութք երկ
 նից շարժեացին : Արդ լուսաւորք
 երկնից՝ 'իխաչին լուսոյն նաեմանան
 վասն զի ոչ ունին պետա լուսոյ 'ի
 դայ բաւեան իրկ չին : Էւ մարդարին
 դանիկ , յառաջագոյն գուշակեց ե
 թէ , անսանեի ընդ ամպս երկնից ի
 բեւ որդի մարդոյ որ պայր հասաներ
 առ գաղանն այն որ տայր պատերազմ
 ընդ սուրբան : Աթառք եղան և հին
 ԸԸԹ

աւուր

աւարցն նստաւ ևեռ իրաւանս ար
 բայն աս: Գետ հրեղէն յորդէլ ելա
 ներ առաջի նր և հորդեհեալ մաշեց
 զթշնամին խաչին քի: Արդ յայլ ժա
 մանակ ոչ յարձակի: Վասն զի այնե
 նր ժամանակ վերջին: Եւ ետայի
 ասե, եթէ որ սերմանիցն ընդ առա
 շոս ամառնային՝ բուսանիցի բնդ
 առաւօտս: Այնե առաւօտն ժողո
 վելոյ զարդիւնս շահեկանս յրշտե
 մաքանս արքայաւթն և զխոտանն ար
 տաքս ձգելոյ: Եւ այնե օրն համա
 ռօտ աներեկն մեծն և երեւելն զօր
 վարդապետք և կեղեցւոյ՝ տան երկ
 բորդ գալ ըստնն և գին խաւրդ ակն
 տեկտառն ոսկ յեռ համբարձմանն:
 Աւերին զօրացն տան յայնմ՝ աւար
 պատկերի սահմանեղին զթիւսանդ ամ
 զգալաւստ որդւոյն աս: Այնե օր բա
 րի և չար հաւուցման արդարոց և մե
 զաւարաց: Այնե օր գոչման մեծի
 Իմ

Ժողովն դարբնէլեան ձայնի որ հիւս
 նան ամ արարած ք առ հասարակի
 Յետ այսորիկէ դատաստանն ևսին
 զերական հրապարակն ևստեան ժո
 ղովելոյն խիստին ։ բանան դրոշու
 թիք հրաշիցն ։ Իլանջան դրին իւրա
 քանչ իւրոց յանցանքն ժամջենաւ որ
 դրով լսի ձայն ։ երթայք ևեկէք ։
 իւստիս Ժան երկինք զի զօրութի
 երկնից շարտեացին զհետ քի ևխաշն
 լուսոյ առաջի նր ։ Կստի յաթառ
 դատազական կապեացին զատանայ
 շարալ լուկ ևանհնարին կապանօք ։
 հանդերձ կամարարօք նր ։ Եւ զայ
 նստիկ որք ոչ ունիցին զյեցեալ զհան
 դերձ ամային հարսանեացն զոր յա
 շաղանեն ընկալան ։ Առաջի Իկա
 շարն արտաքին ևխապարտարան տառ
 նամանեաց ։ Անդ անհաւատքն ոչ
 կան Իդատաստանի վանն զի չիք
 պատճառ նուց դատաստանի ալլ կան
 ճղա ամա

անաշնոյեալք 'իպահանջումն իւրա
 քանչ իւր դործոց: Իսրձունք կապին
 որպէս որումն ևճգին 'իհարն անշնոյ
 Իրոց փակին գրունք ուրախարար
 հարսանեացն որ ոչ անոցնն զիւրս յն
 քրիստոս: Նորոգի երկիր կանանչա
 զարդ վայելչունք: Լինի երկիր ե
 րեսնաւոր արքայութի ևգրախան վա
 սարձաւոր ևերկինքն հարկւրաւոր:
 Իմանց իյերկրի տայի արքայութն
 ևտմանց 'իդրախափն ևտմանց յերկի
 նրա 'իվերինն երուսաղէմ որ մարդար
 տապաւնէ քաղաքն ևտունն տունոյ
 ձեռագործիւ ևայլոց բոս իւրաքանչ
 իւր պատուոյ բոս ասելոյ մն ևթի'
 'իտան հօր իմոյ օթեանք բազում
 են: Պատկին մարտիրոսքն կարմրա
 փայլ ընդ նոսին փայլն շուշանդոյն
 ևկուսանայ պատքն որք ընդ դէմ
 մահա պատերազմեցան ընդ կուսին
 մարխամա պատկին յանըստա իրոյն
 Ժ Բ ԾԴ

ԶԻ

Զի աշխատեա եցայց ինձ տեք զինչ լի
 ներշնչե առ ապա, ճշմարտութե պատ
 մելի ձեզ զամ եղերոյ զբարոյ և զլա
 թի: Եւ դուք որդեակք իմ զայս
 ամ՝ իմիտ առաջիք զի ապրեսցիք յո
 բոգայթից բանաբերութն և պարծնեք
 ինձ լինիցիք յաւուրն քի՛ իմաստա
 լոր դաշտեանն: Քառաւորել զա
 մենաստուրք զԵրբորդութն զհայր և
 զորդի և սուրբ զհոգին յաւիտեանս
 յաւիտենից ամէն:

Բազումս Աղաճանի Սրբոյն

Երեսնի Մեծին:

Ե Մ Բ Դ Զ Ս Յ Ս

ամ լուեալ իտրոյն ներսի
 սէ բազմութի Ժողովոյն և մուշեղ զօ
 բաւարն հայոց և վրաց և Թաղադի
 բաւարան և համազարդ կամեարական

Ժ Դ Զ

Ե

Եւ ըսպանդիտա գիմակեան. Եւ
 ներսեհ մոկացի. Եւ տաճարա անձե
 չացի. Եւ մանկճ գնունի արտա
 չազդ. Եւ իշխանք վրաց. Եւ
 ապարտաբէ բազաջի Եթաթաւ աղ
 լանջի. Եւ խորէն մարդատաանեան
 հարիւրապեան. Եւ վահան արծ
 րունի. Եւ տիգրան տարբերունոյ.
 Եւ այլ մեծամեծք Եթաթունք անկա
 նէին առաջի սրբոյն ներսեհի Եթընդ
 րէին օրձնուի Եթաղաթի. 'Ինմանե
 կնք յանձն արարեալ զնոսա շընոր
 հաց սուրբ հոգոյն. Եւ կոչեցեալ
 տախնէն զքաջ ապարտապեան հայոց
 Եւրաց Եւրայլ ոմանս 'խաանէն մամի
 կոնեանց Եւրեալ զձեռս իւր իվր
 նոցա. Եւ օրձնեաց զնոսա Եւտե,
 տեր ան Երկիցի ձեղ առաջնորդ Եւ
 րափիդն որպէս զօրաւարին յետեայ
 որդւոյ նաւեայ Եւ աւթի արքային
 Խորայեղի. Եւ զձեռս ձեր զօրացուս
 Ծղդ.

ցե

Եւ ի վր թշնամեաց ձերոց և զօրհնու
 թիսն զառաջինս հաստատեացե 'ի
 ձեզ որ մինն զհազարս հալածեացե
 և երկուքն զբիւրս շարժեացին։ Եւ
 մնաւ ի վր անուանի 'ի հաւատոս ճշմա
 րիտս և անդակազմ որպէս ազգն մա
 րկեղոնացոց։ Եւ ընտրեացին ակունք
 պատուականք մարտիրոսութե յազ
 գեա մամիկոնեից որ կարգեացին 'ի
 թագ արքային քի։ Եւ համբարիւ
 արութեք ողջունեաց գնտաւ։
 Եւ յիս աշտրիկ հանդարձեալ զձե
 րս իւր հանապազատաբաժ' ըզրա
 զում ժամս վրան աշխարհիս հայոց
 հայցեք յայ աշտպես։

Տեր ան բազմադուր և ողորմամբ պա
 հեա անարատ զհաւատոս հայաստն
 աշխարհիս. բարեխօսութեք մօր քո
 մարխանս անաճնին անարատ կու
 տին. և հեղձամբ արեան սրբոյ առա
 ճպե

Հրաժարելով յաշխարհէս մարմնով
 յետ մահու խաղանին ամենայն խոր
 հորդ ք ետա ժամայն լուծանի մեր
 նական պատերազմի հանդէս: Այ
 նու հետե հնդ երձեւոյն ժամանակ
 Յայնժամ զարհուրել զողան արա
 բած ք՝ առաջի բեմին զի նախադոր
 ծեալքն հրապարակին: Քանզի ա
 մենեքեան ըստ խրատունչ խր զոր
 ծոց արժանաւորին հատուցման:
 Այ որ հանապազ հջորդ ես եյետ
 մահու ունիս իշխանութի, մարդասի
 բնա յիս յահաղին աւուրն ետղոր
 մեա ինձ: Եւ չաւն բախպեր եմե
 զեր զնա եքիրան վիժ եր յերեսայնա
 բա եինքն շեւեր ՚ի գեղեզմանն հա
 սանել: Եւ յորուցեալ յաթառոյն
 ետարածեալ զձուն, հաշկեալ յեր
 կինա՝ զսւրդապին սրաիւ յիշեր յա
 զօթս իւր զհեռաւորս եզմերձաւո
 ըրս զամենայն: Եւ սոյնպէս կայել
 ճգը

յա

Եւ յաղօթս տարածմամբ ձեռաց և ասե-
 խնդրեմք 'ի քեն թագաւոր փառաց
 ևս երբեք յորժամ դաս քրիս-
 տոս և երևիս մեծութիւն քոյ զունդ ք-
 հրեշտակաց և զօրութիւն ասաջի քո
 ընթանան: Գաս հիացմամբ մեծաւ
 և ձայնիւ փողոյ զարթուցանես զնրն
 ջիւղեալս: Յարուցանես զմեռելս և
 բժշկես զվերաւորեալս: Գաս բոցով
 ևշատես անշէջ հրով: Ժադիս իմե-
 թուստ յարեւելից կողմանէ ևսուրբ
 խաչն լուսափայլ ճառագայթ իւր և
 բնի ասաջի քո: Յայանեալ երևիս
 յերկրի և հաստացանես խրաքանչիւր
 լատ գործաց խրոց: Լինի ձայն փո-
 ղոյ մեծի ընթանան զօրութիւն աս-
 տափն հրեշտակ ք փայլատակի հուր
 իւրաւարի արեգակն և լուսինն թօթա-
 փին աստեղք խառնակին ամպք ցա-
 մաքի ծով հիանան արարածք ամ-
 բանին զլիբութիւն կարգին անթագ-
 ան զլի

ԼԻ

Լինի անաչառ գաղափարան: Դնին
 կշիռք արդարութեւն երեւոյնին իւ
 բաքանչիւր ըստ գործոց իւրեանց:
 Իւրախանան բարիքն և ողբան չարի
 քն: Տառաչեն և կոծեն ուրացողքն
 խաչին քի: Ակայքն պատկին ըստ
 ճգնուէ իւրեանց: Պապակին ուրա
 ցողքն և դատին խաչեցողքն և բերկ
 րին և բկրազողքն խաչին: Պատկքն
 յայտնին կուտանքն խնդան առգա
 ւուն զարդարի: Իմաստուն կուտան
 քն պատրաստք մտանեն ճրագ ունք
 վառեալք: Իսկ յիմար կուտանքն
 դատարկացեալք՝ ճրագք անցեալք
 դուրսք խոնարհեալք սիրաք ճրմ
 րեալք: Տալածին իձայնե թաղա
 լորին որ առե և թե ոչ գիտեմ զձեզ
 Յայնժամ լան ձախակողմեանքն և
 խնդան աջակողմեանքն: Իստրան
 օղիքն՝ և մեծին այծիքն յերեսաց
 ան: Լոյսն պայծառանայ ի խաւարն
 մ'

[illegible]

Գեանն իբաց երթալ յինքննե հասե
 ալապես: Ս' երձեցաւ անձն իմ 'ի
 հող յօրակ ստեղծայ. քան զի պատճի
 րանաւ մեղայ և ճաշակեցի զդառնու
 թի մահու. տեր յոյս իմ օգնեա ինձ
 էին ընդ նախ մեքօսդ որ անունն
 ցաւն մաշտոց և եղիպիան աշակերտք
 նի որ յետ ուրեմն զգիրա հայերեն
 լեզուի ընծայեցին մեզ: Եւ այլ յո
 լով ևս աղօթեալ աւանդեաց ըզհո
 գին՝ սուրբ հայրապետն ներսեա րա
 րի խառնովանուեր. 'ի հայր և յորդի
 և 'ի սուրբ հոգին: Յերեսունն նաւա
 սարդի ամեհանն, և յօգոտոտս ամ
 սեանն իմ յաւուր հինգ շաբաթոջ
 Եւ Ժողովուրդն ոչ գիտացել զվախ
 ճան անայ սրբոյն ներսեաի զի ձեռ
 քնն նի կանգուն կային ընդ երկինս
 մերձենային ասնա զի նաաուցանի
 ցնն զնա կենդանի կարծելով: Եւ
 իբրեւ տեսին զնա վախճանել, հիա
 մի ցաւ

41 장장장장장장장장장장장장장장장장장장장장장

Եւ անկեալ զպարանոցաւն նր կօծ
 մեծ և ձայն ողբոց առնեին զհետ նր
 և առեին, աւաղ զի բարձաւ փառքն
 հայոց աշխարհիս: Եւ կողմնեցուցին
 զնա 'ի քահանայապետական գահոյ
 սըն և երևեր տեսողացն որպէս զկեն
 դանի: Իսկ երկու անապատաւորք
 անուն միոյն շաղիտա և երկրորդին
 եղբիւն որ բնակեին ռմ յառիւծ լե
 թինն, և ռմ 'ի նպատականն: Եւ
 այլ միանձուռք որ բնակեալ էին յիւ
 բաքանչիւք մենաստանի 'ի հեռաւոր
 նակ վայրի: Իւրեւ փոխեցաւ սուր
 բըն ներսէս, տեսանէին իւրաքանչ
 իւր տեղօջէ՝ իւրեւ մարմնով յախըշ
 տակեալ զնա յերկինս: Ձի հլոյն
 տակք տանէին զնա ի վեր և գունդք
 գունդք զաւարթնոց գային ընդ ա
 ռաջ նր բերելով պսակ մարդարտեայ
 ընդ դեմ նր: Ձոր տեսեալ սուրբ
 մզ հար

Հարցն յիւրաքանչիւր տեղովէ, հա
 սանելին 'իդաւառն եկեղեցոյ 'իդիւ
 ղքն որ խախտ անուանի: Յժու այ
 օրորիկ տեսանելին զմեծն ներսէս զի
 կայր առաջի այ կղերական սրբեր որ
 պէս 'իմեծ պատերազմէ եկնէ կարտա
 մէին զայս տեսողքն իշխանայն հօռ
 զովքդեանն: Եւ զայս տապնել նո
 ցաւ, ով լուսաւորիչ սուրբ քահա
 նայապետ, որ զանձնէ զմեզս ոչ զի
 տերով: այլ քոյին ջեւաննաւոր ա
 զօթիւքդ: զայլոց զատանայնէ զմեզ
 քն հալելի: յիշեալի զմեզ առաջի
 քի՛ քոյին սուրբ կարժանաւոր ազօ
 թիւքդ: Յիւս այսորիկ կազմեցին
 տապան կսուրբ կտաւօք պատեցին
 կտարնէլ Թաղեցին զնա 'իթիւնաւան
 փառաւորապէս:
 Եւ Թաղաւորն պապ զանիւլանայր
 'իմեծամեծ նախարարայն հայոց և
 վրաց և 'իմուշեղայ քաջ զօրավա
 ճիւր
 րին՝

Եւ ի խաղաղութենէն որ կային առ
 մեծին ներսեակ. եկած մեծ առնէր
 ի վր' գերեզմանի նր' և քարաժաք բա-
 խէր զկուրծս իւր և առէր : Վայ ինչ
 զամ' աւուրս կենաց խնաց զի կորուսի
 զայր արդար 'խաբարապարտաց և եղէ
 ժառանգորդ. գեհնի հրոյն և դա-
 տաւանին յաւիտեանից : || Ըսյցէ
 զիս դաւանապէս. զինչ տայցեմ պա-
 տասխանի մայ : Յետ այսորիկ կայել
 տին լուսոյ ի վր' գերեզմանի նր' զա-
 ւուրս ի . և բազում բժշկութիւնք լինե-
 ին 'ի գերեզմանէ նր' : Անուին հող
 'ի գերեզմանէ նորա և բաժին յախ-
 տէն զոր ժանդ անուանեցին . զոր
 ինքն խկեր ինդրած վասն անիրաւ
 քաղաքին արշակեանի : Եւ հող գե-
 րեզմանին նր' բժշկէր զժանդ և ըզ-
 փողացաւ և զամ' զվերս մարդոյ և ա-
 նաանայ : Այսպէս քաղաքովարեալ
 զկէանս իւր սուրբն ներսեալ : || Եւ կա-
 մե

Ըսւ

Բա՛ւ զա՛թ առ հայրապետաւն հայոց
 Լա՛ւրաց անս լո՛ւ Լա՛ւրիւնցաւ մահ
 Լա՛ւր Իկարդս հրեշտակաց Լե՛ մեզ
 Բարեխօս առ քրիստոս ած։ Եւ յոր
 մէ հեռե փոխեցաւ մեծն յերեսս յաշ
 Խարհես հայոց ։ ոչ դատարնց խո
 ռովաւի Լապատերազմ յերկրես հայ
 ց Լա՛ւրաց մինչև ցայսօր։

Փառք Թաղաւորին փառաց քի այ
 մերոյ որ տայ զախպիտի զօրսւի կա
 մարարաց խրոց ըստ գրեցեղումն Եւ
 Թե ։ զկանս երկիւղածաց խրոց առ
 Նե անր։ Ձի Նախ զայնիկ փառք
 Իշխանուի ԼՊատիւն։ Այսմ Լա՛ւրաց
 Եյաւիտեանս յաւիտենից
 Ամէն։

մզ

3^ա

Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն
 Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն
 Զօրաւարին Հայոց և Լաւն
 Դժարաւարին Հայոց
 Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն Լաւն

ՐԴ՝ ԴԴ՝ ԼՍԵՐ

Ժողովեալ Նախարարքն
 Հայոց, և կուսակալքն և
 իշխանքն և աւագանքն՝ և եպիսկոպոս
 առնէ Հայոց աշխարհին, միմեծարե
 ին զմեռանալ ամեն փոխման յաշխար
 հեօ սրբոյն Ներսէսի: Ի՛նչ կազմէին
 առաին զգործն Հայոց իմեռն քաղին
 մուշեղայ մամիկոնոյ զի ընդդէմ կայ
 ցե պատերազմաց: Ի՛նչ ասեք մուշեղ
 ոչ կարեմ երթալ ի վերայ Թշնամեաց
 զի չիք մեր յաղթուի զի յաղթուի
 մեր՝ ի սրբոյն Ներսէսի: Ի՛նչ այսպեօ
 երեի ինչ եթե՝ Թողեալ եղև երկի
 ըրս Հայոց՝ իմեռացն այ զի բարձա
 մե

աբ

արդարն 'խնայ հիման մեր'ով ա-
 ղօթեցէ: Եւ իրաւացուցանէին ըզ-
 բանս նի նախարարքն մոմ: Եւ արդ-
 թեպէտ ապան պատն զմեծն ներսեա-
 բայց աչ յագեցաւ չարեօք: այլ հը-
 բամայեաց քակել զվսնորայսն և զօ-
 տարանոցան զոր շինեցէր սրբոյն ներ-
 սեսի: Իբրեւ լուան և առնին նախա-
 րարքն, խորհեցան սպանանել զպապ-
 և թագաւորեցուցանել զմուշեղ զօ-
 բավորն հայոց: Իսկ մուշեղ արդե-
 լոյր զնոսա 'ի խորհրդոյն աչ կալել
 յանձն: Եւ ասեր, ո՛չ լուայք 'իօրը-
 բոյն ներսեսէ զի պատուիրեաց մեզ
 և ասեր եթէ, մի վե՛տ ինչի՛ր լինիք
 մահուան խնայ:

Եւ իբրեւ լուան Թագաւորն Թեո-
 դոս եթէ ըստան պատգոսքոն ներ-
 սես, առաքեաց առ զօրավարն հը-
 ոսմայեցւոց տերեւա որ եկեալէր 'ի
 թիկունս հայոց, զի նաօրեցէ ըսպա-

Ժ Դ Կ

Նա

Եւ ինչպէս զԹադաւորն պատգ. Եւ նա
 կոչեաց զպապ 'իմաք. և ընդ գինի
 մանալ, յաճախ տուերօք հարեալ
 ըստանին զնա 'խեղանի անդ. որ
 Թադաւորեաց հայոց և վրաց ամն
 և օխնէ. Եւ այս' վրեժ խնդրութի
 յոյ լինէր վառն սրբոյն ներսեօի:
 Եւ 'իմասեն յայնմանէ յորում փո
 խեցան տարն ներսեօ, ոչ դադա
 րեաց պատերազմ և խռովութի յաշ
 խարհես հայոց: Եւ դռմարնէ քա
 ջըն մուշեղ զայրութիս հայոց և վը
 րաց, կայր միշտ ընդդէմ մարտից զօ
 րացնոյ արտից մեծաւ յաղթութեմ:
 Եւ վրեժ խնդիր լինելով մահուան հօր
 իւրոյ քաջն վասակայ' և արքային
 հայոց արշակայ:

Յետ այսորիկ արկադես կարօր'
 Թադաւորեցաւ ցանկեր հայոց զվարաց
 դատ զեղբօր որդի պապ Թադաւո
 րին յառաջին ամի Թադաւորութե
 Եւ Գ Կ

Իւրոյ: Եւ եկեալ վարազդատ 'ի
 հայք, մատուցեալ նենգաւոր մար
 դիք ասին ցնաւ ինե՛ն՝ զթագաւորն
 պապ՝ մուշեղ եւս ըսգանանել որ ին
 քն ընէր թագաւոր: Եւ վարազ
 դատ հաւանեալ նոցա, խորհէր ըս
 պանանել զմուշեղ. բայց ոչ համար
 ձախէր վասն երկխոյի նախարարացն
 հայոց եւքաց եւ վասն կորովութե քա
 ջին մուշեղայ: Ասան որոյ ննարէր
 ալ պատճառանօք կորուսանել ըզ
 մուշեղ նենգութի: Ապա յետ այսո
 թիկ կոչէր 'իճաշ զմուշեղ վարազ
 դատ նենգութի եկացուցեալ պատ
 րաստութի արա քաջամարտիկս յաջ
 եյահեակ սուսերօք քան եչորս:
 Եւ քաջին մուշեղայ ոչ գիտացեալ
 զինաս անձին իւրոյ՝ նստէր 'խանդօջ
 իւրում: Իբրեւ շատացան գինով,
 յարուցեալ ինքն վարազդատ յեղա
 կարծօջ եհարեալ սրով 'իկուշան
 մէ մու

~~~~~

մուշեղայ և արքն պատրաստականք
 և արեղք կարան զձեռանէ նր: Եւ
 ասե մուշեղ քաջ այս յո՛ր դործոյ
 և ևրախտեաց վի՛ր եղև ինձ: Եւ ասե
 վարազշատ: Հարց զպապ Թադա
 Հորն և թե զնա ընդէր ետուր ըստ
 նանել: Իսկ մուշեղ մամիկոննն իրբև
 զարջ խոցեալ գոշեր առ խժարար և
 զգետնէր զարան և ձգէր առ փռանս
 և նոքա պարփակեալ սուտերօք և
 վահանօք: Իսկ քաջն մուշեղ մի
 ունչելով ահագին՝ ակնակառոյց լի
 ներ առ տման և ոչ ոք ոգնէր նմա:
 Այլ կարկաթեին որպէս դազնք սու
 տերօք՝ իմարմնն նր: Եւ ասեր մու
 շեղ մամիկոնեան, իվի՛ր բազում վաս
 տակոյ և պատերազմաց խնոց՝ որ վա
 իանակ դատաւանակաց՝ սլաքաւ և
 օրով օրէի զարիւնս իմ՝ և զբռնէք
 անձին իմոյ, և անխնայ զարիւնն իմ
 հեղուի իվի՛ր հարց և վրաց և ամ քր
 միտա

միտա

րիտ

[illegible]

Կոնակ . որ գնացեալէին ընդ արշա-
 կայ՝ և ընդ վաթական հօրն խորենց
 առ շապուհ արքայն պարտից . ինք
 շանաւոր քաղաք : Եւ եկեալ ի քա-
 ղաքն տարօն՝ բնակէին անդ : Եւ
 կատարեր օրհնութի սրբոյն ներսեօի
 ի վի՛ ազգին մամիկոնեից : Երբունա-
 նային ի վերայ դաւաւաց մանուկ և
 կոնակ : Եւ մանուկ յինքն յափըշ
 տակեր զգօրավարութն իբրազիմա
 հունոյ ակամայ : Եւ առաքելը պատ-
 դամս մանուկ մամիկոնեն առ Թա-
 դաւորն վարազդատ անելով : Եւ զն
 մամիկոնեից զկեանա խորենց և զմահ
 եղեալէին ի վի՛ փրկուն աշխարհին
 հայոց . զարեւնա խրեանց հեղ լով
 անխնայ ի վի՛ Թադաւորացն արշա-
 կունեաց և ուղղափառ հաւատոյ :
 որպէս նախնիքն մեր մամիկոնեանք
 վահան և վաղէ և արաւազդ . յաւուր
 սըն արդատայ և խորովու և փրկեալ
 միգ . և հայրն

և հայրն իմ՝ վասակ յաւարան արշա
 կայ։ Եւ դու փոխանակ բարիս առ
 ներոյ տիրաւեր ազգիս մամիկոնեից,
 շարիս հասաւցեր։ Չմուշեղ եղբայրն
 իմ քաջ՝ զոր ոչ կարային յաղթել
 բազում Թշնամիք նր՝, դու կայար
 որպէս՝ ոչ ինչ մի գոհնիկ, և ներշնամհ
 արարեր զնա՝ խաւարապարտուց։ Եւ
 քայս դու ատոյգ գիտես, որ ազգն
 մամիկոնեից նմանիք ձեր նախնեցն
 ազնուականադոյքն և նախնիք մեր՝
 եին Թագաւորքն Ճենաստանաց, և
 իգրգուսեւ երկուց Թագաւորացն
 Ճենայ՝ Թագաւորեաց Ճենդադուր
 փոխանակ վահարու։ Կախաւցնել
 նախնիքն մեր՝ իհօր եղբօրեն իւրենց
 Ճենդադուրայ եկին իհայս Կախե
 ցան յարաւորե արքայեն հայոց և
 պատուեցան ինմանե որպէս զնրմա
 նիս իւր։ Եւ անուն երկուց եղբար
 ցն եին՝ մանուկ և կոնակ։ յորոց
 մէկն ազգն

Եւ զի անձնացն զմեզ անհաշիւ
 անգն մեր անհաշիւ անհաշիւ
 Թագաւորացն դուրս։ Եւ նախնին
 մեր վաղէ՛ մեծաւ յաղթութեամբ նա
 հաստակեալ ի պատերազմն յաւուր
 արն ի սորովաւ։ զոր սուրբն վրդա
 նես կարդեալ զիշատակ նորա ի
 փրկական պատարային ընդ բարե
 պաշտ Թագաւորուն։ որ յիշատակել
 ընի փնչե ցայտօր։ Եւ աշխարհն
 մեր՛կ ամենաբոց։ զոր եւայլ աշխար
 հաց մեծամեծ իշխանք հղենուն և
 Ծովան յաշխարհէն մերմէ։ Առ
 դու ով վարազդատ՝ ընս արշակու
 նի։ այլ ի խաբունց հարձից պարնկ
 արդի։ աբի ևդնա յաշխարհես հայ
 օց կենդանի։ զի մի մեռանկոյիս ի
 ձեռաց խնոց փոխանակ ևզոր իմոյ
 մուշեղայ քօջի։ Եւ պատախանի
 յլար՛կեր վարդգատ Թագաւորն առ
 մանուկ զօրավարն ամբօվ։ որով
 հետեւ առացեր թէ նախնիք մեր՛ ևն
 մօղ

մօղ

ԻԹա

զդուրի նորա՝ հաներ զնա յաշխարհ
 հեն հայոց ևսչ սպանաներ վառն օ
 ծուռն թագաւորի ունելոյն։ Եւ ան
 դէն դառնայր մանուկ՝ իրանակն
 իւր մեծաւ յողթուեր։ Եւ վարազ
 դատ հասնէլ փախստեայ յաշխարհն
 յունայ՝ անդ վախճանեցաւ։ որ
 թագաւորեաց հայոց և վրաց ամե
 շորս։ Իսկ մանուկէլ մաթկոնեամ Նը
 լաճեալ զաշխարհս հայոց ընդ ձե
 աւոր իւրով։ պահեր առ իւր գհա
 մազասպ զորդի և զբօր իւրոյ մուշե
 ղայ քաջի։ Իր եր նա հայր սրբոյն
 վարդանա նահատակին քի։ Իսկ ըզ
 կնի թագաւորին պատգա՝ զերկուս
 որդիան արշակ և վաղարշակ՝ առնէլ
 մանուկէլ դորաւարն պահեր մեծաւ
 պատուով։ որ յետոյ թագաւորեցին
 իստեղի հօրց իւրեանց արշակունեց
 սակաւաւորս։ և ապա բարձաւ թա
 գաւորութի՛ն արշակունեաց իստ
 ժԺր նեն

Նկն հայոց ևսրաց ըստ բանից ասն
 այ սրբոյն ներսեանի։ Յլա այսորիկ
 զօրավար կապուցաներ մանուկ 'ի
 տեղի հարց իւրոց յօխանակ իւր՝
 զորդի եղբօր իւրոց քաջին մուշկայ
 զհամազասպ։ Եւ ասպա վախճանել
 մանուկը առաքարապետն հայոց . և
 տարեալ 'իգաւառն իւր տարօն։ Թա
 ղեցին զնա անդ 'իվանն գլակայ։
 Իսկ սրբոյն սահակայ ոչ գոյր որդի
 բայց դուստր մի՝ որում անուանէր
 նուշ . որ տռւաւ յամուածութի հա
 մազասպայ ան մամիկոնեից ըստարա
 պետին հայոց ևսրաց։ Որ եղև 'ի
 համազասպայ սուրբն վարդան ևբա
 քանչեքին հմայեակ ևերանեքին հա
 մազասպեան։

Եւ արդ՝ զկայ առջե բնս վասն քաջ
 ևտիրաւեր ազգին մամիկոնեից . 'ի
 նոգ . թվականիս հայոց . 'իվերա
 դիտողաւ վահանայ հայոց կաթո
 մԺԹ

զի

Դիկաի. յամն աշտայ բաղրատունոյ
 'իհայոյ տաննն շերակայ: Եւ նը
 Հասա մերթաղ քահանայ 'իվայոյ ճո
 րոյ 'իդեղջեն հողոյնանց. ուստիյով
 սեփեք երանելի նահատակն յաւու
 րըս արքայն վարդանայ որ յետոյ շար
 չարեցաւ յաղ'իերակ պարսից արքայն
 Եւ մերթաղ մեծաւ ցանկաւնը ծաղ
 կաքաղ արարի զսիրս զայս 'իհայոյ
 մայորոյաց յարկելից դրոյ ըզյաղ
 Թուի եզվաւթարուի Թագաւորա
 ցն հայոց եզլոց: Եւ զառաքինու
 Թի եզսքանչելութի հայրապետաց
 տոհմի արքայն գրեգորի լուսաւորչին
 Եւ զանսիլ եզկտակ արքայն ներսէսի
 Եւ զքաջութի եզյաղթութի արեւա
 կան ազգին մամիկոնեից զօրավարա
 ցն հայոց: Իսկ 'իսպառիլ Թագա
 ւորացն արշակունեաց լուս բանից
 տունն այ արքայն ներսէսի՝ վարդապետ
 մամիկոնեան բռնացեալ կառ զանդի
 Թագ

Թագաւորացն հայոց եւ վրաց ամենիւ
 Եւ արեւելար ընդդիմամարտել քա
 ջութեր ամս , խոստովանեցան
 պարսկական զօրաց որ դիմելն ի վի
 նիւ Եւ յաղթեալ նոցա քաջն վար
 դան յաղթահարեց զնոսա եւ արձա
 ցաներ վերին օգնականութիւն եւ զօ
 րութիւ սուրբ խաչին Եւ յետ քա
 ջում յաղթութիւն նահապետեալ առ
 նոցր զպսակն մարտիրոսութիւն յաւորա
 ւորեալ պարսկց արքային :

Արդ այս համառօտ ասացան . իսկ
 զայլ մի . 'ի վարդանացն գրոցն գրա
 յնա : Արդ . 'խորոյն գրիգորե հայ
 օց իռաւանորչե մինչե ցայսօր' շարադ
 րին ամբ , ոկր : Եւ մերօպ ազգա
 կից սրբոյն յովսէփայ' իմացաւ յնեմ
 վան նի . զոր ամանք ասեն եթե ե
 պիսկոպոս գոյ նորա եջե ճիմարիտ :
 Ասան զի զեանդ երեց վանանդացի
 որե նահապետիկից սրբոյն յովսէփայ
 միւս

յա

Եւ յաւաքս օրրոյն վարդանայ 'ի ժամ
 մարտիրոսանն ասէր ցյովսեփ , յա
 ռաջ մատիր զի դու աստիճանաւ վե
 րես : Աստիճան ասաց ետջ ակթա .
 զի երկնուն կարդ եսարկաւագի ե
 դպրի՝ աստիճանեւ ետջ ակթա . եյոր
 ժամ ձեռնադրի եպիսկոպոս կամ
 կաթողիկոս , յայնժամ կոչի ակթա
 Եւ արդ՝ յառաջ քան զվախճանիլն
 ասհակայ եպիսկոպոսի , տայր ըզան
 դապահաւի ակթաոյն գրիգորի՝ մե
 րօպայ վարդապետին . եւ մտքօպ տայր
 յովսեփ երկնու : Եւ 'ի շինթմանե
 ժամանակին ոչ ժամանեաց ձեռնադ
 րիլ յովսեփ եպիսկոպոս կամ կաթո
 ղիկոս . այլ մնաց երկց եւ 'ի նմին վախ
 ճանեցաւ : Եւ արդ զայս հանեալ
 յարևելից գրոց 'ի հայոց մացորդա
 ջըն պատմութեց . եւ իտու որդւոյ
 իմոյ՝ սուրբ աւագանին ծննդ եւամբն
 վահանայ մամիկոնոյ 'ի գիւղն որ կո
 ճիւր

Էի

Ջի վարժի: Արդ՝ որք ընթեանոյք
 կամ օրինակէք, յիշեալիք զայնս
 տաւորս՝ խաւրք ազօթս ձեր, ևս
 զձեզ յիշեացէ Ամէն:

Սերոպէան Տաղաւարեան իմի
 Լարոց Մեծին Սերոբոն
 Առաջին Լարոց ապրեալ
 Առաջին

U'u n t'u O p s

 ներալ անձառ ան լեծի.
 հօր և որդոյ՝ հոգոյն նոցին փառակցի
 ստեղծողին փրկողին և նորոգողին.
 յանցեալն աշխարհս յապաշն անըստ
 ակելի: Ասեմ ըզպատմութի մեծին ներ
 սեփ. անձազարդ. ընարեւ սուրբ հայ
 փոքր

Դամեր. 'խմարս պատերազմի առիւ
 ծասիրակեր. ներքին և արտաքին իմ
 ռօք լցնուլ էր. մարմնով յերկրի նը
 ման երկնաւորացեր: Կաթողիկոսն
 յուսիկ իտխեցաւ յերկրե. աշխարհա
 կան մօայ աթանապինե. կարգաւոր
 'ինոցին ազգե պարզակե. որ զաթոռ
 աերուե նոցա ժառանգե: 'Երսեւ
 էր զարդարեալ շնորհօքն երկնային
 ոյրե նա 'կթոռանց սուրբ լուսաւոր
 չին. և էր նա զինուորեալ արշակ ար
 քային. վասն ըարեհանձար լինե
 լոյ նորին: Աղաչեցին ըզնա իշխան
 քն և արքայ. մի թե կաթողիկոս նո
 ցա լինենայ. իսկ նա ոչ հնազանդել
 կամսցըն նոցայ. զինքն անարժան
 դործոյն համարեցաւ նա: Քանզի
 հրաման իրկ չին մերոյ յի. կատարեր
 որ ասաց յաւեապանի. յորժամ զքեզ
 կոչին լրծթիւս հանդիսի. մի երթել
 բազմեցիս յառաջին բարձի:

ԺԵ միե

Ասաց

Մասնակցութիւնս նախնեացն առաջին.
 որ ընդ Եւրոպայեան Նոքա արա-
 բին. զարիստակէս խոցեալ արքեղայո-
 սին. յառիկ բազաննեցաւ. ձեռամբ
 տիրանին: Արդեւ Նոյնպէս լինիմ
 ձեզ յանդիմանող. յորժամ ոչ լինի
 զիք բանիս իմ բող. յայնժամ եզու-
 նախնեաց ձերոց նմանող. առաջնոր
 դիւ ձերոց ընդիք բազանող: Արդ
 զայս ետր սոցին նման բազում բան
 խօսեցաւ. տեր ներսէս Նոցա յանդի-
 ման. Նոքա համաձայնեալ տսնն ժա-
 բան. թէ դուքս արժանի հայրապե-
 տուն: Չինչ որ դու հրամայես մեզ
 օրինաց բան. զիմ կատարեմք մեք
 յոժարական. յայնժամ ի յանձն է առ-
 կաւեք տիրական. լինիլ կաթողիկոս
 ազգիս հայկազան: Չինձորական
 ըզգեալն 'ի յանձնէն հանին. բերել
 այլ Նոր հանդերձ Նորա ապուցին.
 արքայն զօրքս բազումս եզ. 'ի հեռ
 միջ

Նո

Զորին . որ 'ի կերտաբխայ տաբերալ հա
 տաշին : Մնդեր մեծ հայրապետն
 անուն Լսերի . որ պատմադ իր կոչի 'ի
 յեկեղեցի . աբախացաւ իտալ սրբոյն
 ներսեօի . պատրաստեաց ձեռնադրել
 կամօքն յի : Զորժամ ձեռնադրե
 ջին սքանչելիք ցուցաւ . զի յայտնա
 պես հոգին սուրբ երևեցաւ . արպես
 'ի յորդանան որ մկրտեցաւ . ամեն
 ամի որ մարմնով ցուցաւ : Այսպես
 'ի ներսեօի գլխուսին հանգչեր . ա
 զաւանակերպ հոգին ամ իջաներ . և
 բաւելիոսի վերայ երևեր . որ ներսե
 օի յորնիլն ընկերակիցեր : Զորժամ
 ըզպատարագն սուրբն կատարեալ .
 սխալ լուսեղեն յերկնից 'ի յերկիր իջել
 և երբ հետ իջնանայ նա 'ի ճաշ նրա
 ակալ . երեսուն' մովսէօի նրման իայ
 լիցեալ : Առել զսուրբին ներսես իջ
 խանքն դաշին . 'ի կերտաբխայ և 'ի
 հայք հասին . 'ի յամեն քաղաքաց
 մե
 ԳԵՄ

Դ եմ նոցա զայն . ուրախութեամբ
 ծաւ 'ի յիս դառնային : Աշխարհս
 հայաստանեայց ուրախանային . որ
 պէս իժամանակս սուրբ լուսաւոր
 չին . եյմա՛հ երկիր որ զայս լսէին . նա
 հայաստան ազգիս երանի ապ ին :
 Սենն թէ երանի ազգին հայկազան
 որ այնպէս առաջնորդ ունին սրբա
 զան . փառաւորեալ ան յաւիտեանս
 կան . որ նորոգեաց կրկին զերկիրս
 հայաստան : Սուրբն ներսէս բա
 զում բարութիւն արար . զամեն կանո
 նրա ուղղեաց որ խափանել կայր լու
 սաւորչին մերոյ եղև նա յարմար . որ
 քարոզէր հայոց առաջնորդար :
 Ամենորայս բազմացոյց յաշխարհիս
 հայոց . հոգևորաւորս շինեաց ևսնդ
 անկեւոյ . ինքն հազար թըւով որ պա
 մի 'ի գրոց . օտարաց ընդ ունակ զ
 թեանս հիւրոց : Զուրուկ ցաւոս
 մարդիք որ հայածէին խրատով ար
 փը
 ներ

Զեքիայի Երեսնական զայն խափանեցին 'ի յեզրն
 շինութե տեղ սահմանեցին . ըստ
 սաւոր եղեալ կերակրել զնոսի ն
 Եպիսկոպոս օրհնեաց շնորհօք սուրբ
 հոգոյն . եօթըն հարիւր երեւոյ ալ
 և քառասուն . կարգ աւորեաց զամեն
 կամօք բարձրելոյն . զեկեղեցիս հայ
 ոց նրմանեալ վերնոյն : Չազգախանս
 առնէրն 'ի յամուսնուն . ի յիսանք հայ
 ոց ազգիս վասն ազահութե . զայն
 խափանեաց ներսէս պետքն պատուա
 կան . և հաստատեաց օրենս մեզ կա
 նոնական : Անյուսուեր ըսին զմե
 եալն 'ի յերկրի . երթեալ մրտանէին
 յանլոյս խաւարի . սեւազգեստ ինեին
 վասն մեռելի . մոխրամած ինեւոյ
 կոծով ողբալի : Չայն խափանեաց
 ներսէս հայրն երանելի . միեկեալ
 նա գրեաց վասն մեռելի . տեսե թէ չե
 օրենք քրիստոնէ ազգի . անյուսա
 բար կոծել վասն մեռելի : Բազում
 փի
 ար

արդարեւ թիս աւսոյց մարդկային, որ
 կայ՝ իկատարեալ պատմութիւն Նորին,
 որ վերջէ՛ր ըզվարդա երջանիկ հովհին,
 արիւնքաջ ընտրեալ սուրբ հայրապե
 տին: Արդ. մինչ սուրբ Ներսէս
 զհայք լուսաւորեց. կանոնօք օրինօք
 զամեն զարդարեաց. ըզտրմն բարու
 թիւ գործոց սերմանեաց. սատանայ
 զիւր որուն իսկ ցանեաց: Տիրէ
 որ արշակայ եղբօր որդիք. զիւր հօր
 եղբօր որդին սպանել. կամեր կկել
 առ թագաւորն զնա շարա խօսեր.
 զայրքն փառանձեմայ որ գնել կոչեր.
 Արքայն յորժամ լուսւ ըզբան տիրի
 թին. թե քեզ շար կաւ խորհի քո
 եղբօր որդին. առաջեաց նա գահին
 վասն գնեին. նախանձով տիրիւնայ
 զանմիշտ բարեմին: Արեւն զայն փա
 րանձեմ կենքն գնեայ. գնաց առ նր
 Ներսէս անկաւ յորա նր. առայ սուրբ
 հայրապետ գաւ ճարակ արա. զան
 մի

ԹԻՄԵԱՅԵ ԵՒ ԵՄԵՆԵ ԵՒ ԵՄԵՆԵ ԵՒ ԵՄԵՆԵ ԵՒ ԵՄԵՆԵ ԵՒ ԵՄԵՆԵ ԵՒ ԵՄԵՆԵ
 մեզն 'խմահաւանէ շուտով ազատեա
 Գան զի անպարտ հեղուճ զարիւն
 դնելին. որպէս զարդարն 'աբել ձե
 աւաճէ կայենին. արդ. տեր իմ հայր
 ճարակ արա դու նորին. քի թե ա
 զատուցի 'ի ձեռաց դահճին: Եւ ի
 տարբըն ներսեւ դնաց առ արքայն
 քի թե ազատուցե զգընելն 'խմահ
 ւան. ետուա 'ի ճուռն եղեալ նա յայն
 Ժամ. զի ոչ կամէր լսել խօսիցըն
 նորայն: Սուրբըն ներսեւ ա
 սաց շար Թագաւորին. թե դու չո
 շորակցար անմեղ գընեւին. ետեզ ոչ
 ողորմի արքայն երկնային. երբ ըզնա
 ազաչես ի քո առնին: Անիծել եղի
 յիս իմի երկրի. որպէս եղև կայն ըս
 պաննօղն արեւի. ետուր քո ըսպանա
 նօղ աօե քեզ ընի. որպէս սաւուղ
 արքայն 'ի պատերազմի: ԶորԺամ ըս
 պաննեցաւ գնելն յարչակայ. ետու ըզ
 փառանձեմ կինըն գընելայ. տու քեառ

Եւ յերեսս խիբ Նորայ. որպէս ըզսա
 մուկ, վասըն սաւուղայ: Այլ փա
 ռանձեմ, եղև կին Թագաւորին. և նա
 խանձեալ ընդ կրնոջն առաջին. որեր
 քոյր վաղէսի հերձուած արքային.
 և երնա Թո՛ւր կոստանդնուպօլին
 փառանձեմ խորհեցաւ ընդ մի քա
 հանայ որ մըջ ընթիկ անուն կոչեցաւ
 Նո՛ւ. և զարգասի երեց եր նա արշակայ
 մահ գեղով ըսպան զԹագաւորին Նո՛ւ
 Ապէս ընձաւ վասն իւր քուրոջ ըն
 մահուն. գրեւոյ ըսպանալիս առ
 արշակ արքայն. նա ուղարկեց զներ
 սէս վասըն հաշտութեան, զի մի
 աւերեացե զերկիրս հայաստան:
 Երեալ սուրբն Ներսէս առ վաղէս
 զընաց խօսեր նա արքային բանա ա
 ղերսանաց. զիսեր հաստատեացե ընդ
 հայոց մեծաց. արքայն ըստամոլա
 որ յազդէն յունաց: Արքայն ըստամ
 ոլա. զներսէս աղաչեր որդի ուներ
 մը
 հի

Հիւանդ բժշկել հայցեր. այլ նա զա
 րիտսի հերձուռածն ընդ ունէր. և
 զաղղախառ հայրապետսըն հալածեր
 Սաաց Եւբըն ներսէս ըջաւնս իմ լըսե
 և յաղղախառուի ըզքեղ հաստատե
 ես ազաչեմ զած որ զնա բժշկել. Թե
 և մեռեալ իցե կենդանի առնէ: Իսկ
 նա ոչ հաւատաց բանից ներսէսի. մը
 նաց նա հ'երձուռածով պիղծ արիտսի
 յայնժամ հիւանդ. որդին նր մեռա
 նի. մեծըն ներսէս բանիւ նր աքօսրի
 Աքսորեցաւ ներսէս յանջրդի կղզին
 և անդ ջուր բխեցոյց շնորհօքն յին
 ձրկաւնքն ինքնին երեալ որ կերակրե
 ին. սուրբըն ներսէս և այլք որ հ'ա
 իւր կային: Իննամիս մընացել անդ
 և աղօթեր. յամեն տասն և հինգ օր մի
 հետ ճշակեր. մնչև վաղէս արքայն
 սատակեալ լինէր. և մեծըն Թեոդոս
 անդ Թագաւորեր: Սաաքեաց Թա
 գաւորն ըզննրսէս բերին. և իստամ

Եւ զիս քաղաքն մեծաբնցին. որ լուսն
 սուրբ ժողովոյն ըզնա կարգեցին. հա
 բիւր յիսնայն որ անդ միաբանեցին:
 Օմակեցոնի աղանդն անհետ արա
 բին. ըզբերանալն հերձուածողաց կ'ը
 կեցին. զհոգին ան յայտնի անդ քա
 բաղեցին. հօր ետրդոյ անեղակից ա
 տացին: Արդ մինչ սուրբն ներսեա
 'իսասանգօլ գընաց. արքայն պարտից
 զարշակ առ ինքն կոչեաց. իրանա ե
 'իկապանա ըզնա շարչարեց. որ ինք
 նին իւր արեօն իւր անդ մահ գոր
 ծեաց: Կատարեցաւ անկէք մեծի
 ներսեօին. որ արշակայ տաաց յըստան
 ման գնեցին. որ ոչ լսե ըզբարտ իւր
 առաջնորդին. նա պատահասակոյի
 որպէս արշակին: Կոչեաց սուրբն
 ներսեա զարշակայ որդին. եւ իսասանգօլ
 տարեալ ըզնա օրհնեցին. բերել հայ
 օց ազգիս թագաւոր եղին. կամօք
 տեր ներսեօի սուրբ հայրապետին:
 Եւ
 Արդ

Արդ յորժամ որ հայոց պապ Թադա
 Լորեր պարսիկն եկեալ ընդ հայ
 պատերազմ առնէր. աղօթիւն ներսե
 սի հայք նոցա յաղթեր. զհեծելս
 պարսկոց ազգին զամեն կոտորեր:
 Զգրանիցմի զգեաւան որ ազնեին. օրհ
 նեաց սաբան ներսեա Լազոյց նոցին.
 զմաշեղայ խիւանին Լազօրաց նորին.
 ապա մանչ իդործ մեծ պատերազմն
 Ի լեառքն նախառայ ներսեա աղօթեր.
 Լահաւար ձմամբ ձեռաց զամ աղա
 ջեր. իւր ըզմեծըն մովսես բաղկատա
 րածեր. նրման ամաղէկայ հեծելին
 յաղթեր: Քամոզի հայք Լապարսիք
 յիրար խառնեին. Լըզհեծելս խրենց
 ոչ ճանաչեին. հրեշտակաց բազմա
 թիք ի յերկնից իջին. կերպիւ տեր
 ներսիսի անդ երև եին: Մատամբ ջո
 ցանեն հայոց զթշնամին. զի իրազ
 մութենեն ոչ ճանաչեին. յորժամ
 ի հեծելեն ի յետ դառնային. եկել
 մէ
 փմե

ԲՆԱԿԱՆԻ ԳՐԱԿԻՆ ԸՆ ԳԱՅՆ ԱԿԱՌԱՆԻՆ՝
 Այլ Թագաւորըն պապ յորժամ զօ
 րացաւ իւրաւորաւ ինր ներսէսին ոչ հա
 ճանեցաւ իւր հօրըն չարութեն նա
 հեռեկեցաւ և աւելի քան զնա պիղծ
 երկեցաւ Գիճասէր զազգաւեր եղև
 դարչելի ոչ բեր իւրաւորաւ մեծին
 ներսէսի այլ միշտ կայր անօրէն դոր
 ծով ազակելի կայել եղև առաւմբ
 քն սատանայի Բագուճանդամ ներ
 սէս ըզնա իւրաւորաց կայապ ոչ կա
 մեցաւ բոլ թրինաց ապա դարձաւ
 տատիկ զնա յանդիմանեաց մի թե
 դաւնայ ի չար գործողն մեղաց ։
 Այլ նա կամօք չարին այնպէս ներ
 կեալեր որ իկամաց իւրաց ոչ բը
 նաւ դիտեր ի յահենն այլ նա ոչ եր
 կրնէր և իմարդկան ազգեն նա ոչ
 ամաչէր ։ Որպէս ըզհերովդէս պապ
 իւն արար և մահադեղ շինեց ներսէ
 սի համար իստանեալ զայն ընդ գի
 միլ գին

10
 20
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000

Բերեմ որ դիւղ շար Թադաւոր այլ ոչ
 անտաննմ. քանզի 'իպիղծ գործոց քո
 զազրացելալ եմ. ուրախուեր ըզրա
 ժակ մահաւ իմ բնութիւնի. Եւ աղա
 շեմ զանձ զսէրն ամենայնի. զի նա հա
 տակութի աշտ ինձ համարի. Թեպէտ
 կամաւ իմով ըզրա ոչ արբի. կամա
 լոր համարել յաւուրն ահե զի:
 Յորժամ դեղեաց ըզնա արքայն ա
 նիծեալ. ելեալ 'իդարպասեն հովա
 պեան ընտրեալ. եկեալ իթիլնաւան
 իւր անդին բազմեալ. երազմութի
 բունից նա անդ խօսեցեալ. հոգոյն
 անձային զդալոցն պատմէ. զաւերու
 մըն աշխարհիս հայոց գաւազակ. ըզ
 պակասին իշխանաց 'իհայոց ազգէ.
 զբաւնիլ Թադաւորացն 'իպալհա
 լունէ: Ըզկաթողիկոսացն որ պա
 կատեսցին. իպատուակին ազգէ սուրբ
 լուսաւորչին. զաւերիլ քաղաքին ե
 բուսաղեմն. զգերիլ սրբոյ խաչին
 ԴԸ 'իս

Ի յաւուրս յեան: Սաաց զգալ թա
 թարին որ կատարեցաւ. և զազգին նե
 տողաց որ երեւեցաւ. և զչաղաթա ազ
 գին զոր աչք մեր տեսաւ. անու
 դ իրաւորին թամուր կոչեցաւ: Այլ
 և զնորոգութիւն աւաց հայկ ազին.
 զլինին իգալ ազգաց արեականին.
 զինչ որ աւաց եղև այլ և ինկցին.
 զոր սուրհոգին յայտնեաց ներսեսի
 մեծին: Զնեաին գալուստն աւաց
 որ յայտնելոցէ. զոր և յաւեաւորան ըն
 քրիստոս առ. և առաքեալն մեծ պ
 դոս քարոզէ. թե որդին կորստն
 իսկ յայտնելոցէ: Սաաց և ըզգալուստ
 փածին բանին. և զահեղ դատաստան
 որդաց մարդ կային. որք բարիս գոր
 ծեցին փառօք մեծարին. և որք չար
 գործեցին հրում ամբողջին: Բա
 զուստնս իրօսեցաւ պիտն պատճա
 կան. սուրբըն ներսես ի թամ հոգոյն
 աւանդման. ըսցին իշխանքն ամեն
 միթ զգայ

Զհայրն սրբազան. Լեպիսիոսոսուն
 քն որ հանդիպեցան. հրաժարա
 կան ողջոյն ետնա ամենին. ողբս ա
 ռել կոծեցին յոյժ ողորմապին. ասն
 վայ Լեղուկ ազգիա արամին. զի իա
 լարեալ եղև այսօր մերարփին. Այ
 օր շիջաւ ճըրապն խաանեա հոյ. ներ
 սեա վառեալ շնորհօք լուսատուն
 հոգւոյ. որեր նա առաջնորդ մեզ
 մոյրերոյ. քաւիչ մեղաւցերոյ կանգ
 նիչ գլորերոյ. Այսօր խապանաջաւ
 աչգիա հայատաւան. որ երցանկով պա
 տեալ օրինադրական. զի վերացաւ
 յայդոյս մերոյ պահապան. անր ներ
 սեա որ տնկեաց մեզ բոյս բարուն.
 Լացեք լացեք այսօր աշխարհ ամե
 նայն. քան զի ամուեր մնաց երկիրս
 հայատաւան. որոյ աղօթքն եր մեզ օին
 հատաւորութե. Եջահեր լուսատու
 ազգիա արամեայն. Այսօր պապ
 Թադաւորն գիւնաց բնակարան. լի
 ԺԵ մի Ժեալ

Զաւ. սքանչելի. երկու ձգնաւորացն
 'ի յանապատի: Տեւեալ զուրբըն
 ներսէս մարմնոյ կերպարան. շաղկ
 տա համ թեցին ևսուրբն եպիփան.
 երկու ձգնաւորաց յիւրեանց մենա
 րան. յայտնեցաւ սքանչելիքս 'ի յօ
 րըն մահուան: Բազմութիւն հըրեշ
 տակայ 'ի յերկնից իջին. առն զներ
 սէս յերկրէս յերկինս տանելն. և
 քաղցրաձայն երգով եղանակելն.
 զոր ոչ կարէ պատմել լեզու մարդկայ
 ին: Սաաքելոց օրոց ևանսանաղաց
 մարտիրոսաց գնդից և ձգնաւորաց.
 հայրապետաց խմբից և վարդապետաց
 յառաջ գային նրանս երգով տաղմե
 րաց: Ձի ամ շնորհիւ նա զարդա
 րեալ եր. և ամ օրոց վարուք նրման
 եր. արեգական հանգոյն զհայք յու
 տաւորեր. ներսէս սուրբ հայրապետ
 հայոց պարծանքեր: 'Ս'երսէս հովի
 ւըն քաջ հոգիս և անաւոր. որ մարդ
 միւր

եր

Եր երկրաւոր հրեշտակ մարմնաւոր
 արթուն աղօթաւոր հրեշտակ վա
 րաւոր • հրաշիւք բաբանչիլն տես
 լեալն ահաւոր • 'Մ'րսեա' առաքել
 լոյ դատույ նմանօղ • զօրէնս ածայ
 ին՝ մարդ կան քարոզօղ • մարդարե
 հոգիլի զգալոյն պատմօղ • և ուղ
 դարձառութե միշտ ուսուցա նօղ •
 Իբարի արմատոյ ճիւղլոյ պաղարեք
 ահեղ քարոզութեք զաշխարհքս լլ
 ցիւր • դու առ հայրն երկնաւոր մեզ
 բարեխօս լիւր • զերկիրս հայապատ
 նեայց անասան պահել • Եւ մեզ
 հետ երկեւոյ քոյ պատուիրանի •
 մարմնեա ամբողջ պահել զաւրբ դե
 կեղեցի • յարած ամ բարեխօս լիւր
 հայոց ազգի • որեմք առնախն
 քօղք քո յիշատակի •
 Ամեն

միւր

Ծանկ

Յանկ Գլխաւոր Բանկի Գրքոյս.
Թղթահամարալն
Հանդերձ:

Յաղագս Սքանչելի Ծննդեան
Սրբոյն Մեծին՝ Սերսեօի.
Եւ նստելոյն Աթոռ
Հայրապետութե
Հայոց: Դ:

Յաղագս Գնալոյն Սրբոյն Սերսեօի
Իկեապիտա • Չեռնադրիւ Եպիսկո
պոստայեա Հայոց: Դա:

Յաղագս Սորոգելոյ Սրբոյն Սեր
սեօի զՉորեքհարիւր Գահա
Իշխանութեան Հայոց
Դատմա Ուշու
Արեային: Ը:

Յաղագս Բարեկալգութեանցն
միւր Զօր

Զոր հաստատեալս սուրբն
Սերսեա 'ի հայս: Ըբ:

Յաղագս Սգանման Գնեալ
Եղսօրորդւոյն արշակայ
Ասան կնոջն իւրոյ
փառանձեմայ: իս:

Յաղագս Գնալոյն սրբոյն 'Սերսեա
Դեպքանուերա առ Թագաւորն
Յունաց Աղղեա: ԺԶ:

Յաղագս Հինելոյն Արշակայ զԲա
ղաքն Արասկէան: Զոր աղօթիւք
Արծանեաց Սուրբն
'Սերսեա: հա:

Յաղագս Մահաւանն Արշակայ,
Եւ Աստակայ Զորաւարին
Հայոց Եւ Արաց: ԺԷ:

Տիտ

Յա

Յաղագո Գալոյ արքային Պարսկոյ
Հապհոյ խկերայ երկրին հայոց
Եւ պարսկոյն իսկուղայ ճիւղ

Յաղագո Պատերազմին Գալին
Մուշեղայ ընդդէմ հոնին
Որ եր նա յաղգեն
Գեղահոնին զիւ

Յաղագո Պատերազմին Գալին
Մուշեղայ դարձեալ ընդդէմ
Հապհոյ արքային
Պարսկոյ զիւ

Աշոթեն Սրբոյն Ներսէսի
առ Խժ Խոստում
պատերազմին ճիւղ

Յաղագո Թե՛ Ո՛րդեո Արքայն հայոց
Պապ՝ զեղ մահու Արքայ
Սրբոյն Ներսէսի ճիւղ
միւջ

ՏԵ

Տ'եւի, արդոյն Մեծն՝ Սերսեւի
Յաղագոս Արդին՝ Սեփոզայ
Տերեւոյ ՅՏ աշխարհի
Եւ Յաղագոս մինչ
Եւ արդոյն Տէր:

Յաղագոս Պեծ' Սեւին Յայտնելոյ
Եւ Սերսեւին Սերին: Տէ:

Յաղագոս Արաքսանի Սերսեւին
Սերսեւին Մեծն: Տէ:

Ասան Մահաւան Քաջին Մաշեղայ
Զօրաւարին հայոց Եւ Լայ
Ղաթաղաւորեն հայոց
Արաքսաւորայ: Տէ:

Յաղագոս Թե որպէս Եղբարքն Մա
շեղայ Մանուէլ Եւ Սեւին եկին
• Եւ արդոյն Եւ արդին զվրեժ
Մահաւանն մաշեղայ
• Եւ արաքսաւորայ: Տէ:
միտե

Եւ զայն անորոշ ժամանակ Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 ի զորոշ ժամանակ Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 սրբոյն ներսեօի : Ինչպէս զայն անորոշ ժամանակ
 Ի հայրապետութեան սրբոյն Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 ծնի՝ տեսան Եւ զայն անորոշ ժամանակ : Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 զան Կաթողիկոսին : Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 արգաւե սրբոյն Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 անանդնուպօրոյ՝ տեսան գրիգորի
 Եւ զայն անորոշ ժամանակ Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 Ի նորակազմ արքայապետին տիրացու
 արքայապետին : Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 պարոն դանիէլի որդի տիրացու
 մովսէսին : յիշատակ հոգւոյ իւրոյ
 Եւ զայն անորոշ ժամանակ : Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 իւրոյ մատթէոսին Եւ զայն անորոշ ժամանակ : Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 դորս յիշնշիք Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 տիրացու յակարի որդի զտիրացու գը
 րիգորն : Եւ զայն անորոշ ժամանակ տիրացու յա
 բուն : Եւ զայն անորոշ ժամանակ Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 Յիշնշիք Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 նիւ զիսոյնցի իգնատիտան : Եւ զայն անորոշ ժամանակ
 յոհաննէան : Եւ զայն անորոշ ժամանակ :

ԱԵՐԶ

